

XOCOLATES

Amatller

ELS MÉS VELLS
D'ESPANYA

Casa fundada l'any 1800

127 anys d'èxit creixent

Xocolates des de 1'50 a 4 ptes. els 400 grams

DEMANEU-LOS ARREU

Pels arguments, per la realització, per la interpretació, els films Metro Goldwyn són els de més qualitat.

(Atenció de Metro Goldwyn Corporation)

CLAIRE WINDSOR

Protagonista del film «Amor a gran velocitat».

L'ART I LA LITERATURA ANECDOTICS PER X, Y i Z.

La vida de Dumas pare

Amb tota seguretat que ningú no desconeix, almenys, un parell de novel·les entre la desigual producció d'Alexandre Dumas pare, aquell temperament extraordinari que, segons confessió pròpia, malgastà "la seva glòria en coets, el seu geni en diners, els seus diners pertot".

Robert Louis Stevenson, tan difícil envers ell mateix, tan exigent quant a estil i composició, va dir textualment: "adoro Dumas i adoro Shakespeare".

La vida de Dumas pare té tanta qualitat d'aventura, o potser més, que la més incidentada de les seves novel·les. Lucas-Dubreton acaba de publicar una vida de Dumas, divertidíssima, que sembla escrita tenint present l'averany de Dumas mateix: "El Plutarc que conti la meua vida no deixarà de dir, en estil modern, que jo era un cistell foradat, deixant de dir, és clar, que no era sempre jo el que feia els forats al cistell." No; Lucas-Dubreton explica ben clarament que Dumas era molt ajudat en aquesta tasca foradadora.

Heus ací algunes de les anècdotes que conta el més recent i resumit dels biògrafs de Dumas pare.

Beneficència

Alexandre Dumas pare, guanyant els diners a cabassos, però llençant-los a mans plenes, tot sovint rebia les visites enutjoses dels agutzils. Sensible a les demandes de diners, ningú que li'n demanés no se'n tornava sense rebre'n.

Una vegada, li'n demanen per enterrar un infeliç caigut en la mi-

LE COURRIER DE LA PRESSE

“LIT TOUT”

“RENSEIGNE sur TOUT”

CE QUI EST PUBLIÉ
DANS LES JOURNAUX
ET PUBLICATIONS
DE TOUTE NATURE
ET EN FOURNIT
LES EXTRAITS SUR
TOUS SUJETS ET
PERSONNALITÉS

Ch. DEMOGEOT, Directeur
21, BOULEVARD MONTMARTRE
PARIS (2e)

sèria; Dumas dóna quinze francs.

—Ah!, diu el que demana, si tot-hom es mostrés tan generós com vós, podríem fer-li un enterrament de segona, i això estaria millor perquè aquest pobre home havia exercit les funcions d'agutzil.

—Diable!, diu Dumas, és un agutzil el que heu d'enterrar? Aquí van altres quinze francs i mireu d'enterrar-ne dos.

No ve d'aquí

Dumas, en gener de 1845, anuncià, en *La Démocratie pacifique*, una novella: *Genoveva*, episodi de 1792. Pel febrer, en canvià el títol:

Le chevalier de Rougeville, però rebé una lletra del marquès de Rougeville inquiet de veure el nom del seu pare en un diari d'idees avençades. Dumas torna a canviar el títol i anuncia l'1 de març *Le chevalier de Maison-Rouge*. Poc després rep aquesta curta lletra: "Senyor, intituleu la vostra obra com vulgueu. Sóc el darrer de la família i d'aquí una hora em suïcido. — *De Rougeville*. — Petite-rue-Madame, n.º 3."

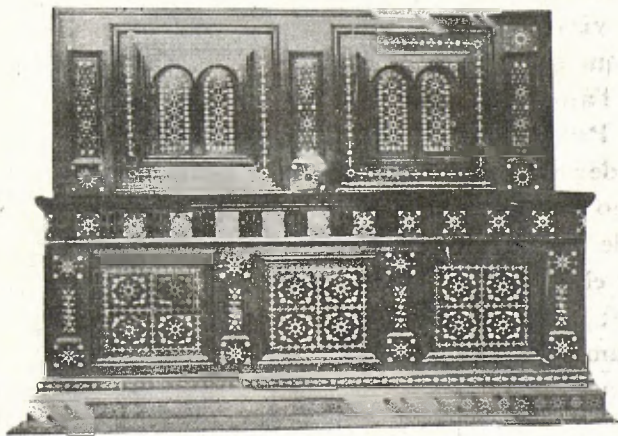
Detall infalible

Quan Dumas pare vivia a Marly, era l'amo del poble. No hi havia cap

(Segueix a la pàgina 8)

G. HOMAR

CANUDA, 4

Mobles ~ Làmpares ~ Decoració ~ Antiguitats

Avui l'avi ha portat **Ovomaltina**

La joventut creu que el gaudi de bona salut és una cosa ben natural; els vells, en canvi, saben apreciar-la. Perxó les persones experimentades donen Ovomaltina a llurs fills o a llurs nets; car volen veure'ls sans i forts i ben armats contra les vicisituds de la vida. L'home fort és optimista i estima la vida, que és la dot dels qui tenen bona salut.

El nombre de les persones de constitució malaltissa és ben petit, comparativament al d'aquelles al-

tres qui malméten llur salut per una alimentació impròpia o un gènere de vida irregular. "Ens emmetzinem amb metzines cares, per curar-nos amb altres metzines", digué un literat. Si, enlloc d'aixó, preneu Ovomaltina, aquest fortificant natural concentrat a base d'ous, llet, malta i cacau, us permetrà de suportar la vostra tasca diària, per feixuga que sigui, sense fadiga, mantindrà l'equilibri de les vostres forces i us preservarà de malalties persistents.

Una fassa

d'

OVOMALTINA

al desdèjuni

crea sang, múscles i nirvis.

Llaunes de 250 i 500 grams a les farmàcies i drogueries.

Fabricants: Dr. A. Wander, S. A. - BERNA (Suïssa)

CAMBRES DE BANY
I LLURS ACCESSORIS

BANYERES, LAVABOS, WATERS, BIDEYS, DUTXES, AIXETES, ETC.

PREUS REDUITS

ENRIC CARDONA

BARCELONA

Carrer Vergara, 1

Comte Asalto, 39 a 43

BRASSALETES FANTASIA
BROCHES NOVELTAT
J. ROCA
— JOIER —
RAMBLA DEL CENTRE 33
PASSADIS DE BAGARDÍ 2

pobre, tothom es divertia pagant Dumas. S'haurien deixat matar per ell. A l'estiu li reservaven glaç, a ell només.

Un dia un ric burgès envia el criat a cercar glaç "de part del senyor Dumas", i quan el té, allargant una peça d'or, diu:

—Quant és això?

—Ah, pocavergonya!, fa el botiguer... Vinga el glaç i vés-te'n. Tu em volies enredar. El Sr. Dumas no paga mai.

No pagava mai, però tot Marly es divertia i vivia en l'abundància a costelles de Dumas.

Bon negoci

Tristan Bernard va proposar un dia aquesta operació a un financier que l'avorria explicant-li projectes:

—Compreu totes les consciències dels nostres contemporanis pel que valen i torneu-les a vendre pel que ells se les estimen.

El nebot de Chesterton

Chesterton té un nebot de vuit anys. Aquestes Pasqües el polemista li ha regalat un ou farcit de bombons. L'endemà el nebot va anar a casa l'oncle a regradar-li el present,

però semblava que ho feia sense massa entusiasme.

—I doncs, féu Chesterton, sembla que no estiguis gaire content.

El nebot, llavors

—Em creia que d'ous de Pasqua el menys que en venien era una dotzena.

El país dels kai-kais

En una reunió de poetes japonesos, fou presentat un oficial de marina a una senyora originària de Toquio.

—He sojornat un mes al vostre país, va dir l'oficial.

—En quina època?, demanà la senyora.

—Quan la guerra russo-japonesa.

—Oh, això no té cap importància. Volia dir si era a l'època dels sicomors o a l'època dels cirerers.

Watteau segle XIX

Es parlava davant de Degas d'un pintor reputat per la seva fecunditat i facilitat d'execució i era moda de comparar-lo a Watteau. Els elogis no s'estroncaven; només Degas callava.

—No dieu res, Degas? No trobeu

que és el Watteau de la nostra època?

—Ja ho crec, és el "Watteau à vapeur".

Jean Lorrain o l'admiració comprometedora

A un àpat d'artistes i de periodistes, Degas estava un xic irritat per la importància que en aquells moments es donava al futurisme, del qual es parlava en aquell àpat. Acabava d'ésser publicat un manifest sobre "el color dels sorolls i de les olors", on era sostingut que fins llavors la pintura només s'havia dedicat a allò que hom veu amb els ulls, però l'hora era arribada d'expressar mitjançant matisos "el que

es sentia i el que s'ensumava". Jean Lorrain hi estava molt engrescat, pensant en els sons rojos, verds, grocs, però sobretot entusiasmant-se amb el morat. Degas no es pogué aguantar més i digué:

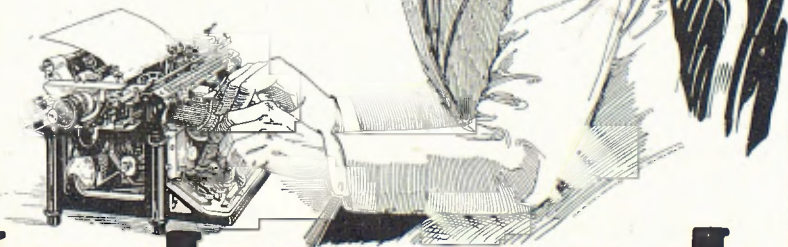
—Lorrain, comprenc el vostre entusiasme pel morat, però m'agradaria que m'expliquéssiu què hi trobeu de particularment indecent per admirar-lo tant.

El que cal per dar una conferència...

Segons Vincent Hyspa, una conferència depèn de tres condicions necessàries i suficients: la presència d'una taula, la d'un conferenciant i la d'un oient almenys.

*Una màquina
per a tota la vida*

Underwood

GUILLEM TRÚNIGER, S. A. - Balmes, 7 - Barcelona

Recorden aquesta marca:

El rascacels de la Paramount Films...

PARAMOUNT FILMS

i l'aspecte fantasmagòric que presenta de nits.

CENTRAL
D'ESPECIFICS
PELAYO

FARMACIA
PUJOL I CULLELL

PELAYO, 56 - TEL. 1831 A.

MEDICAMENTS DE TOT ARREU

PULCRITUD EN LA PREPARACIO DE
RECEPTES - EL MES GRAN ASSORTIT
D'ESPECIFICS AL MILLOR PREU - ANALISIS
DE TOTES MENES - SERUMS I VACUNES
CONSERVATS EN CAMBRA FRIGORIFICA

**LA PINACOTECA
DE GASPAR ESMATGES**

MARCS I GRAVATS
Exposicions permanents

P. GRACIA, 54 - Tel. 5045 A - BARCELONA

Ha sortit el primer número de

MONITOR MÈDIC

Conté interessants i actuals treballs mèdics i paramèdics que en fan la revista indispensable a tot metge cultivat.

Administració: SALA PARÉS, Llibreria, Petritxol, 5
Redacció: ROGER DE LLÚRIA, 96, pral., 1."

ANUNCIANTS

LA NOVA REVISTA és llegida cada dia més profusament i és exposada i conservada en nombrosos despatxos particulars, oficines i biblioteques.

La publicitat del nostre Suplement és la més distingida i eficaç de les publicitats.

M O B L E S

B U S Q U E T S

D E C O R A C I Ó

PASSEIG DE GRACIA, 36 - BARCELONA

SALA PARÉS

ESTABLIMENTS MARAGALL

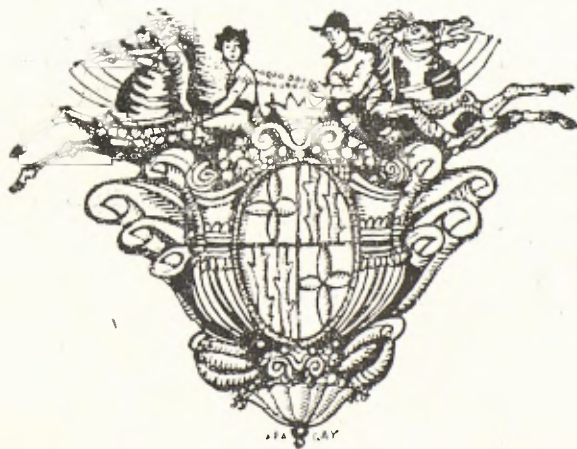
EXPOSICIONS D'ART

PRESENTS
LLIBRES

MOTLLURES
MARCS

Petritxol, 5 — BARCELONA -- Te. 3523 A.

JAUME MERCADÉ
JOIER

BARCELONA

Passeig de Gràcia, 46 Telèfon 1373 A

BADRINAS

MOBLES MODERNS

Agençament d'habitacions
Ceràmica : Catifes : Vidres
Teles estampades
Porcellanes

DIAGONAL, 460 - BARCELONA
TELÈFON G. 1679 (ENTRE P. DE GRÀCIA I R. DE CATALUNYA)
Tallers: Neptú, 2 i Dr. Rizal, 36 (G.)

LA
NOVA
REVISTA

ATENES A. G. — Provença, 157

LA
NOVA
REVISTA

PUBLICACIÓ MENSUAL DE LITERATURA I D'ART

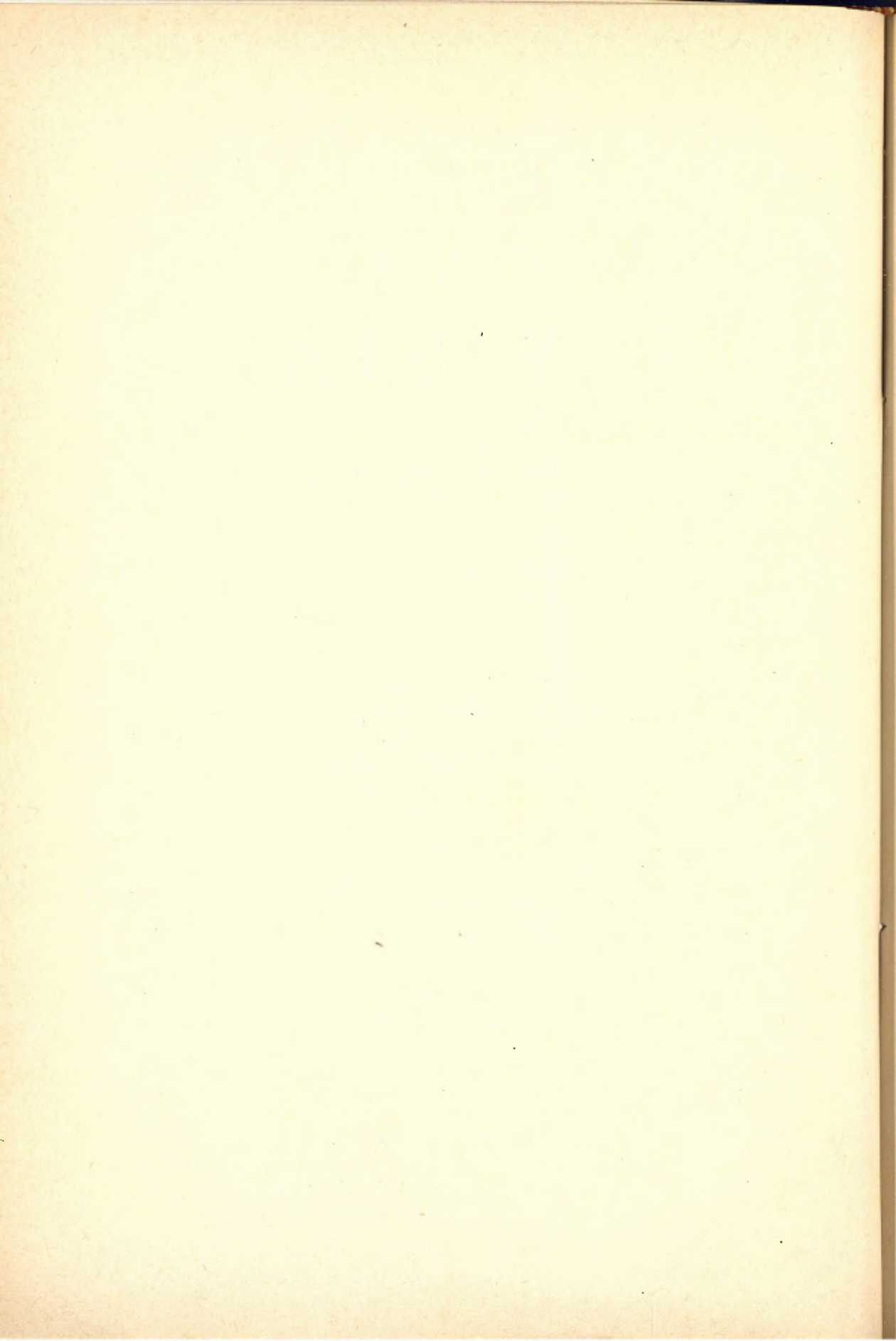
JOSEP MARIA JUNOY, DIRECTOR

VOL. V — N.ºs 17-20

MAIG-AGOST 1928

BARCELONA

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: PORTAFERRISA, 26, 1.ª

LA
NOVA
REVISTA

PUBLICACIÓ MENSUAL DE LITERATURA I D'ART

PÀGINES ANTOLOÒGIQUES

ALS HUMILS

*O*H cors humils en la pobresa
qui, de tothom desconeguts,
dins una santa senzillesa
desconeixeu vostres virtuts!

*La gent qui lluu i més s'agita
bé vos trepitja indiferent,
com fa pel camp on no sospita
ocultes mines d'or i argent.*

*Mes l'àngel pur des de l'altura
amb lo vulgar no vos confon:
bé veu que sou amb feina dura
miners de Déu en aquest món.*

*Ah! si de Déu pel ministeri
guaitar a voltes m'heu permès
de vostra vida en el misteri,
amb quin afecte m'heu corprès!*

*Jo havia vista la grandesa
de les humanes potestats
i més sublim la realesa
de fronts pel geni coronats.*

*Jo havia vista l'aureola
de les virtuts que han de lluir
damunt la mística farola
per ensenyar i dirigir.*

*Bé prou davant tanta eminència
rendit havia mon tribut
d'admiració, de reverència,
sense romandre'n abatut.*

*Mes ah! davant la senzillesa
de vostra obscura majestat,
oh cors humils de la pobresa,
jo sento mon cor humiliat!*

*Just al rendir-vos homenatge,
me trob a mi lleuger i buit,
sols remorós d'un va fullatge
com la figuera sense fruit.*

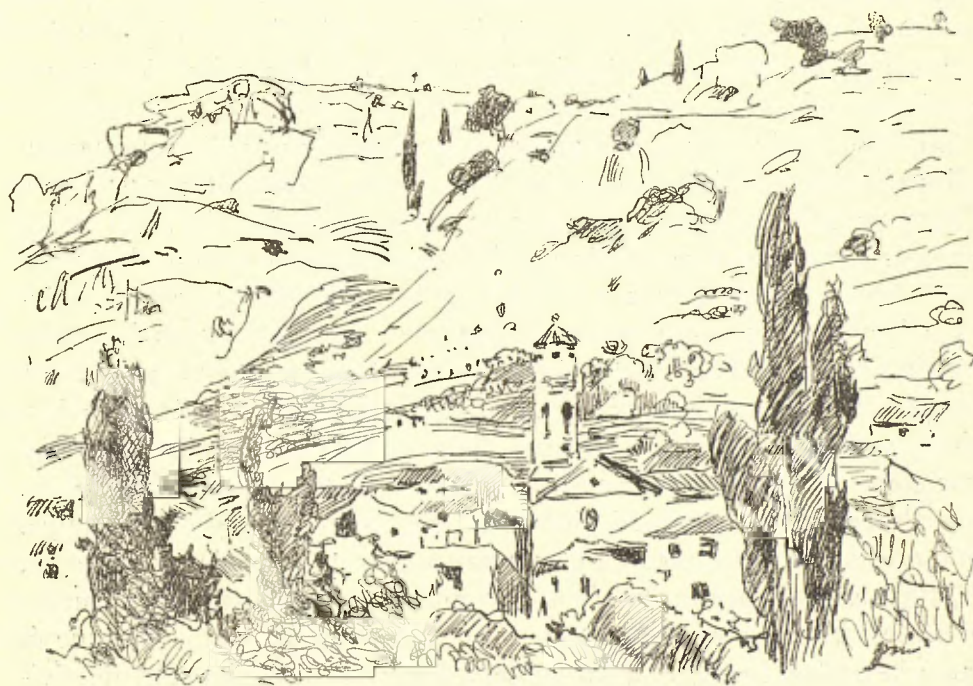
*A vostres peus me postraria,
tot demanant a Déu perdó
d'aqueix nom va qui m'apropia
la somniada perfecció.*

*Jo sent el repte involuntari
que amb dolç silenci me fareu
quan amb l'humil Rei del Calvari
dins l'esplendor vós alçareu.*

*Jo sent la vostra poesia,
de Nazaret efluvi sant:
jo de bon cor vos cantaria;
mes què us importa del meu cant?*

*Deixau-me, doncs, en alt silenci
glorificar qui us escollí...
Perquè de mal Ell me defensi,
oh cors humils, pregau per mi!*

MIQUEL COSTA I LLOBERA

J. MIR

EL CENTENARI DE GOYA

I LA PINTURA EN LES CIVILITZACIONS IBÈRIQUES

DE totes les característiques que donen o poden donar la tònica dominant de les diferents civilitzacions ibèriques, des que la nostra península va sortir de l'edat antiga o temps de Grècia i Roma, i de les invasions posteriors que la van cobrir, per entrar amb tota plenitud i impetuositat als temps medievals, generadors de la cultura europea actual que als nostres dies és esdevinguda la cultura universal, no podríem trobar característica que tingués tant color i que moralment i materialment parlant pintés més bé els alts i els baixos d'aquestes civilitzacions, que la pintura, ço és, que la producció artística pictòrica.

Si com a principi general podem començar per establir que tota civilització ibèrica, dels temps esmentats i dels temps successius fins a l'hora present, es caracteritza per una producció pictòrica, podem començar igualment per repetir que la primera civilització de la península ibèrica en els temps medievals és la civilització nascuda, esclatada i morta a la terra catalana, com vam dir nosaltres en la conferència donada al Palau del Gel de Madrid, l'hivern passat, parlant de les característiques de la pintura catalana, es marca no sols en la història, sinó en la geografia, pel pas de la producció pictòrica nostrada, que començant com tota la nostra cultura d'aquella època al segle XII per Provença, va baixant i pintant els segles XIII i XIV a Catalunya, fins que quan aquesta terra decau baixa cap a València el segle XV, el XVI i el XVII, per tornar a pujar cap a Catalunya, seguint el mapa, el segle XVIII, per esclatar entre nosaltres els segles XIX i XX, que és quan la nostra estimada terra torna a florir i treure un esclat de civilització que és l'esclat que tots veiem que es manté i s'intensifica cada dia més i que presideix la nostra terra mentre nosaltres escrivim aquestes ratlles.

No ens toca assenyalar en aquesta revista de pintura les característiques de la pintura catalana, que com hem dit vam estudiar en

la conferència esmentada, primerament perquè els lectors que les vulguin conèixer ens poden fer l'honor de llegir aquell treball del Palau del Gel de Madrid, i segonament perquè aquí el que interessa per damunt de tot és fer veure clarament la nostra tesi que totes les civilitzacions ibèriques tenen una pintura.

La nostra pintura, que assenyala els passos de la civilització ibèrica pel Nord de la Mediterrània anant de Provença a València i viceversa, sense moure's de la vora de la mar, essent la més moderna i la més actual de les pintures ibèriques, és igualment la més antiga, perquè és la primera que en aquells segles comença el catàleg de la pintura ibèrica que, com sabem i veurem, té d'arribar a les alçades màximes que repassarem i evocarem en aquesta revista dedicada a evocar les figures i les escoles de la pintura espanyola i llur significació única, suprema, resplendent i transcendental en la cultura universal i en la història de la pintura moderna europea, que va des dels primitius italians deixebles dels anònims bizantins fins a la pintura moderna francesa, que és la que ha donat el darrer esclat conegut fins ara en la història de la producció pictòrica.

Quan a l'època del renaixement de les ciències i les arts, o empalmament de la civilització moderna, filla del Nord d'Europa, amb la civilització antiga, filla de l'Europa del Sud, que va ésser desenterrada pels italians del Nord o florentins, la nostra Catalunya va decaure després de la gran florida medieval, mentre les darreres resplendors de la cultura nostrada s'anaven arreconant cap al cantó de València, com una posta de sol, la regió central de la península ibèrica, que és Castella, obrint els ulls a la llum i prenent per primera vegada el ceptre intacte de l'hegemonia ibèrica, es va alçar al bell mig d'Espanya, que en aquells moments, com sabem i com veurem, va quedar convertit en el centre del món, perquè la gloriosa Castella va dominar no sols tota la península, sinó tots els continents de la terra, mentre Catalunya dormia, fent del segle XVI el segle espanyol de la història, i posant els fonaments de la unitat monàrquica espanyola, que va estar a punt d'ésser la monarquia universal, com ens demostra la història que no ens deixarà mentir.

No parlarem de l'esplendor literària, religiosa, política i guerrera d'aquelles terres centrals d'Espanya, i farem constar que la pintura del segle XVI s'intensifica a Castella d'una manera tan brillant i pregonada com si fos pintada amb sang humana, quallada per la llum del cel, produint, si no els millors pintors del món, com les escoles successives ibèriques van produir, la pintura de qualitat més intensa que hom

coneix, en el sentit del foc i del caliu del color, que en cap més pintura de les conegudes té l'ardència, ni més forta ni més continguda, com la que té la pintura particular de Castella, que eclipsada per la que després va venir, avui encara no ha estat degudament estudiada.

Els destins o els atzars de la història de l'art fan que la pintura espanyola d'aquells segles que tenia de continuar tan gloriosament la pintura italiana que, al segle XVII, moria a Itàlia, vingui a ésser presidida, dirigida, integrada i coronada pel Greco, que havent nascut a Creta i havent estudiat a Venècia, porta les bases de la pintura italiana a Espanya, per agrisar-la, intensificar-la, austeritzar-la i quallar-la en l'ambient ric i auster de Castella, produint el miracle artístic i sorprenent, demostrat en les darreres obres del Greco, de pintar damunt de l'abundància de la concepció italiana, amb l'austeritat continent de les terres castellanès.

Aquest grec incorporant-se al geni i a la història de la pintura espanyola després de portar a la pintura moderna els elements principals de l'art primitiu bizantí passat per Venècia, s'encarnà pregonaument en les entranyes de la continuïtat de la pintura espanyola, que va passant de regió en regió, fins a formar part viva i influent d'aquesta mateixa continuïtat, perquè no sols compendia i resumeix tota la potència pictòrica de Castella, que per cert essent molt intensa ni va arribar a ésser mai pròpiament extensa, ni tampoc es va concentrar en grans personalitats, sinó que, com veurem ara mateix, és el pintor màgic que venint de l'Orient, obre els ulls dels pintors d'Andalusia que venint a succeir als de Castella funden la gloriosa i més gran escola de pintura coneguda en la història moderna de l'art del color.

Decaiguda Castella a principis del segle XVII, després d'haver creat i presidit el segle XVI de la història del món, s'alça de la terra l'esperit d'Andalusia, que com saben els nostres lectors va ésser la terra ibèrica que en aquells dies va dominar les ciències, les arts, el comerç i la navegació de la vida espanyola d'aquell segle, concentrant tota la civilització de la península en aquelles terres riques i plenes que més tard tenien de caure en la decadència dels toreros i les manoles i que en aquells moments va ésser digna successora i evocadora de la Bètica dels temps de Roma, que va donar savis i emperadors al món.

La pintura sevillana, que és tota la pintura espanyola d'aquell segle i la que ha quedat com a pintura espanyola pròpiament dita, dóna la màxima producció que hom coneix en aquesta producció humana, filla de la llum i del color. Els noms dels pintors andalusos, que no tenim cap necessitat d'esmentar d'un a un perquè tothom els co-

neix i els admira, són les fites més altes de la visió de la llum que han tingut els homes de tots els països i de totes les èpoques. La llum passant dels ulls a les mans i als pinzells de Velàzquez (per citar el principal pintor de l'escola sevillana), i de les mans i els pinzells a la tela, porta el color al matis més viu i més agut que hom coneix fins ara, i fa que la civilització ibèrica que en aquell instant resplendia a les terres andaluses, que van saber donar lliçons de civilització al món, tingui la glòria no sols d'haver-se assenyalat per la producció d'una pintura, sinó per haver produït la millor pintura coneguda, perquè si és cert que en la forma no supera a Rafael, que va donar la nota més alta de la forma artística, després dels grecs, en els fons i en la concepció del color arriba, com hem dit, a intensitats úniques i a donar qualitats no superades ni per la mateixa riquesa ardent de la pintura de Castella, perquè essent més ardent és menys matisada que la riquesa del color andalús i concentrant-se en grans personalitats, al contrari de la pintura castellana, dóna els noms que representen els punts més alts de la muntanya pictòrica que hom podria anomenar la muntanya de la llum.

Si als finals del segle XVII Andalusia pintant aquesta llum havia il·luminat tot aquell segle, va decaure com havia decaigut Castella un segle abans, és l'esperit d'Aragó el que s'aixeca de la terra per dominar la península ibèrica aportant-hi tots els elements de civilització i de cultura que nosaltres hem tingut el gust d'assenyalar en la nostra nota respecte la història de les hegemonies ibèriques, en estudiar la influència que durant tot el segle XVIII va tenir a Espanya aquesta terra germana de confederació medieval i de furs i llibertats de la nostra Catalunya, que sota d'un mateix rei, va saber defensar sempre la mateixa llibertat dels pobles i que al segle XVIII va saber dominar, dirigir i orientar Espanya mentre les altres terres ibèriques havien perdut tot impuls i tota iniciativa.

Aragó no produeix com Catalunya, València, Castella i Andalusia una escola de pintura, sinó que produeix un sol pintor que de tan gran, tan intens i lluminós, eclipsa tots els altres que poden o tenen d'ésser compresos en la denominació general de l'escola aragonesa.

Aragó produint Goya, que és el pintor més compendiós de totes les èpoques, perquè és el que ha reunit més nombre de qualitats, no sols dóna la nota típica de la civilització ibèrica del segle XVIII, sinó que com Andalusia marca una fita excepcional en la història universal de la pintura, perquè el cas de Goya, resumint la pintura del passat, del present i de l'esdevenidor, és un dels fenòmens més significatius i

exacerbats de les característiques generals de totes les civilitzacions ibèriques.

La figura de Goya, que sembla que es destaquí sola al bell mig de l'Espanya del segle XVIII i que pràcticament no és més que la manifestació més intensa de la cultura i la florida aragonesa d'aquell segle que, com hem demostrat nosaltres, va portar a Espanya tots els elements de la modernitat fins al punt d'infiltrar l'esperit de la llibertat al cor del cos de la monarquia absoluta, ve a corroborar la nostra tesi que les civilitzacions ibèriques es marquen sempre per una producció pictòrica

Aquella terra que avui canta i balla la jota i que, com nosaltres dèiem, al segle XVIII era una terra digna de la música de Mozart, va saber donar el Beethoven de la pintura, perquè entre Goya i el músic alemany, que li era contemporani i del qual el món celebra el centenari de la mort un any just abans que el del pintor aragonès, hi ha relacions no sols d'època i de geni, sinó de concepció artística, malgrat les diferències pregones que separen la música de la pintura, que viuen tan lluny l'una de l'altra com el so del silenci, perquè, parlant en termes generals, podem dir que les gràcies inimitables del segle XVIII unides al sentiment desenfrenat de la naturalesa que tenia de triomfar al segle XIX canten i brillen en la música de Beethoven i en la pintura de Goya.

Comprenem perfectament que la civilització universal filla de la nostra estimada Europa celebri el centenari de la mort d'aquests dos homes, que encara que tenen molta diferència d'edat, van morir junts després d'haver passat la vida junts sense veure's ni conèixer-se l'un a l'altre i coincidint en les concepcions més humanes de l'art, no sols malgrat la diferència de les branques artístiques que conreaven, com dèiem, sinó malgrat la diferència de la terra que els havia engendrat, perquè si els noms de Goya i de Beethoven tenen un matis significatiu en la història de l'art, que no cal dir que és una de les parts més vives i més agudes de la història de la humanitat, Goya, fill de les terres castellanques que al segle XVI, presidides per Castella, havien volgut dominar el món estenent-se pertot, i Beethoven, fill de les terres alemanyes que al segle XIX, presidides per Prússia, han intentat igualment dominar el món en la darrera guerra europea, Goya en un art de l'espai i Beethoven en un art del temps (com diria Lessing), són dos artistes sublims que coincideixen a assenyalar, com dèiem parlant de Goya, la solució de continuïtat entre l'art del passat i l'art de l'esdevenidor.

La pintura italiana o veneciana del segle XVI, l'espanyola o andalusa del segle XVII i la pintura francesa del segle XVIII que tenia de treure un esclat inusitat al segle XIX, conflueixen en la pintura de Goya, que és venecià, andalús i francès alhora, portant tot el color de Venècia a la pintura agrisada d'Andalusia i donant no solament a la pintura ibèrica d'aquells dies el segell idealitzador i estilitzador de la pintura francesa del segle XVIII, sinó endevinant, creant i impulsant el sentit realista i el sentit deformador i acusador del caràcter que després va triomfar en la pintura francesa del segle XIX, que influïda per l'espanyola va reaccionar contra la concepció que la mateixa França havia tingut al segle XVIII, com si la pintura francesa inspirada per Goya reaccionés contra de l'estilització idealitzadora que en l'altre segle havia arribat a imposar al mateix geni de Goya.

Situat com l'Aragó entre Espanya, Itàlia i França, aquest geni d'aquest pintor no sols resumeix i sintetitza les concepcions pictòriques d'aquests tres estats, sinó que, situat al final de la concepció artística passada i a l'entrada de la de l'esdevenidor, mira endarrera i endavant produint un present que té totes les riqueses del que fou i del que serà, com hom podria dir igualment de la música de Beethoven si hom volgués insistir respecte del paral·lel comparatiu que hem iniciat entre aquests dos grans genis que naixent al segle XVIII moren al XIX.

Mort aquest pintor ibèric tan significatiu i tan revelador d'una de les civilitzacions ibèriques més originals i agudes com ho va ésser la civilització aragonesa que va tenir l'hegemonia d'Espanya en l'època a què ara fem referència, i vinguda la decadència pregonada de la nostra germana de llibertats públiques i privades, com també de confederació monàrquica medieval, CATALUNYA TORNANT A LA VIDA DEL MÓN A PRINCIPIS DEL SEGLE XIX, i apoderant-se, com nosaltres hem demostrat, de l'hegemonia d'Espanya, que després d'haver passat per les mans de Castella i d'Andalusia acabava de caure de les mans d'Aragó, crea les bases de la nostra estimada i admirada civilització actual, no descuidant-se de produir la intensificació de la pintura, donant les figures pictòriques que començant amb Viladomat i el Vigatà i passant per Fortuny arriba a Nonell i altres companys fins a produir l'esclat actual de pintura catalana, que és la glòria més colorida del nostre benvolgut terrer en aquests moments fins al punt que nosaltres hem pogut dir que la pintura és l'art nacional de Catalunya.

Una altra regió espanyola que deixant el ceptre de l'hegemonia política a Catalunya dintre d'Espanya enlaira el ceptre de l'hegemo-

nia en les altres activitats humanes, com nosaltres tenim igualment explicat, és la terra basca, que en donar una civilització ibèrica com la que actualment ens dóna, que fa que fora del ram polític tot el que passa a Espanya porti el segell basc, dóna igualment una pintura, com ho prova el fet que avui els principals pintors que tenen nom en la pintura espanyola són bascos, creant una pintura que encara que nosaltres la considerem molt inferior en qualitat essencial a totes les altres pintures ibèriques, no deixa d'ésser una prova més que les civilitzacions de la península nostrada van sempre acompanyades indefectiblement d'una manifestació pictòrica, que pot ésser la més alta del món, com la d'Andalusia, o pot donar el pintor de més condicions pictòriques reunides en un sol geni, com en el cas prodigiós de Goya.

Les terres ibèriques, doncs, són terres de pintura, i si han donat una florida de dibuix i de color per cada manifestació de cultura i civilització que han tingut successivament distribuïdes entre les diverses terres que integren la nostra península, també han donat en l'escola sevillana i en Goya la intensitat més forta de l'art del color, com nosaltres hem dit que diríem, i per això aquestes escoles de pintura i aquest pintor han constituït l'escola espanyola pròpiament dita, que ha triomfat per damunt de totes les escoles dels altres països que han produït pintura.

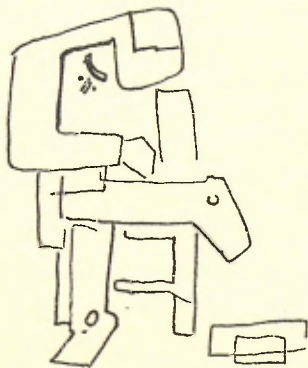
Si el Museu del Prado de Madrid conté exemplars meravellosos de tota la pintura del Renaixement d'Europa menys dels frescos italians, que no van poder ésser exportats, ni dels pintors pre-rafaelistes que els pintaven, perquè en aquells moments Espanya encara no comprava, conté les úniques colleccions de pintura sevillana i de Goya que amb la collecció del Greco formen un tresor únic impossible de trobar als altres museus de pintura del món, i si totes les manifestacions pictòriques dels diferents països que van pintar en aquells dies del predomini de les terres de la llengua castellana, tenen una representació abundant i lluïda a les parets del Museu de la capital d'Espanya, no hi ha cap museu del món que contingui cap representació abundant i lluïda de la pintura espanyola, malgrat els pocs exemplars escampats per la terra que poden donar idea de la transcendència pictòrica de Castella, d'Andalusia i d'Aragó.

La pintura moderna, com veiem doncs, començada, com també dèiem, amb els primitius italians deixebles dels anònims bizantins, i acabada amb la pintura francesa del segle XIX, passant de poble en poble, morint aquí i naixent allí com el sol que quan se pon aquí ix allí, arriba al punt més alt de l'esplendor en la pintura del segle XVII

i del segle XVIII espanyol, amb les escoles i el pintor esmentats suara, que pertanyent a dos segles i a dues civilitzacions diferents, perquè la florida cultural d'Andalusia del segle XVII no s'assembla de res a la florida cultural d'Aragó del segle XVIII, com nosaltres tenim demostrat, formen una visió pictòrica que enlluerna al món i que portant tota la claror de la pintura que l'havia precedida i intensificant-la, illumina tota la pintura que la té de seguir en els temps que han anat venint i passant.

La pintura, doncs, per resumir i acabar, no sols té una significació en la història particular de les civilitzacions ibèriques, florint en cada una, sinó una significació en la història general de la civilització que té l'eix central de la pintura en la producció de l'escola sevillana i de Goya, i per això podem cloure aquest estudi dient com a final que si fins ara als moments actuals la cultura ibèrica pot presentar una superioritat evident respecte de les cultures dels altres països, podem dir que és en el ram de la producció pictòrica, que és molt més del que volíem demostrar.

FRANCESC PUJOLS

F. DOMINGO

TIZIANEL·LA

(POEMA)

LA SORTIDA I L'ENCONTRE

CARLES LLUÍS SURT DE PASSEIG

PEL finestral obert, dins un moble de laca
s'espilla el blau i el verd... És frisa una haca
escarbotant l'argila del camí...

Blanqueja una Diana davant la faixa del mar fi
i aspergia el lilà sota un cel sense taca.

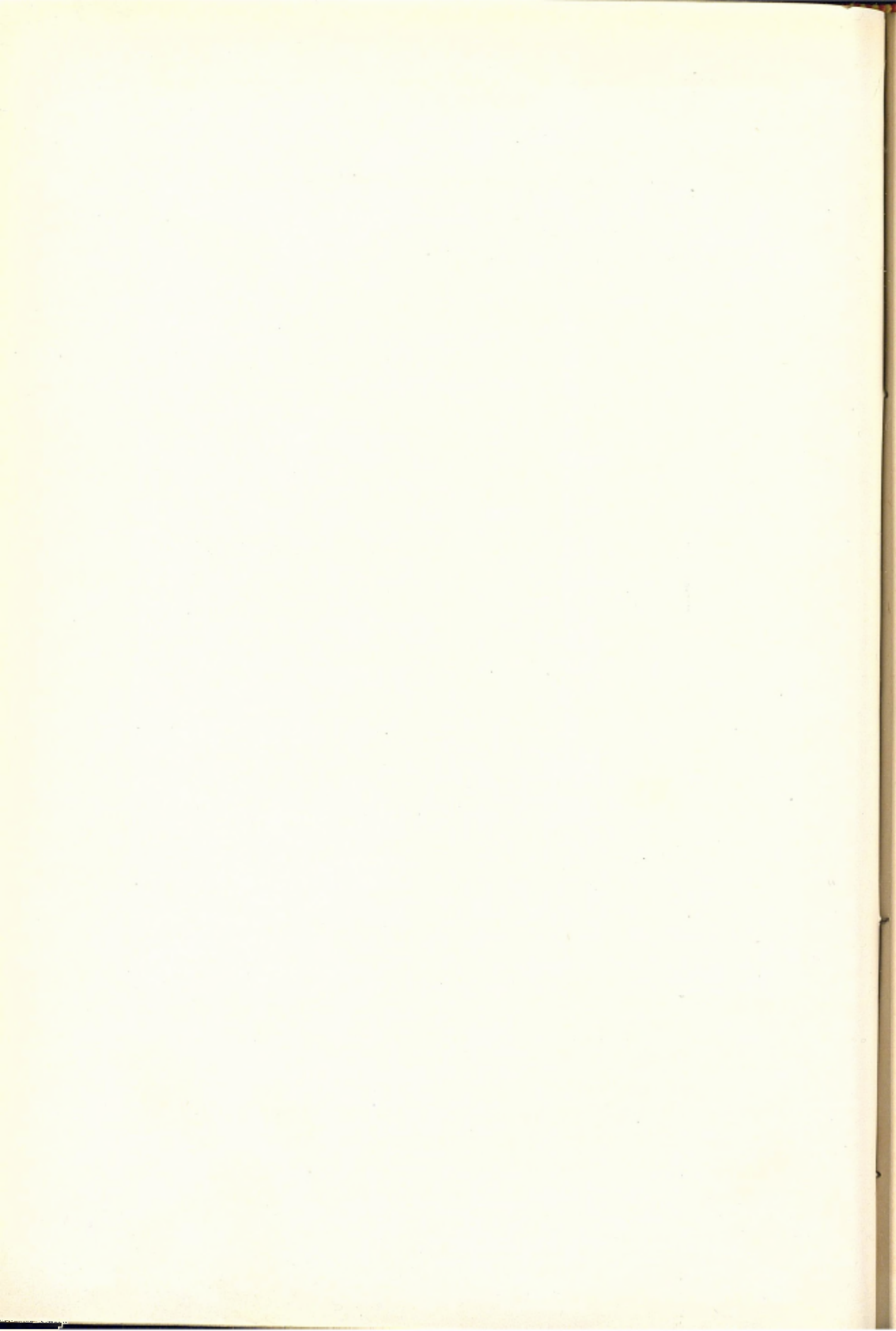
Carles Lluís torna del polo. — Llis
es veu brillà el passeig sota fresques corones. —
Els ram de lilà en flors que s'aparten a estones
mostren la vela al mar tremoladís.

En el passeig, els cavalls, les ombrelles
i els ventalls bescanvien un galanteig altern.
El tendal del fullatge trascola una llum de Sauternes.

Carles Lluís hi entra menant el tronc.
Dringuen les cadenetes, cruix el cuir; i ronc
el mar fa un timbaleig... Circulen noies:
la que ell triés li diria que sí.
No en tria cap. Amb un llustre de joies
brillen sos ulls sota el front obstinat. Coronar vol de toies
les mil antenes del mar blau turquí.
Ell té per núvia la vida sencera
vestida del vel salabrós i lleuger del magnífic matí.

PL. N.º I. — JOAQUIM SUNYER: PINTURA

CARLES LLUÍS VEU TIZIANEL·LA

Duia un ressol d'or i maragda
entre les celles un xic closes
com si una flota imperial
li travessés pels ulls. Sa falda
servava dues roses
— així en l'ara l'ofrena d'un mortal — .

Era — qui sap — semi-divina...
El cavall jove que assaina
d'un aliret batallador
se l'endurà a l'Olimp? La fina
alenada marina
és que a mar la reclamen Neptú o el seu Tritó?...

Sa mà voleia a frec de galta
com per refer la lluïssor
dels seus anells; després, en l'alta
serenitat del seu mentó
deixa jugar amb indiferència
un bes de sol, un floc d'oreig...
Més que no el sol i el forfolleig
té d'immutable sa presència.

Per això, al volt de sa figura,
el tros de vila que fulgura
sembla esclatat per fer-li honors.
La mar picada de blancors,
amb l'alta proa que rumbeja
unes flors roges i uns delfins,
el monument que glorieja
de temps passats, i els arbres fins
o els ufanosos, com a llances
o pavellons dels paladins,
i el setí blau que aquells matins
cases endalt colra bonances,
tot vol ser d'ella i dels seus fins.

Però ella passa... Dins sa trena
 rotllada, on brilla el blat dels déus
 colga desig o joia o pena.
 Com qui té tots els béns per seus
 ni capta esguard ni companyia,
 i si quelcom la desfcia
 deu ésser com el brot que puny sota les neus.

Oh, indiferència que ens atia,
 canyís de roses sobre el freu carnal,
 beutat, beutat, disfressa d'immortal!
 En tu sentim l'oblit que xucla,
 car, sota el rínxol que es desbucla
 ton ull, Tizianella, fingeix la tremolor
 de la poncella, l'abandó
 intemerat de la puresa.
 Ets com una àmfora atenesa
 que amaga un vi pertorbador
 o com la mar que el barco ha fesa
 i ja no hi és coneixedor!

De tots abstreta, en la conquilla
 que passa al trot del tronc lluent,
 Carles Lluís la veu, com filla
 d'alguna gènera esplendent.

Carles Lluís l'Indiferent,
 ¿quina sang nova es fa en ta vena
 que els cavalls senten ran de dent
 glati el teu pols d'estranya mena?
 És com un llamp que els ha abrivat;
 en un ensurt de sang i gala
 contra la via han fressejat
 vuit ferradures al plegat...
 I ella rellisca com una ala
 dins sa carrossa de beutat.

D'aquest ensurt que s'esbarria
 fins als jarrets dels teus corsers
 n'és somogut el món. Fins ara

no havies vist ciutat ni mar.
Ara glateixes mar espessa;
bleixa la vila com un pit.
Tot bat i alena amb ton neguit.
Sota els cavalls de la deessa
el teu orgull s'ha agemolit.
Sense mirar-te ella ha collit
el teu passat com una espiga
que tarda a créixer dins l'artiga
i es dalla al temps d'un vol o un crit.

Adéu, adéu, la força antiga!

LA TEMPTACIÓ

HIMNE DE TIZIANEL·LA AL MATÍ

Rieu, ulls de passió,
geniva amb regust de poma!..
Daura't, flanc meu, on s'eslloma
l'orgull desfet del lleó!

Cambrera, desclou ventalles:
que l'aire em robi el perfum
i el sol un braçat de llum
per als matins d'esposalles.

Vaig veure un esguard, cambrera,
que s'ullprenia de mi.
Jo sola hauré fet desdir
son orgull... Mes tu, cambrera,
perquè el voler dat a l'aire
se li barregi a la sang,
suborna la credencera,
festeja el lacai capblanc,
i si l'aire du a sa espona
un murmuri, un to, una flaire
de ma vida, fes quelcom

per tal que amb traça maimona
 ells li retreguin mon nom,
 ma endreça, ma joventut
 fins que als miralls de ma cambra
 vegi capgirat el món
 i oblidi el quan i l'on
 en les meves brises d'ambre.

Vèncer l'home mai vençut...
 De la núvia esblanqueïda
 pendre el ram i fer-lo meu...
 Sotjar els clams que es fan a Déu
 perquè sóc bella i ardidada...
 Copsar llangors i turments.
 llargs desigs, perjuraments.
 Veure de genolls la glòria!...
 En això hi ha la victòria
 i la força del voler.

Pren ma beutat, cel serè,
 per les finestres descloses.
 Canti el gall en ma crinera
 i en ma boca les aloses.

L'he colpit sense fer re,
 com un jardí d'or i roses.
 Però ara el vull, oh cambrera,
 i l'espera em desespera.

ROMANÇ DE TIZIANEL·LA A MISSA MAJOR

A l'església ha entrat la dama
 — hora de missa major — .
 Ella no hi va per la missa
 sinó per la temptació.

Seria pobra lloança
 de la pell i el seu color
 dir que és vellut en les ombres

i magnòlia en les clarors
i dir que l'or del retaule
dels seus cabells és bessó.

Ai trenada cabellera
que en càlides nits desclou
per capçal i per bandera
deï goig dels seus amadors!
Qui damunt ta flonja prada
una nit colgava el front
després d'anys en sent l'essència
i una basarda el commou
de què mullers o germanes
endevinin l'amor foll.

Besars que s'hi esllavissaren
en basques de passió,
mots arremorats en ella
com sobre un herbei les flors,
cabellera, cabellera,
ara s'alcen com un cor
i el salpassê en mans del clergue
dringa excomunicacions.

* * *

Carles Lluís és a l'ombra
d'un altar, dalt l'esglaó
i en veure Tizianella
se li enfolleix l'oració:
"Vós que l'haveu enjoiada,
com a la núvia l'espòs,
de calfreds de tantes ànimes
i d'aures de tot el món,
¿com és que no la guardàreu
i la trobo sense honor
essent ella la primera
a qui hauria dat l'amor?"

Resta enterc, fitant el calze,
mentre ella abaixava el front.

No es vol girar, mes li arriba
 a les galtes sa xardor.
 Mira de reüll la mare
 amb l'ira que vol i dol.
 —La mare llegeix el llibre
 com qui hi enterra els rancors.
 Ha claustrat sa fe dessota
 el marbre de ses faisons.
 Sos ulls són finestres mortes
 a cap lluïssor del món.
 “Faci's la vostra voluntat”
 prega. I havent-ho dit tremola. —
 El fill s'enutja al seu costat
 i recant-li la civiltat
 enveja d'esma l'hom salvatge
 que ignorant d'honor i llinatge
 fa del desig sa voluntat.

* * *

Al bell eixint de la missa
 Tizianella es para al sol.
 Si sa pell retreu la rosa,
 la rosa-te de l'amor,
 la sang com un vi cirera
 que hi colés contraclaror.
 S'està girada d'espatlla
 i, sens mirar-lo tan sols,
 es fa pujar fins al muscle
 un calfred de temptació
 i se li coneix que escolta
 el trepig de qui la vol.

Ell sent que el sobta una onada
 de vida a l'indret del cor
 però fa la seva via,
 mentre ella detura el món
 en l'ample espill de ses nines
 ratllades de serenors,
 fent giravoltâ en l'ombrella
 l'or i el blau dels horitzons.

Ell camina prop la mare
sentint l'encalç als talons
d'una estela que va d'ella
a tot camí seguidor.
Un eixam de veus l'enronda :
veu de l'aire cantador,
toc de corneta, sirenes
dels vaixells parats al moll,
trots de cavall i campanes,
com un crit de munió :
"Oh cúpules, balustrades,
marina i carrer luxós ;
baluards de galanies,
palmeres, baladre en flors :
mar batut de mes regates,
camps signats dels meus deportes :
aigua boja, terra ferma
on jo era nuvi del món !
I tu, braçada dels aires
amb el diamant del sol,
com l'ampla capa de seda
estesa per al seu cos !...
Qui pogués copsar-la nua
— marbre grec, borrissol d'or —
podê en les dolces collades
del muscle reposâ el front,
sentir frisâ els flancs que saben
dissimular les marors
i veure alçar-se en ofrena
dalt dels puigs sospiradors
les poncelles ressagades
per a enganyâ el meu amor !...

* * *

Carles Lluís entra a casa
cantant per matâ el seu foc.
Veu més lluissô en les copes
guanyades en els deportes
i el ressol de les finestres
perfilat de sa passió.

Mentrestant Tizianella
torna al palauet airós.
Serventa que l'acompanya
es fa humil com una flor,
se li vinclen les lliurees,
renilla un poltre fogós
i l'ombra sota cada arbre
li estén guardapeus d'honor.
Èsmunyedissa com l'aigua
camina en ondulacions
i s'hi encanten les mirades
com en l'aigua els ulls del sol.

Cauen dins la seva copa
vins de tota passió,
trinquen al volt de sa taula
zels, perjuris, desconhorts...
Ella pren la copa plena,
riu als ulls i beu un glop.

Dones glateixen revenja,
homes escondeixen l'or
amb el pensament en ella,
i ella amb un deixament dolç
dient mots de cada dia
fa i desfà les intencions.

Carles Lluís la respira
en les acàcies en flor
i en cada braçada d'aire
veu imatges del seu cos
com si el voler carnal que ella
confià a l'espai i al sol
un matí, bellament nua,
li hagués embruixat el cor.

ELS SOLILOQUIS DE CARLES LLUÍS

EN EL CONVIT

¿On neix el crit que en tu fa exèrcit de neguits
que van esgarriats per amor de qui els crida?
¿Neix rera el vel que adés et desmaiava els ulls
o a frec del jardí espès de ta galta florida
o en el dring que en ton cos suspèn ta dolça veu?...

M'he' sentit batre al cor el trepig del teu peu:
i quan el trident fi enfonsaves en l'ostra
delia mon sentit d'ésse' en el verd mollusc.

Lluïen del teu brill els salamons del sostre
com un eixam d'abelles de foc voltant el rusc.
—Així mateix dins meu es desfermen mil vides
i perdo esment de mi com si em desfés en tot,
perquè el pols de ta vida arreu es posa. —
Frisava dels meus nervis aquell gerani rosa
que feia guarnicions de foc sobre el lli blanc
i el vi fosc de ta copa era ma sang
glatint la teva boca; i eren la host enemiga
els convidats, teixint l'atapeïda intriga
per amor teu, contra jo sol en multitud...
Allavors he sortit amb set de solitud.
Però he vist als miralls ma cara de novici,
covarda, provocant-me amb un posat inic...
També de mi mateix sóc enemic
d'ençà que tu has vingut
a solleva les tropes del desfici.

NIT D'ALIMARES

Si truca el vent a les ventalles
no és la teva mà amb anells al dit?...
¿No ets tu qui en el silenci calles

però també qui dónes esperit
a l'ampla veu de mar de la corrua?...

Ets tu, sóc jo que omplim l'espai del món?
o bé som sota el pes que a tot ço viu traspua?
Aquell cedre, aquest nard ¿no són
travessats de la saba que m'incita?...
¿No és ta vida mateixa que adés es fa petita
en un galop de sang que em truca dalt del pit
i adés s'eixampla enfora com el cel sobre muralles?...

Per tu cremava al sol dels gallarets l'honor
i ara agonegen salamons i falles
i el fastuós silenci enamorat escolta.
Sóc jo o tota la nit que pensa en tu i t'espera,
tu ma ciutat, ma flama i ma senyera.

ÉSSER O NO ÉSSER

Mori en tu com la gota de vainilla
que al caliu de ta pell s'evapora!...
Reviure-hi com el fil de pedreria
que fora del teu coll decandiria
perquè glateix de tu i de tu s'acalora!...
Arborâ en tu el meu geni i després gallejar-lo
en mes victòries, com una oriflama!...
Ta presència a la meva com a l'ocell la rama,
com el sol cru i la seva ombra que atempera...

Qui fos aquesta flor que els teus dits han rompuda
posada a l'ombra de ta cabellera!

LA CAPA

Deixa'm la capa que emmotllà el teu muscle
i encara serva caliu del teu coll,
la que en els lleus tremolors d'un crepuscle
t'ha arredossat del cel moll;

ta flonja capa :
la que et coneix el respir i el calfred
i t'ha abrigat pels camins d'aire net
del pivot fosc i la nívea clapa,
la que als viatges t'ha fet de coixí...

Deixa'm, oh, deixa'm ta capa
que m'ha entrat fred, que no hi val foc ni vi,
d'ésser tu viva i no viure per mi.

Res no voldré, baldament una grapa
de neguit envejós desficiï el meu cos,
sinó ta capa.

Vina prop meu. Tancat d'ulls et rebré.
Posa-la sobre el meu cos que tremola.
Sóc com un fill que a la mare pidola.
Dormi el desig sota el pulcre dosser.
Res no voldré, però deixa'm l'amor de ta capa.

CARLES LLUÍS LLOA UNA FINESTRA ON VEIÉ TIZIANEL·LA

Gran finestra girada al bell migdia
sota la cella fina del toldo atavellat,
com ull que s'aclareix de l'alegria
de veure el mar; en el teu trau ombrissolat,
com entremig de pàmpols, hi ha pampallugues breus :
un gallaret, una gavina, els remes creuats dalt d'un patí...

Abocada al rengle d'arbres nous que frisa,
dalt de l'esplanada que escareix la brisa,
mediterrània finestra,
ulles la palestra entre esquif i esquif
i les arribades del Lord o el Xerif,
i del pavelló oeixes l'orquestra
que la llunyania pren i torna com un bleix.

Enlairada golfada d'un Olimp de calma,
fou en ton relleix

que un dia d'hivern, mentre el tronc de quatre
trotava les vies al so dels clarins,
la viu com a reina dalt del seu reialme.

A baix diamants, pols d'or i perfum.
Eren les ombrelles, cúpules de llum,
lluïen els sabres amb el blau a dins,
plomalls s'afuaven com ocells de gala,
i a dalt (marbre en l'ala,
violes d'Itàlia al pit) els coloms
feien gentils tombs, voltant la bandera
que al cim del casal torcia la xera
dels seus colors vius. I al dessota, tu
(tu que t'endugueres sense ni mirar-me
mon orgull de jove, tan fort i tan lleu),
en l'alta finestra, dins la llum de Déu,
escampaves roses sobre la corrua.

Ara tu, finestra, guardes sa claror
i la seva forma per sempre hi traspua,
i el meu pensament sobre teu regrua
i el meu pensament hi fa un tremolor,
igual que els coloms i l'encès penó
feien el migdia
que hi passava sota l'esplendent corrua de l'Emperador.

DESIG

Ulls que en la basca d'amor deveu ser
com quan de nit s'espolsen estels en l'alt verger,
com en un cel parat el batre d'ala de la merla;
boca arrosada de maduixa, muscle d'un alè d'or,
blancor de l'ull germana de la perla!
Ulls que mai no em mireu, diví coll indefens
com si em digués: — I tu, per què no em prens? —
Flancs on resta a mig dir el dalê inconegut!..
De què val sense tu la meva joventut?

LES INSCRIPCIONS

INSCRIPCIONS QUE ELS COMPANYS DE CARLES LLUÍS POSAREN EN EL MUR
DEL SEU PAVELLÓ DE CAÇA

EROS CLUB
Season 192...

TIZIANEL·LA versus CHARLEY.
TIZIANEL·LA beat CHARLEY fine and steadfast.
TIZIANEL·LA's performance was too brilliant for him.
Addenda. This was the funniest match of the season.

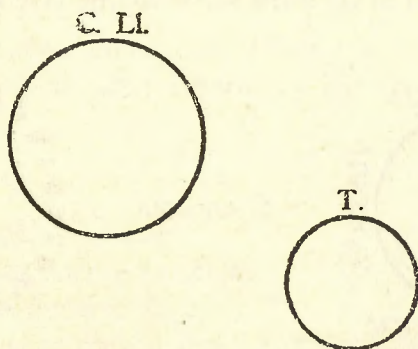
I ai del dia que el que fins ara és un joc a distància passi a ésser
un cos a cos!

* * *

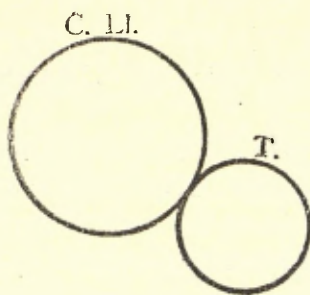
Diable, Carles Lluís l'Indiferent! Una altra vegada avisa!

Romeu.

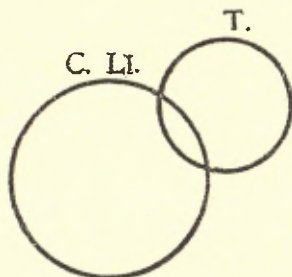
* * *

Així estava la cosa i no hi havia res a dir.

Així no estaria mal...

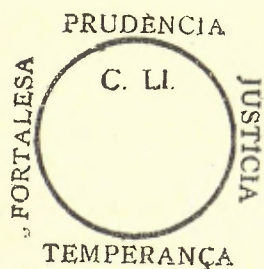

Però tremolem el dia que la cosa es posés en aquests termes!

Escolar.

Corrigenda

Jo entenc que no hi ha altra salvació que circumscriure's a aquesta figura:

O aquesta:

Escolar 2.ª

* * *

Tu que deies: "Ja podeu cantar; no hi ha res que m'immuti", ara rondant el parany d'una *professional beauty!* Alalà!... Oh la, la!... Heisasa!...

TOT L'ANY

magnífica estada als

ANTÍPODES

Cauen en les amples soledats del PACÍFIC. Sol.
Tràngol. Emocions extrasentimentals. No hi
ha pols. Indicadíssim per als mal enamorats.

* * *

Valia la pena tanta *tenue*, tanta *tivantor*?... Estàs fet un *quinto*.
De mi a tu.

* * *

Ai, Ai, Ai!... (La cançó de moda en les reunions més escollides.)

* * *

(Biografia en un diàleg que varen fer de Tizianella, En Renner, sempre tan correcte, i En Weil, sempre tan ponderatiu. Lloc del diàleg: Carlton Hotel, Riviera.)

R. — *Sagen wir: Eine Dame die verkehrt mit besten Herren.* —

W. — *Eine H... ist sie, aber Charakter hat sie.* —

* * *

Cher copain, patience!...

Il te reste encore la chance

d'être, en quelque façon,

le successeur d'un prince ou d'un baron.

S. A. R.

* * *

*Nec tibi par usquam Phrygiae, nec Solis ab ortu, Inter formosas
altera nomen habet.*

* * *

Ahir, Carles Lluís l'Indiferent; avui Carles Lluís l'Apassionat; demà, qui ho sap?... queda oberta la circumferència:

Eduard.

INSCRIPCIÓ A TIZIANEL·LA VORA MAR

Dama en la platja, d'un caliu de roses
se't colora la faç sota el brill ros de la cella
com si et toqués el ressol d'una ombrella vermella.

Quan sortint de les ondulants tenderoles et poses
davant de la vela inclinada
i de l'ona picada de blancs borrallons infinits,
com peixos de forma esllanguida i fugacíssims neguits,
la teva esvelta alçada
que d'una gran mata de cabell retorçat es corona,
retreu la figura d'una nova Erycina amb flonjos vestits.

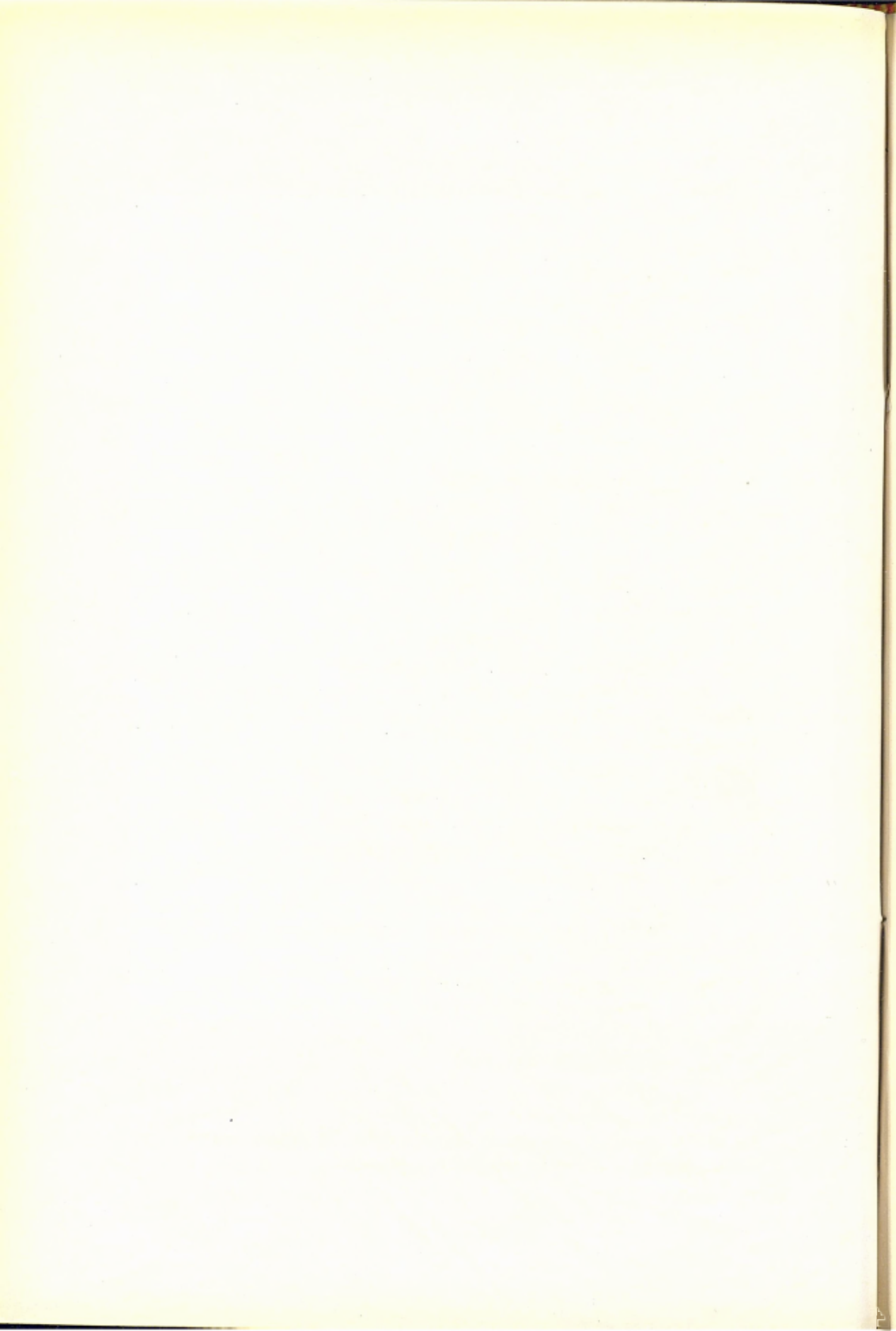
Allà on se colra i s'esblaima l'arena quan s'allisa l'ona
tu guaites el mar una estona
amb els teus ulls cerulis de ratllat minuciós.
Tot sembla com si es mogué i brillés per ta gràcia
prenent llum del teu cabell ros
i del roser de ta galta d'un rosat solellós
criat en uns recés d'aristocràcia.

Al teu grat camina la vela, i a ta honor es decanta,
i els mossecs de l'escuma
cabriolen com ramats inquietos, dominats de la suma
majestat de la teva pupilla triomfanta.

Però tu, com qui vara un estol de navilis turgent i orgullós,
lences al mar els nou mots d'aquest vocable cadenciós
que té una certa displicència impia:
"Una onada darrera de l'altra, quina monotonia!..."

PL. N.º II. — M. PIDELESSERRA: PAISATGE

EPÍLEG A LES INSCRIPCIONS

Carles Lluís, de què et val la força trepidant i guardada?
Ulls avesats a mirar les xifres gegants de les metes
i a endevinar en una volva la vela allunyada,
ulls fitadors i segurs, com us heu encongit!

Tòrax estrebador, narius tremolosos
que robàveu en amples respirs la joia casta de l'aire,
ara ensumeu el rastre
d'una *professional beauty!*...
Frontisses dels genolls avesades
al toc tens dels costats del cavall, avui us feu laxes
quan somica per l'aire una veu sàvia en mentides.

Tu que aimares la llum espaiosa,
el polsim i el refrec dels estadis
i l'esquitx de la mar fresca i tensa,
deleixes l'alcova lasciva d'aromes compostes
on s'ofeguen entre flonjos coixins el bel flac del novici
llançat a la fera carnal, la balba carícia
de l'embriac de vins cars
i el tropell malversat de la força guanyada
en l'ampla abraçada amb terres i mars.
Quin estadi tan pobre per a un Carles Lluís!
Cavalca i fuig dels perills del teu moll reblanit.
"Per un cavall un reialme."

Mira i retorna't. Quan passes ran de la platja
l'onada frisa de saltar-te a la nuca
i, com el gos que porta la llebre retuda,
arrossegar-te dins mar perquè tornis
a punyir-la amb els remes en cadència
dins el rengle dels set camarades.

No sents un renill enfurit?
És el teu cavall recançós de la seva sang britànico-alarba,
veient a punt d'enterrar l'orgull del seu amo

en la cova elegant d'una druda de prínceps.
 Espolsa't la molla sevícia d'aquella presència!
 El metall que llueix a la roda de proa del teu gussi esllanguit
 és més alegre i gemat que l'ullet dels brillants en la càlida nit.

Torna a guarnir d'una ala d'escuma
 cada flanc de la teva canoa-automòbil
 i a projectar sobre l'espai verd i plata
 el tomb cargoladís del teu cavall color de caoba.
 Veig el taló refrenat i precís amb l'estrelleta argentina
 i el tors astut i flexible que han domtat els cavalls
 i fet fer guarnicions a les haques entorn la bola de fusta,
 i el puny franc que sota la llinda augusta
 teixida amb oreig de palmes dels cels cosmopolites
 ha encaixat amb els campions dient-los germans.
 Aquests lloms foren malaguanyats per fecundar una cortesana
 i aquestes mans profanades
 de furgar en uns cabells incitants
 que encara guarden el palp de l'amant de la vetlla d'abans.

Torna a fer cara als elements governats. Mira encara
 quin abrandar-se de sols venidors, quin tumulte de palmes
 en les nines dels ulls dels cavalls de ta quadra.
 Gira el cap i retorna't!
 Corona el crenell de la casa amb el brill de les copes guanyades
 i penja a les grans balconades
 els tapissos heroics dels passats, que et facin memòria
 de qui ets. L'home fort a la verge pubilla
 i el nom honrat dels seus fills coronat de sa glòria.

LA MORT DE TIZIANELLA

EL DARRER CONVIT DE TIZIANELLA

Tizianella és malalta en son llit.
 Ja no veurà blanquejar l'alba terça.
 Cara feta de grecs, oval mirall de flors, com t'has agemolit!

Avui el mal s'esmerça
 en obscurir-te com la fulla d'arbre
 reblanida del llot dins el bassal,
 i ja ningú no hi endevinaria
 rastre de la beutat damunt la qual
 l'abella de l'amor es condormia.

Torre carnal, i com t'ets esfondrada!
 Ja només tens la veu d'argent, més apagada,
 com un esquellerinc cridant a funeral.
 Digues les oracions; desdiu el madrigal.
 "Jo pecador..."
 "Pare nostre que esteu en el cel..."
 "El nostre pa de cada dia", no.

En el seu veire tot s'ha tornat fel.
 Ja no pren sinó l'aigua remeiera,
 però el remei no encerta el seu bon fi,
 com si s'esgarriés dins de sa cabellera.

Cabellera de les passions d'ahir,
 tu sola t'has salvat de la ruïna;
 torçada en dues trenes, ets el sol que illumina
 el bassal o el femer; ets un feix de serps d'or
 peixent-se d'una mòmia...

—El teu flanc és eixut,
 la temptació hi és morta. En el teu pit retut
 s'ha aplanat la maror. — Cabellera retorta,
 bandera arrabassada d'uns Elisis pagans,
 ¿quines seran les mans
 que et tallaran quan ella serà morta?
 Ella és de les que moren més que els altres humans
 si no resta un senyal de la beutat d'abans,
 perquè amb el cos la mort tots se'ls ho emporta.

Tizianella, no et roman sinó,
 de la riquesa del teu cos, l'argent
 que dringa en ta veu viva, un xic somort,
 i ton cabell lluent. Redreça el camí tort
 i pensa en l'altra vida! —

Tizianella sap que es va a morir
i per revenja del desig d'aquell
que en el seu temps no va poder tenir,
amb l'ira, ensems, de morir lletja, crida
la cambrera i li dicta aquest convit:

“Ulls desesperats d'aquell que m'estima,
paraules d'amor que com una llima
deveu robar l'ànima amb un rosec dolç,
estreta de mà on deu saltà el pols!...
Des que et viu que visc en ta espera
—Jardí mal florit si no hi passes tu—
vina a esbarriar l'escuma baldera
del meu tàlem. Pren-me del llavi madur
el vi del desig que frisant millora.
Ressoni en ma alcova ton pas, ta rialla;
vull foc dels teus ulls sota ma pantalla,
goig de tu als espills on la vida calla
enyorant-te a tu...
Sigues en ma estança el vent i la tralla.
Trenca aquests cristalls, desfés les llaçades,
esbulla les flors,
abriga el meu cos com una mortalla.
Mori en mi el passat quan tu hakis vingut!

Ta galta es marceix i ta sang s'arbora.
Fins que del meu tàlem desclouràs l'aurora
no sabràs què és força ni què és quietud!
Oh, Carles Lluís,
sigues flor de llir
nova en mon escut!”

Tramet aquesta lletra. I en l'espera
sa faç horrible al mig de l'àuria cabellera
riu de pensar en l'esglai d'aquell Carles Lluís l'Indiferent
quan es trobi punit en son desig, bàrbarament.

LA CITA

Era pel temps arrauxat com la druda
que el sol encaixa amb els punts cardinals
i a nit i dia fa parts més iguals
mentre que el cel a cad' hora es trasmuda.
Sota el Passeig arborat de palmeres
tenen converses magnats forasters
i, fits els ulls en la sort dels corsers,
l'amo luxós i el jockey esllanguit
coven l'orgull de vinentes carreres.

Carles Lluís, amb l'escalf de la nit,
dutxat de fresc, veu les coses balderes
com en un ficte país esculpit.
Ja li ha passat la febrada de lluita.

Alçant el cap incisiu com el gall,
en una breu llambregada al mirall
renova el tremp de ses bones maneres.
Surt fresc i elàstic, sense aire de fuita;
mena el xarret, el detura a un revolt
i diu tres mots al lacai... Baixa sol.
Un borriçol d'albercoc esbiaixa
son pòmul; sota el capell d'ala baixa,
els seus grans ulls que fan ombra a un somriure
són recatats i una espurna traïdors.

Cara-colrat, flanc eixut, de coll lliure
i d'ample muscle, té aquell agradós
esmunyiment mig alarb mig britànic.
Entra al palau on l'amor l'ha citat.
Però no el rep sinó un buit ple de pànic.
Res no li diuen porter ni criat.
Salons farcits on el luxe s'enutja...
Tres flors per terra...

Una olor de formol
que el seu sentit capgirat no rebutja

el fa seguir fins allà on el ressol
 dóna als embans la llisor d'un celatge
 i a l'embigat polideses de glaç.
 —Brunz en sa vena, es corfon en son braç
 el goig carnal que promet el missatge. —

Però de sobte s'encanta el seu pas.

¿Per què et detures al frèvol ribatge
 d'aquesta porta?...

Tres homes que mai
 no veié junts, són al volt de la morta.
 L'un recargola un projecte, potser,
 en son mostatxo vibrant de cobdícia,
 l'altre du robes guerrerres, i té
 en la faç jove un lleu clap de malícia
 d'haver de fer posat greu a la mort,
 l'altre, amb el pàllid perfil un xic tort,
 sembla vogar lluny de tots, en l'austera
 mar d'ascetisme dels ulls, com un sant
 esgarriat d'un retaule, mirant
 enllà del món...

Vetlla el cos la cambrera.

Ell veu la morta com una llebrosa
 que per escarni s'hagués coronat
 dels cabells d'or de la dona formosa,
 que al primer dia ja en fou encegat.
 —¿Quin rar missatge de befa ha juntat
 els quatre estranys?... Quina cita odiosa!... —
 L'ha morta Déu, o el seu goig enganyat
 que, per revenja de no podê haver-la,
 ara mateix ha desfet i tacat
 l'antiga carn de camèlia i de perla?...

Carles Lluís pren un fred comiat
 d'aquell retaule de gent encantada.
 Calfred i fàstic rebutja i, mesell,
 crida a l'ajut la seva ira guardada.
 Riu de la mort i el món torna a ésser d'ell.

En el Passeig, els ventalls, les ombrelles
 i els cavalls bescanvien un galanteig altern
 i el tendal del fullatge trascola una llum de Sauternes.
 Encara li tremola la vida al puny
 menant els cavalls joves. No gaire lluny
 s'allisa una mar d'òpal... Passen noies.

—La que ell triés li diria que sí. —

No en tria cap. Coronar vol de toies
 les mil antenes del mar. El matí
 brilla en sos ulls somrients i traidors amb un llustre de joies.
 Ell té per núvia la vida sencera, sota el vel salabrós i lleuger del matí.

LES DARRERES INSCRIPCIONS

NOVES INSCRIPCIONS DELS COMPANYS EN EL PAVELLÓ DE CAÇA
 DE CARLES LLUÍS

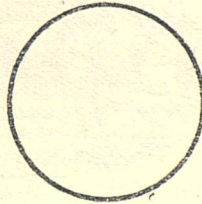
Radiograma:

Tizianella està fiambre

* * *

L'antic Carles Lluís
 l'Indiferent torna a ésser
 Carles Lluís l'Indiferent.
 És tanca la circumferència:

C. LI.

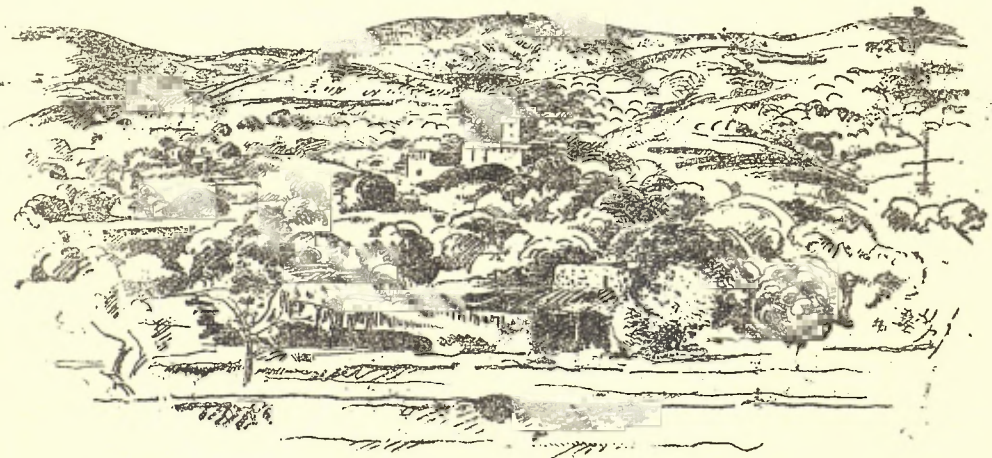

EPITAFI DE TIZIANELLA

Aquí jeuen les despulles
 de la que en els combats d'Afrodita
 fou rebatejada amb el nom de Tizianella.
 Morí abans de la trentena
 paral·lelament a una platja blana,

i Déu volgué endur-se'n sa beutat enlluernadora
encara abans de sa vida.
Que Ell li torni la immarcible beutat
en una vida millor
i prengui en pietat la seva ànima pecadora.
I vosaltres, humans, pregueu per ella,
i el que volgués condemnar-la
pensi primer que en una cosa o altra
és com ella pecador.

JOSEP LLEONART

J.-F. RÁFOLS

EL GAT DE DICK DUNKERMAN

RICARD Dunkerman i jo havíem estat companys d'escola; si és que un gentleman que pertany a la Sisena superior i arriba cada matí amb copalta i un parell de guants, i un "descrèdit de la Quarta elemental" amb una gorra escocesa es poden de cap mena de manera classificar plegats; i per bé que en aquells dies primicers existís entre nosaltres una certa quantitat de fredor, originada d'un poema, compost, i cantat en ocasions, per mi mateix en commemoració d'un suposat incident lamentable relacionat amb una certa festa escolar i el qual, si no recordo malament, feia:

Dicky, Dicky, Dunk,
sempre té por de fer-ne massa;
només begué un got de xerès
i arribà a casa com una sopa.

i mantinguda viva per la seva crítica brutal del poema, expressada amb la part ossuda del genoll; malgrat això, dic, més endavant arribarem a conèixer-nos i estimar-nos millor. Jo vàreig anar a parar al periodisme, mentre ell durant molts anys havia estat un advocat i autor dramàtic de poca sort; però una primavera, amb gran meravella de tots nosaltres, tragué a llum l'obra de la temporada, una petita comèdia una mica impossible, però plena de sentiment domèstic i de fe en la natura humana. Fou uns dos mesos després de la seva producció que ell em presentà per primer cop a "Piràmides, Esquire".

Jo estava enamorat aleshores. Em penso que el seu nom era Noemi, i em calia parlar d'ella amb algú. Dick tenia fama de pendre un interès intelligent en els afers amorosos dels altres homes. Ell deixava desvariejar un enamorat hores seguides i mentrestant prenia notes breus en un gruixut volum de cobertes vermelles retolat *Llibre de memòries*. Naturalment, tothom sabia que ell les utilitzava com a matèria primera dels seus drames, però tant se'ns en donava, mentre ens volgués escoltar. Jo em vaig posar el capell i vaig fer cap a la seva residència.

Parlàrem de coses indiferents un quart d'hora o cosa així i llavors vàreig embrancar-me en el meu tema. Havia exhaurit la beutat i la bondat d'ella, i m'havia ben endinsat en els meus sentiments — la follia de poder imaginar jo mateix que hagués estimat mai abans, l'absoluta impossibilitat que jo mai més pogués interessar-me per cap altra dona, i el meu desig de morir sospi-

rant el nom d'ella — abans que ell fes un moviment. Em creia que s'havia aixecat per abastar, com de costum, el *Llibre de memòries*, i així em vaig esperar; però ell, en comptes d'això, anà a la porta i l'obrí i veureu que s'esmunyí cap a dintre un dels gats negres més grans i més bells que jo hagués vist mai. Saltà damunt el genoll de Dick amb un suau "ro ro", i mirant-me fit a fit s'assegué allí i jo vàreig seguir el meu conte.

Després d'uns quants minuts Dick m'interrompé:

—Em pensava que havíeu dit que el seu nom era Noemi?

—I l'és, vaig replicar. Per què?

—Oh, res, respongué ell; només que ara us hi acabeu de referir com a Enid.

Això era remarcable perquè jo feia anys que no havia vist Enid i ja l'havia obladata del tot. Fos com fos, això matà la brillantor de la conversa. Una dotzena de frases després, Dick em tornà a aturar:

—Qui és Júlia?

Em vaig començar de sentir irritat. Júlia, ho recordava, havia estat caixera d'un restaurant de la City, i quan jo era poca cosa més que un noi, gairebé m'havia arrossegat a un prometatge. Vaig sentir que em tornava vermell al record de les ensucrades rapsòdies que jo havia abocat enrogallat d'emoció a les seves orelles plenes de pólvors, mentre li tenia agafada la flonja mà damunt del taulell.

—De debò he dit Júlia?, vaig respondre un xic asprament, o bé és una broma que em gasteu?

—Vós certament heu alludit a ella com a Júlia, replicà ell manyagament. Però no en feu cas; seguíu com us plagui; jo ja sabré qui voleu dir.

Però la flama era morta dintre meu. Vaig provar de reanimar-la, però cada vegada que alçava la vista i trobava els ulls verds del gat negre, es tornava a apagar. Jo recordava l'esgarrifança que havia penetrat tot el meu ésser quan la mà de Noemi havia tocat accidentalment la meva en l'hivernacle; i em demanava si ho havia fet expressament. Jo pensava com era ella de bona i amorosa per aquella vella mofeta irritantment ximple de sa mare, i em preguntava si era sa mare o només era llogada. Jo m'imaginava la seva corona de cabell daurat i bru com jo l'havia vista amb el sol besant les seves ones rebels i sentia que m'hauria agradat d'estar segur que tot era d'ella.

Una vegada em vaig aferrar a les faldilles voleiadisses del meu entusiasme amb fermesa suficient per remarcar que en la meva particular opinió una dona bona era més preciosa que el robins; afegint immediatament després — les paraules escapant-se'm inconscientment abans que m'hagués donat compte del pensament — : "Llàstima que siguin tan difícils de conèixer".

Llavors ho vaig deixar córrer, i em vaig quedar provant de recordar què li havia dit la vetlla abans i esperant que jo no m'hi hauria compromès.

La veu de Dick em desvetllà de la meva desplaent "rêverie".

—No, digué. Ja em pensava que no podríeu. Ningú no pot.

—Ningú no pot què?, vaig preguntar. No sé com, jo m'anava sentint enrabiad amb Dick i amb el gat de Dick, i amb mi mateix i amb moltes altres coses.

—Ves! parlar d'amor o qualsevol altre sentiment davant d'aquest vell Piràmides, replicà tustant el flonjo cap del gat, mentre aquest s'aixecava i enarcava l'espina.

—Què n'ha de fer el maleït gat?, vaig saltar jo.

—Això és justament el que no us puc dir, respongué; però és molt remarkable. El vell Lemán vingué l'altre vespre i començà en el seu usual estil sobre Ibsen i el destí de la raça humana i l'Ideal socialista i tota la resta — ja sabeu la seva manera. Piràmides seia aquí al cantell de la taula i se'l mirava, tal com uns minuts abans seia i us mirava a vós, i en menys d'un quart d'hora Lemán havia arribat a la conclusió que la societat estava millor sense ideals i que el destí de la raça humana era amb tota probabilitat un munt de cendres. S'apartà els llargs cabells de davant dels seus ulls i, per primer cop a la vida, tingué un semblant assenyat. "Parleu de nosaltres mateixos, digué, com si nosaltres fóssim el fi de la creació. Jo de vegades em canso d'escoltar-me a mi mateix. Bah!, continuà, pel que sabem la raça humana pot ben desaparèixer completament i un altre insecte pendre el nostre lloc; com possiblement nosaltres vàrem foragitar i pendre el lloc a una anterior raça d'éssers. Jo em pregunto si la tribu de les formigues no pot ésser la futura hereva de la terra. Elles comprenen la combinació i ja tenen un sentit extra que a nosaltres ens manca. Si en el curs de l'evolució van creixent de cervell i de cos, poden esdevenir rivals poderosos. Qui sap?" Era curiós de sentir el vell Lemán parlant així, oi?

—Què us el va fer anomenar Piràmides?, vaig preguntar a Dick.

—No ho sé pas, respongué. Suposo que és perquè semblava tan vell. El nom se'm va acudir naturalment.

— Jo em vaig acotar i vaig mirar dintre els grans ulls verds; i la bestiola, sense parpellejar ni aclucar els ulls, mirà dintre els meus fins que em vingué una sensació d'ésser xuclat cap a dintre els mateixos abismes del Temps. Semblava com si el panorama de les edats havia d'haver passat en revista davant d'aquests globus sense expressió, tots els amors i esperances de la humanitat, totes les perdurables veritats que havien estat trobades falses: totes les fes eternes que hom descobrí que salvaven fins que fou descobert que damnaven. L'estranya i negra criatura anà creixent i creixent fins que semblà que omplia la cambra i que Dick i jo érem només que unes ombres flotant en l'aire.

— Jo em vaig esforçar a produir una rialla que només en part trencà l'encantament, i vaig demanar a Dick com havia adquirit el gat.

— Em va comparèixer, respongué, una nit, ja fa sis mesos. Jo estava de molt mala sort, aleshores. Dues de les meves obres, en les quals havia posat grans esperances, havien fracassat, l'una darrera de l'altra — vós les

recordeu — i semblava absurd de pensar que cap empresari volgués tornar a mirar mai més cap cosa meva. El vell Walcott m'acabava de dir que no trobava bé de la meva part que sota totes les circumstàncies continués lligant Lizzie amb la seva paraula de prometatge i que jo me n'havia d'anar a fora i donar-li una ocasió d'oblidar-me, i jo li havia donat la raó. Jo estava sol al món i carregat de deutes. En conjunt les coses semblaven gairebé tan desesperades com podien ésser; i no em fa res de confessar-vos ara que ja m'havia determinat a fer-me saltar el cervell. Havia carregat el revòlver i el tenia davant meu damunt la taula. La meva mà hi estava jugant quan vàreig oir un feble esgratinyar a la porta. De primer no en feia cas, però s'anà fent més persistent i a l'últim, per aturar aquell sorollet que m'excitava més del que jo em podia explicar, em vaig aixecar i vaig obrir la porta, i *ell* entrà. S'enfilà damunt un angle de la meva taula al costat de la pistola carregada, i segué allí, enravenat, mirant-me; i jo enretirant la meva cadira vaig seure mirant-lo a ell; i vet aquí que arriba una lletra dient que un home el nom del qual jo no havia sentit mai, havia estat mort per una vaca a Melbourne i que segons el seu testament un llegat de tres mil lliures anava a parar a la hisenda d'un parent llunyà meu que havia mort pacíficament i absolutament insolvent vuit mesos abans, deixant-me únic hereu i representant seu; i vaig tornar a posar el revòlver al calaix.

— Us sembla que Piràmides voldria venir a passar una setmana amb mi?, vaig preguntar allargant la mà per tustar el cap del gat que jeia roncant dolçament damunt el genoll de Dick.

— Potser sí, algun dia, replicà Dick, en una veu baixa; però abans que vingués la resposta ja m'havia pedit de la broma.

— Vaig arribar a parlar-li com si fos una criatura humana, continuà Dick, i a discutir les coses amb ell. La meva última comèdia la miro com una col·laboració; en realitat és molt més seva que meva.

Jo hauria pres a Dick per boig si el gat no hagués estat seient allí davant dels meus ulls, mirant dintre els meus. Fos com fos, jo només em vaig sentir més interessat en la seva història.

— Era una comèdia una mica cínica al començament, prosseguí, una vella pintura d'un cert recó de societat tal com jo el veia i el coneixia. D'un punt de vista artístic trobava que era bona; segons el standard de la comptaduria, era dubtosa. La vaig treure del calaix la tercera vetlla després de l'adveniment de Piràmides i la vaig rellegir. Ell seia al braç de la cadira i mirava damunt les pàgines mentre les anava girant. Era la millor cosa que jo hagués escrit mai. A cada ratlla corria la visió interna de la vida. Jo em vaig trobar tornant-la a llegir amb deliqui. Tot d'una, una veu darrera meu digué: "Molt agut, minyó; molt agut realment. Només que la gressis del revés, canviessis tots aquests amargs i verídics parlaments en sentiments nobles, fessis morir en l'últim acte, en lloc de l'home de Yorkshire, el teu subsecretari de Negocis estrangers (que mai no ha estat un personatge popular), i deixessis que la teva

mala dona fos regenerada pel seu amor per l'heroi i se n'anés a un indret o altre tota sola a exercir les seves bondats amb els pobres dintre una túnica negra, l'obra valdria la pena d'ésser posada en escena."

"Jo em vaig girar indignat per veure qui parlava. Les opinions sonaven com les d'un empresari. No hi havia ningú a la cambra llevat de jo i el gat. Sens dubte jo havia estat parlant alt; però la veu m'era estranya del tot.

"—Ésser regenerada pel seu amor per l'heroi!, vaig replicar amb menyspreu, perquè jo era incapaç d'aferrar-me a la idea que jo només feia que discutir amb mi mateix. Si és la passió folla d'ell per ella que arruïna la seva vida.

"—I també arruïnarà l'obra amb el gran públic anglès, tornà l'altra veu. L'heroi dramàtic anglès no té cap passió; només una pura i respectuosa admiració per una noia honesta i cordial. Tu no coneixes els cànons del teu art.

"—I, altrament, vaig persistir sense fer cas de la interrupció, les dones nascudes i criades i amarades durant trenta anys en una atmosfera de pecat no es regeneren.

"—Bé, aquesta ho ha de fer, ve-li aquí, fou la menyspreadora resposta; fes que senti un orgue.

"—Però com a artista..., vaig protestar.

"—Sempre fracassaràs, noi, fou la resposta; tu i les teves obres, artístiques o inartístiques, sereu oblidats d'aquí molts pocs anys. Tu dona al món el que ell vol i ell et donarà el que tu necessites. Plau si vols viure.

"Així, amb Piràmides al meu costat, dia per dia, vaig tornar a escriure l'obra; i cada vegada que sentia que una cosa era absolutament impossible i falsa, la hi posava fent una ganyota i vaig fer parlar a tots els personatges amb un sentimentalisme barat mentre Piràmides roncava, i vaig curar que totes les meves marionetes fessin allò que estava bé als ulls de la dama de les ulleres al segon rengle de butaques; i el vell Newson diu que l'obra s'aguantarà cinc centes nits.

"Però el que és pitjor, acabà Dick, és que jo no me'n dono vergonya i que semblo content."

—Què us creieu que és l'animal?, vaig preguntar amb una rialla, un mal esperit? Perquè el gat havia passat a la cambra veïna i d'allí a fora per la finestra oberta; i els seus ulls estranyament verds no atraïent ja els meus, jo em sentia retornar al meu sentit comú.

—Vós no heu viscut amb ell durant sis mesos, contestà Dick quietament, ni heu sentit els seus ulls per sempre al damunt vostre, com jo. I jo no sóc pas l'únic. Coneixeu el canonge Whycherly, el gran predicador?

—Els meus coneixements d'història moderna de l'Església no són molt extensos, vaig replicar. El conec de nom, és clar. Què hi ha d'ell?

—Ell era un vicari de l'East End, continuà Dick, i durant deu anys ha maldat pobre i desconegut, duent una d'aquestes vides nobles i heroïques que

ací i allà els homes encara viuen, fins en els nostres dies. Ara ell és el profeta de la Cristianitat de South Kensington, la moda del dia, es fa dur a la seva trona darrera un parell de cavalls àrabs pura sang, i la seva armilla està agafant les corbes línies de la prosperitat. Ell estigué aquí l'altre dia de part de la Princesa. Van a donar una representació d'una de les meves comèdies a benefici de la Fundació pro Vicaris pobres.

—I Piràmides el va descoratjar?, li vaig preguntar amb potser una suggestió d'escarni.

—No, respongué Dick; pel que jo puc judicar, ell aprovà el projecte. El bo de la cosa és que al moment que Whycherly entrà a la cambra, el gat se n'anà vers ell i es fregà afectuosament per les seves cames. Ell ho suportà i l'acaronà. “—Oh. Així també us ha vingut a veure, no?, digué amb un curiós somriure.

”No hi hagué necessitat de més explicacions entre nosaltres. Jo vaig comprendre el que hi havia darrera aquestes poques paraules.”

Vaig perdre Dick de vista algun temps, encara que vàreig sentir parlar força d'ell, perquè estava ascendint ràpidament a la posició de l'autor dramàtic més reeixit del dia i ja havia oblidat Piràmides del tot, fins que una tarda, entrant a visitar un amic artista que darrerament havia emergit de les ombres d'un lluitar famolenc a les clarors de la popularitat, vaig veure un parell d'ulls verds que em semblaven familiars mirant-me lluidors des d'un recó fosc de l'estudi.

—Ah, certament, vaig exclamar atansant-me a examinar l'animal més de prop; sí: vós teniu el gat de Dunkerman.

Ell aixecà els ulls del cavallet i em mirà.

—Sí, digué; no podem viure d'ideals; i jo, recordant, em vaig afanyar a canviar de conversa.

Des de llavors he trobat Piràmides a casa de diversos amics meus. Ells li donaven noms diferents, però joestic segur que és el mateix gat; jo conec aquells ulls verds. Ell sempre els porta sort, però ells ja no tornen a ésser mai més els mateixos homes.

De vegades jo em pregunto si no sento el seu esgratinyar a la porta.

JEROME K. JEROME

(trad. P. R.)

EL NOSTRE CARNET

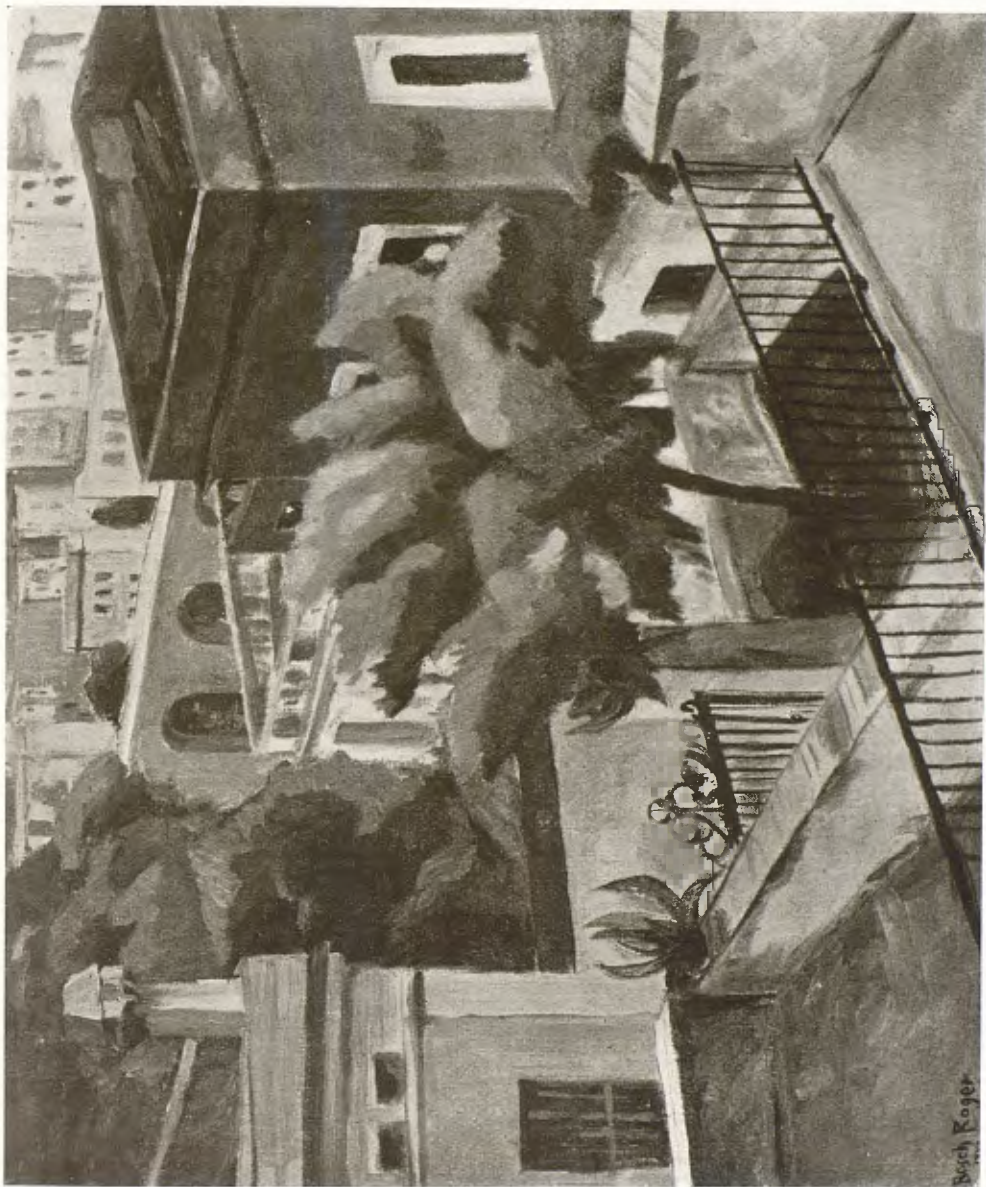
JO fullejava, l'altre dia, el volum relligat dels assaigs que sota el nom de *Cap a on va el món* ha anat donant Mr. H. G. Wells a un dels nostres diaris més importants. Ja sé que Mr. Wells és un autor perillós de fullejar, primerament perquè us posareu a llegir i no ho deixareu com voldreu, ja que tot allò que escriu és intensament interessant, i segonament, perquè probablement rebreu una impressió errònia, ja que bona part d'allò que escriu en un indret sembla una mica inconciliable amb allò que escriu en un altre. De vegades això és complicat encara pel fet que ell té una mena de doble o d'ombra, anomenada Bliss o Clissold, que és i no és ell mateix. Per exemple, joestic segur que Wells no era ell mateix, jo espero que ni tan sols Clissold era ell mateix, quan suggerí que molts sacerdots catòlics podien ésser induïts a desertar l'Església per un major salari. Era, com he dit, exactament com dir que tots els exèrcits de Kitchener s'haurien passat als alemanys a Mons a tants marcs per cap. Esperem que allò no era sinó el feréstec crit de Clissold en havent-se escapat d'ésser Wells. Però aquesta memòria de la guerra ens fa pensar en altres importants temes tractats en aquest llibre. La impressió que me'n queda de moment és que, amb tot i els seus advertiments, ell és massa optimista. Ell diu que tots els homes ara tenen una més brillant perspectiva. Tant si això és veritat o no, en l'únic sentit en què pot ésser veritat, hauria estat encara més veritat de tothom en 1913. És veritat, i fins evident, que una certa mena de progrés o perfeccionament estava ja en marxa quan progressà fins a convertir-se en la guerra mundial.

Jo no convinc més amb Mr. H. G. Wells (o Clissold) que la Gran Guerra fou una guerra que no arranjà res; del que convinc és que era la guerra que havia d'acabar en guerra. Era ben bé prou per mi, des del començament, que era la guerra que havia d'acabar el prestigi prussià; i així ho féu. La Humanitat anirà dient poca-soltes fins al dia del judici, però seran una altra mena de poca-soltes, i no la mena que considerava un cert molt ensopit alemany del Nord com si fos no tant el déu de la màquina com la màquina i el déu també. Però em resulta molt curiós que la major part d'aquells que pensen que la guerra

fou menys del que prometia, han caigut en una molt curiosa confusió respecte d'ella. Aquests reaccionaris (com poden ésser veritablement anomenats posat que ells estan en reacció àdhuc contra llurs propis entusiasmes) no es cansen mai de suggerir que el món corria cegament cap a un daltabaix i una catàstrofe. Ells llavors fan un gran sospir, tornen a somriure, i ens asseguren que el món ara està corrent (hauria de semblar amb la mateixa ceguesa) cap a la Utopia. Mr. Wells, encara que més caute, està entre ells almenys en acontentar-se de dir que "ell no veu cap mena de límit" a la mera expansió i evolució de l'esforç humà, i està disposat a deixar-lo expandir i evolucionar.

En aquest sentit ell no solament escriví sobre el camí per on va el món, sinó que sembla content de deixar-li anar. Jo gairebé diria content de deixar-lo esberlar. De totes maneres ell no sembla avançar que s'hagi d'esberlar amb una tan esqueixadora agonia de destrucció com l'última vegada que es decantà per aquell camí. Naturalment joestic escrivint d'un sumari general de la situació; no vull dir que Mr. Wells no tingui advertiments molt raonables per oferir, fins a un món nou. Jo m'adono bé prou que pocs homes han sostingut més seriosament els seus propis plans de reorganament internacional. Jo parlo d'un esperit que em sembla impregnar l'obra de la seva escola: una suggestió que ara almenys el món és més il·luminat, i que mentre segueixi aquesta claror, tindrem ara una raonable probabilitat de sortir a l'ampla claror diürna. És allò que un crític de Mr. Wells, una mica més hostil que jo, ha descrit com la Gran Alba Rosada.

Però en tot això se m'apareix un estrany i ostensible error. Si tota aquesta gent té raó en dir que la Gran Guerra fou produïda per vastes forces internacionals, que es movien vers ella abans de la seva ocasió immediata, em sembla del tot evident que les forces que així es movien eren molt semblants a les forces que es mouen ara. En poques paraules, si la catàstrofe fou produïda per moviments històrics, fou produïda per moviments progressius. Foren exactament els homes que eren tinguts per reformadors i racionalistes els que iniciaren la gran conflagració internacional. Naturalment jo mateix no admeto que la guerra no fos deguda a immediata provocació. Jo diria, a la meua senzilla i pràctica manera, que la guerra fou deguda als homes que declararen la guerra, als homes que dugueren la guerra a Sèrbia, als homes que dugueren la guerra a Bèlgica. Però si hem de dur la nostra especulació endarrera, generació darrera generació,

PL. N.º III. — BOSCH ROGER: PINTURA

fins a l'última responsabilitat d'Adam i Èva, jo no tinc dubte de les personalitats intermèdies damunt les quals jo em deturaria. I ells eren persones que es tenien per tan avançades i ilustrades com Mr. H. G. Wells. Si jo havia de triar tres homes que feren els materials de guerra, jo seleccionaria Frederic el Gran, Pere el Gran i Napoleon.

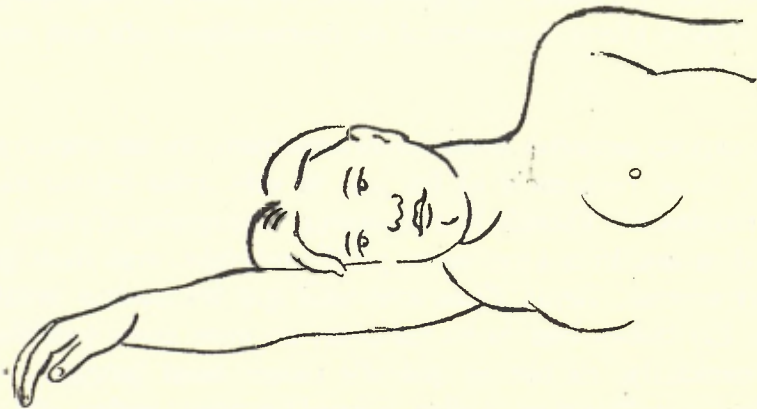
Cada un d'aquests tres homes fou un reformador. Cada un d'ells fou un lliurepensador. Cada un d'ells fou un home que es pensava introduir idees científiques i racionals en lloc d'idees bàrbares i supersticioses. La Revolució francesa produí Napoleon; i Napoleon produí el llevat de la legislació democràtica d'Europa. Si Frederic el Gran no hagués estat un lliurepensador francès en el seu tipus de cultura, ell no hauria volgut mai regular i racionalitzar el tipus teutònic de barbarisme. Si Pere el Gran s'hagués acontentat de deixar tots els seus eslaus adormits en llur son immemorial, hauria fet molt menys per la civilització, però molt més per la pau. Fou un ateu prussià qui produí el militarisme prussià. Fou quelcom com un anarquista rus qui produí el despotisme rus. Fou naturalment la Revolució qui produí les guerres revolucionàries. Si França no hagués estat (parcialment) civilitzada, si Rússia no hagués estat molt parcialment occidentalitzada, jo tinc per cert que les grans rivalitats i entusiasmes que toparen en 1914 no solament no haurien entrat mai en conflicte, sinó que no haurien entrat mai en existència. Tres estats molt moderns, fundats per modernistes molt moderns — la República Francesa, l'Imperi germànic, i l'experiment de Pere a Petersburg —, tingueren aquest efecte fonamental de desencadenar els més antics enemics de l'home.

Jo exposo aquestes coses impersonalment, en un imparcial sentit històric, sense referència al fet que jo més aviat estimo algun d'aquests moviments liberals i cordialment n'avorreixo d'altres. La cosa és: ¿podem nosaltres anar sense perill endavant, amb molt poca cosa per anar seguint, llevat d'una convicció que les nostres opinions són liberals, Els homes que jo he esmentat no eren mers sentimentalistes ben intencionats. El cas és que ells tenien bona intenció; sinó que ells volien científicament, volien sistemàticament, volien allò que Mr. Wells vol. Si Diderot i Condorcet sortint a fer una fraternitat universal dugueren una guerra universal, ¿no serà convenient d'examinar una mica més escrupolosament les nostres fraternals concepcions? Si un home que provà d'escampar les idees franceses per Alemanya

deixà un durador i furiós odi entre alemanys i francesos, ¿no podem deduir que la il·lustració mateixa necessita ésser il·lustrada una mica? Jo prenc aquestes figures simbòliques merament per conveniència; la qüestió és, naturalment, molt més ampla i més atmosfèrica. I allò que jo lamento en les idees corrents, especialment en les idees internacionals del temps present, és que són realment preses molt més descuidades i vagament del que Frederic prengué les idees dels lliurepensadors francesos, o Napoleon prengué les idees de la Revolució francesa. Per exemple, la vella doctrina radical del lliure canvi era de vegades estreta en principi i decepcionant en la pràctica, però els vells radicals sabien què anaven a fer del lliure canvi un bon tros més del que els moderns monopolistes saben què van a fer del monopoli. La teoria del govern representatiu era meditada més completament que no ho és, per exemple, la teoria de l'anunci modern. En aquest moment l'instint popular sembla estar no tant cercant de veure cap a on va el món com deixant anar el món com li plagui i cercant de veure què passarà després. Em sembla no improbable que s'assemblarà a allò que passà darrerament.

G. K. CHESTERTON

(Traducció autoritzada per l'autor i la revista *Illustrated London News*.)

J. SUNYER

FRANCISCO GOYA

GOYA destaca, aïllat de tant que sobresurt, com l'únic nom que es pugui posar al costat d'aquells altres grans noms de la pintura espanyola, una de les millors del món. Tot i la seva desigual producció, és l'últim gran pintor espanyol.

Cartons de tapissos, teles i aiguaforts ens donen tots els aspectes de Goya: el realista de les escenes populars i els retrats, l'allegorista del tràgic grotesc dels aiguaforts.

Com tots els grans artistes, poa en la seva racialitat, superant-los i amplificant-los, els elements de la seva universalitat. A desgrat del pintoresc fàcil que explotaran imitadors i comentaristes superficials, Goya és un pintor europeu, la figura més europea d'una època tristament encongida.

BUTLLETINS DEL TEMPS

I

Sota l'epígraf Les tres crisis de la literatura contemporània, assenyalava René Johannet a la Revue des Deux Mondes l'interès, altres vegades suscitada, de temes com la disminució de l'abast de la literatura actual a pretext d'imaginació, la fragmentació de les formes negligides, el dogmatisme de les escoles i el dels independents i altres mals passos del modernisme de les lletres.

Coincideix aquest esforç en pro de la generalització de perspectives amb altres esforços estimables de limitació sintètica que vénen a contradir-lo. La reducció de la poesia al mínimum de superfície verbal, de què parla Emilio Cecchi en el llibre d'assaigs volanders L'osteria del cattivo tempo, té els seus defensors i els seus addicts emparats per les conclusions d'Edgard Poe teoritzador de la impossibilitat dels llargs poemes.

Naturalment això de la impossibilitat de llargada és un dir que no preocupà massa l'art de Proust i que feia somriure Robert de Montesquiou agradat de denunciar els prosadors industrials nodrits a dotzenes per un sol vers mediocre i de descobrir-nos estibes d'alexandrins com la novella en vers La doublure de Raymond Roussel, en les tres centes pàgines de la qual no és descrit sinó un dimarts de carnestoltes a Niça, amb la sorpresa de consonants com puces i muntanyes russes, l'infant que badalla i l'home del barret de palla i el clima del litoral i les exigències de la moral.

L'autor, impertèrrit, exhauereix les possibilitats poemàtiques de la banalitat i exigeix del lector una reciprocitat heroica a prova d'aquest avís: le livre étant un roman, il doit se commencer à la première page et se finir à la dernière. Les reserves de René Johannet provoquen, per mica que la facècia exageri els arguments, el perill de fer-nos reaccionar de cara a la coherència de la lassitud.

I és que no escauen a la poesia de veres les gàbies que li fabriquen els teoritzadors.

De l'oda a la voluptat, joia de les pàgines dels amors de Psiquis de La Fontaine, al díptic de Toulet:

*O Diane, ô nuit pure où chante un rossignol,
ô belle, nue et blanche, en ce lit espagnol,*

l'imponderable escapa a les mesures de les superfícies verbals que prèviament volguéssim establir.

L'epigrama de Jacques Dyssord, que ens plau de recordar sovint, refuta en vers i amb brevetat amable les dèries d'aquells que prediquen arribat el temps de corregir el temps:

*Ci-gît qui fut de malencontre,
ne sût trouver le bon chemin
et qui, en retardant sa montre,
pensa différer le Destin.*

I el temps mateix reserva, als qui bonament l'accepten sense escrutar-ne els secrets impossibles, sorpreses de poesia com els llibres Ossi di seppia d'Eugenio Montale, d'una netedat eixuta i conhortadora, molt de gust toscà; com Dall'alto silenzio de Giacomo Prampolini, protegit per l'ombra que riu, clara de muguets, animat d'una vivacíssima precisió enumerativa essencialment lírica, premiat per l'assentiment felïç de la luna, la ricca signora del cielo; i com L'été du cœur d'Ivonne Herman-Gilson, ric de madureses de diumenge de setembre:

*Aujourd'hui, je dirai la paix que ce dimanche
de septembre, tendre et léger,
a suspendu sur le village en robe blanche
dans le crépuscule or et vert.*

II

A la seva hora, anys enrera, haviem rebut tots els manifestos, cartells i fulles volants de Marinetti.

Tenim ara llur recull en volums descolorits i un xic envellits.

Tenim el llibre Primi principi di una estetica futurista, d'Ardengo Soffici, en el qual llegim:

"Reclamismo e pubblicità: festa complementare della festa dell' Arte."

A base de publicitat, preferim el crit de la xarcuteria que retreu Luc Durtain en el seu llibre L'autre Europe comentant certs aspectes de la propaganda gràfica vulgaritzada pels soviets:

Jo no sé més que el mot pernil.

I, cenyits al tema futurista, preferim les possibilitats que del futurisme desentranjà Gabriel Alomar a les acrobàcies d'una estridència exasperada que ha sabut consonar amb les dictadures.

III

Nota imatjada a La Rueda, novel·la de Francisco de Cossío. (Imprenta Castellana de Valladolid).

Un monocle al mig d'un triangle. Un monocle que sembla l'Ortega y Gasset. Tota la fesomia vital del Sr. Ortega y Gasset desfesomiada. Als reflexos del monocle viñren aquestes paraules: deshumanització de l'art.

De vegades el monocle s'entela. Com si sentís l'alè del respir de Ramón. Com si es fadigués de llegir les planetes del Dr. Allendy, escrutador dels destins de la vida.

Però de vegades el cristall, nítid dins el triangle, diríem que és la mirada pura del pur espectador.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

P. PRUNA

UNA CONVERSA AMB DARIUS MILHAUD SOBRE LA JOVE MÚSICA FRANCESA

DESCENDENT d'una antiga família israelita refugiada al comtat Venaisin—en el temps en què els Papes eren a Avinyó—Darius Milhaud es declara *mediterrani*. Tota la seva obra ens diu que té raó. Trobem en la seva música la claredat de pensament i d'escriptura i la força que són els signes essencials del geni mediterrani.

Al començament de la seva carrera, Darius Milhaud fou debussysta, però amb una espontaneïtat i una força que manquen molt sovint als debussystes. I és que ell era quelcom més que un copista. Les obres d'aquest període són, per altra banda, plenes d'encís. La seva *Sonate pour deux violons et piano* i la seva *Sonate pour violon et piano* són exquisides. *La Brebis égarée* (1912) és també molt debussysta, és una obra d'una tristesa desesperada en la qual es troben passatges molt bells. Més endavant Darius Milhaud posà en les seves obres una mena de fervor romàntic i una frescor tota aromada dels perfums del camp provençal. Després sofrí una influència decisiva: la d'Erik Satie.

Erik Satie, que posà sobre el bon camí tants músics francesos, donà a Milhaud el gust de la claredat. L'ajudà a evadir-se del seu romanticisme, a simplificar la seva escriptura musical. Milhaud s'enfonsà aleshores dins la joia popular; retroba la vèrbola dels vells mestres francesos. Escrigué els *Trois poèmes de Cocteau*, les *Chansons bas de Mallarmé*, les *Soirées de Petrograd*, en les quals la concisió i la claredat no cedeixen en res al bon humor. En les seves darreres obres vocals, Milhaud retorna a aquestes impressions pastorals que tan deliciosament ha tractat sempre.

Aquestes diverses tendències es retroben en la seva música de càmera. Però el més important de la seva obra és la part teatral. És en els seus ballets i les seves òperes que Milhaud ha donat el millor d'ell mateix; en el teatre, el seu temperament fogós i poderós ha trobat via lliure. Hi ha en el teatre de Milhaud dues parts ben distintes: una conté les obres doloroses, com el *Retour de l'Enfant prodigue*, l'*Orestie*, el *Pauvre Matelot*; l'altre, obres d'una alegria que deixa a voltes entreveure el dolor, com *Le Bœuf sur le toit*, *Salade*, etc.

En el teatre de Milhaud tres obres són remarcables. *L'Enfant prodigue* (escrit sobre el text mateix d'André Gide) és una de les més belles obres de

la nostra època. Se'n desprèn una gran emoció, Milhaud hi ha sabut trobar el llenguatge del dolor, de la pietat i de l'angoixa. El *Pauvre Matelot* és encara una obra trista, d'una tristesa punyent, la qualitat d'emoció de la qual està lluny sens dubte d'igualar la de l'*Enfant prodigue*, però és encara una bella obra. *Salade* és una altra cosa. És una òpera bufa, però treballada per aquell aspre ardor, aquell deliri encisador que ja havíem sentit en *L'homme et son désir* i que en fan una obra dionisiaca.

L'obra de Milhaud té una gran importància. La seva música demostra una sorprenent força de creació, d'agilitat i una vèrbola prodigioses. Ha sabut emocionar-nos i plaure'ns, i això és l'essencial.

Hem pensat que ningú millor que ell no estava qualificat per donar-nos una opinió sobre la jove música francesa. L'hem anat a veure i sota els bells plàtans de "l'Enclos" hem parlat de les tendències de la nostra música.

* * *

—És molt difícil de precisar i fins i tot d'indicar les tendències de la jove música francesa. Regna la més gran diversitat entre els músics i les influències contradictòries divideixen els esperits. No obstant es pot remarcar un desig general de claredat, de simplificació, que ha de donar els millors resultats. El nostre art és una reacció contra tota preciositat. Volem una música franca i sana. Una música directa.

Auric s'orienta vers el teatre, on penso que donarà coses molt bones, molt franceses.

—...i ens transformarà, sens dubte, l'opereta dita "moderna"...

—...certament. Emprèn un camí oposat al d'Yvain, però, sincerament, crec que és difícil fer obres més hàbils que les d'Yvain.

Yvain és un músic que estimo molt; és intel·ligent i coneix bé el seu ofici; malauradament s'ha vist obligat a comercialitzar-se massa de pressa. Les seves obres són, per altra banda, encantadores i hi ha un costat francès en la seva música, gairebé clàssic. En *Ta bouche*, per exemple, hi ha un quartet tractat amb un esperit i una vèrbola dignes d'un final de Haydn.

D'altra part li devem la java més bella que ha estat escrita. Això compta, malgrat tot.

Auric ens tornarà a l'esperit d'Offenbach.

—...les seves darreres obres ho deixen pressentir.

—...el caire melòdic de la *Pastoral* ho indica clarament.

—...i fins i tot els seus Poèmes de Gérard de Nerval

—...que són veritables "romances".

Hi ha una gran diferència entre les seves darreres melodies i els *Poèmes de Cocteau* que són més vells. Prefereixo, sens dubte, els *Poèmes de Cocteau*, que tenen més força. Fins i tot prefereixo *Les Matelots* a la *Pastoral*.

Poulenc posseeix una gràcia i una sensibilitat extraordinàries. És la

música mateixa. El seu *Trio* per piano, oboè i fagot és d'una factura remarkable. El que és més agradable de la seva música és la ingenuïtat que dona a tot el que ell escriu, un caràcter tan simple i natural; la seva *Sonata* per cor, trompeta i trombó és significativa sota aquest punt de vista, plena d'ímpetu com les seves *Chansons gaillardes* tan lleugeres i enjogassades!

Honegger camina en un sentit oposat al d'Auric i Poulenc.

—*Si voleu, estimat mestre, no parlarem d'Arthur Honegger, car no el considero músic netament francès.*

—No obstant, ha nascut a l'Havre i ha fet tots els estudis a França...

—*Sens dubte, però les tendències de la seva obra són netament germàniques.*

—És veritat. El seu amor per Wagner n'és una prova. Viu, per altra banda, atret per la música alemanya. Pels seus gustos i les seves qualitats es situa entre Bach i Wagner.

D'altra banda l'*Antigone* que ara ha acabat és simplement una obra mestra i està per damunt de les qüestions de nacionalitats.

—*Entre els músics joves, els de demà, ¿quins són els que us sembla que posseeixen més qualitats?*

—N'hi ha un que estimo molt; és Henri Sauguet. Està meravellosament dotat i és intel·ligent. Posseeix una forta personalitat amb la gràcia de Chopin i la sensibilitat de Fauré. El que em plau sobretot en ell és el seu control sobre ell mateix i la seguretat del seu gust; s'endevinava, per evitar tot el que podria ésser detonant, una atenció que no es troba sovint entre els joves.

Sauguet ha estat alumne de Déodat de Severac, de Canteloube i de Koechlin.

Ha escrit una òpera-bufa molt reeixida, *Le Plumet du Colonel*, que ha estat representada amb èxit al teatre de Mme Beriza. Ha donat una prova de la seva probitat musical començant tres vegades l'orquestració d'aquesta obra. Està, per altra banda, molt dotat per l'orquestra. *La Chatte*, el seu recent ballet creat als "Ballets Rusos", és una obra perfecta i adorable. Treballa actualment en una òpera sobre *La Chartreuse de Parme*.

A Maxime Jacob, al contrari de Sauguet, li manca una mica de sentit crític, però posseeix una facilitat extraordinària. Per altra banda, és molt jove i tindrà temps de corregir-se dels seus defectes. Serà sobretot un excel·lent músic de teatre; però cal que es malfi de la seva facilitat. Ha escrit una opereta: *Blaise le Savetier*, i una partitura molt reeixida per *Par le Taille*, de Jarry.

No us parlo dels músics més joves que els de l'escola d'Arcueil. Tenen encara massa necessitat de treballar. Sobre aquest punt, alguns d'ells tenen idees ben infantils. Hi ha molts joves que volen fer música i em vénen a trobar per demanar-me consell. Doncs bé! Prenen un aire sorprès quan els envio a treballar al Conservatori! No sé si em consideren un revolucionari

musical que ha d'aconsellar-los abandonar tota disciplina. Els envio tots al Conservatori!... Almenys els hi enviava quan hi havia Gedalge...

—*No hi ha ningú més que sigui capaç...*

—Oh! sí, hi ha Koechlin, que és un músic admirable! és un escàndol que no hagi estat designat per reemplaçar Gedalge... Felïçment el nomenament de Paul Dukas a la classe de composició restablirà una tradició que creia ben irremeiablement perduda.

Però tornem als nostres joves músics. N'hi ha un que posseeix belles qualitats, és Marcel Delannoy. Fou alumne de Gedalge i ara treballa amb Honegger. La seva música és plena de força, cerca sobretot la intensitat d'expressió i en això difereix essencialment de Sauguet i de Jacob.

Us deia fa uns moments que existeix una gran diversitat de tendències; no hi ha en efecte cap unitat de forma a l'hora actual; no obstant, es poden distingir entre els joves dos grans corrents. Els uns, com Paulenc, Sauguet i els altres, segueixen l'exemple de Satie; els altres, com Delannoy, segueixen al contrari l'ensenyança d'Honegger, que és del tot oposat a Satie.

—...

—A Honegger no li agrada pas del tot Satie, no el comprèn. En canvi, i és sorprenent, Schoenberg, que és un músic enterament alemany, diu que Satie és l'únic músic interessant de França.

—*¿No creieu, estimat mestre, que el que interessava a Schoenberg era sobretot la forma, l'exterior de la música de Satie? Per mi, el que Schoenberg estima de Satie, és el que li mancava a ell mateix, és a dir, aquesta simplicitat d'expressió que està ben bé als antípodes dels refinaments d'una atonalitat de laboratori de la qual Schoenberg ens ha donat l'exemple. Simplicitat que molta de gent no ha comprès encara.*

—L'obra de Satie sofreix de la incomprensió dels uns que han pres la seva simplicitat per pobresa, i de la ignorància dels altres, que són la majoria.

De la seva obra de piano, que és immensa, a penes si es coneixen dues o tres peces. Es coneixen les *Gymnopédies* perquè Debussy les ha orquestrades. Com que Debussy era un músic seriós, és una garantia, compreneu...

És sorprenent de veure la desconfiança del públic francès per cada nova obra francesa. El mateix públic, en canvi, ha escollit amb entusiasme el *Pierrot lunaire* de Schoenberg (del qual he dirigit la primera audició a França) perquè era l'obra d'un músic alemany, i això era en alguna manera garantia de serietat, de profunditat, d'infalibilitat musical... Però si el *Pierrot lunaire* hagués estat d'un músic francès, hauríeu sentit amb quins crits d'animals i quins riures ho haurien rebut. Malgrat aquesta malvolença del públic francès, estic persuadit que l'obra de Satie pendrà una importància enorme el dia que es coneixerà millor.

En resum, hom pot dividir els músics francesos en dues parts, els que estimen i comprenen Satie i els altres, la major part dels quals segueixen Honegger. Aquestes dues influències, per altra banda, no són profundes afor-

tunadament, car tota influència és nefasta, si pren massa importància. Si hom es posés a fer de Satie o d'Honegger, seria intolerable. Recordeu el debussyisme... No era prou pesat? No obstant la música de Debussy era plena d'encant. I el jazz no esdevé perillós també? I la seva vinguda era necessària. Ens ha fet bé. Ens ha despertat. Pels seus ritmes francs, per la seva rudesia, ens ha ajudat a sortir de l'impressionisme, a allunyar-nos de tots els refinaments perillosos d'un Ravel, per exemple. Però ara... el jazz també esdevé del tot perillós; ha envaït tot el nostre país; es troba en els pobles més apartats, on és ridículament deformat. Ha arribat a destronar les nostres orquestres de ball tan franceses, tan pintoresques, compostes d'un violí, d'un cornetí, d'un trombó i d'un tambor. Ha exiliat les nostres danses tan saboroses. És un obstacle per al nostre folklore, la vida del qual és, també, essencial per a l'avenir de la nostra música.

PIERRE G. BOURGOIN

INDEPENDÈNCIA DEL CINEMA

TOTHOM que s'interessa per les coses del cinema ha sentir dir, darrerament, a propòsit de l'estrena d'*Albada*, que Murnau era un home capaç de fer un film sense rètols, o, més exactament, que això era almenys el seu anhel; però alguns segurament no es donen compte de la veritable significació d'aquest desig, que no és altra que el propòsit d'emancipar el cinema de totes aquelles coses que no són pròpiament cinematogràfiques, especialment de tota intrusió literària.

Avui encara el cinema — infant tot just nat — sembla que no pugui marxar sinó arrepenjant-se en les altres disciplines artístiques, les quals, més consolidades, més familiars a la sensibilitat comú de la gent, li imposen ja una forma ja una matèria. Tot plegat conspira contra la independència del cinema: no solament el productor que filma pel·lícules segons un esquema teatral o novellístic, sinó el públic que veu la pel·lícula que li és oferta a través de la seva sensibilitat teatral, pictòrica i àdhuc musical.

Que molts no vegin com els rètols són impertinents en un film, indica solament com en ells és poc desenrotllada la sensibilitat cinegràfica. Un fragment de literatura (?) interrompent un doll continu d'imatges, malmetent l'emoció que aquestes imposaven al nostre esperit, demostra, per part del cinema, incapacitat, servitud envers quelcom d'extrínsec a ell. Situació provisional i de la qual Murnau i tots els intel·ligents constructors de pel·lícules treballen per sortir, per dotar al llenguatge de les imatges i del moviment d'aquella perfecció que li permetrà una expressió autònoma i completa.

Si arriba — i no hi ha per què dubtar-ne — el dia que el cinema estigui en possessió d'una estètica pròpia — la qual es va ja formulant lentament als nostres ulls —, aleshores veurem el que els rètols significaven: una concepció novellística, teatral del cinema.

La concepció teatral del cinema que fa d'aquest un *drama mut* és una monstruositat que ens ha costat hores de mortal avorriment. És el film italià de la seva època brillant. Començava per exigir de l'actor una mímica falsa i equívoca. Era la mímica d'una Bertini volent substituir la manca de la paraula amb una marcada exageració del gest, la qual era no obstant exigida per la *manera* teatral de conduir l'acció. Compareu aquella manera amb la de qualsevol actor americà: la magnífica naturalitat del gest, el joc fisiognòmic d'un rostre que no parlarà mai però que sap fer-se entendre a bastament.

La profunda originalitat del cinema enfront del teatre, demés de l'absència de la paraula que condiona ja una tècnica gesticulatòria especial, està sobretot en la mobilitat del subjecte. Aquesta mobilitat no consisteix solament en la possibilitat de canviar constantment el lloc de l'acció; això seria com una multiplicació del nombre d'actes i encara, per tant, derivaria el cinema del teatre. Aquesta mobilitat és quelcom de més fonamental, és la mobilitat del subjecte, que és la mobilitat de la màquina captant la realitat en plans distints segons les exigències de l'acció. En un bon film repareu que les persones no són esclaves de la màquina, a la manera d'uns actors en un escenari, sinó que és la màquina que s'adapta amb una mobilitat viva a l'entorn de les coses i dels homes per oferir-nos-en sempre l'aspecte més suggestiu, més revelador de llur vida oculta.

El cinema no solament ha vingut a oferir-nos el moviment com a espectacle, sinó que també ens en fa participar. No són solament les coses vistes que es mouen, sinó el que veu és qui es trasllada, i no amb un moviment fictici, sinó real, d'una realitat artística, ja que la mirada participa de la mobilitat de la màquina filmadora.

Imagineu una escena. Un home camina vers un altre que està immòbil. La màquina ens identifica amb la mirada de l'home que es mou i aleshores veiem el personatge com s'atansa, augmenta de tamany i com la seva presència es fa exclusiva fins acaparar tot el camp visual. També la màquina pot fer coincidir el nostre pla visual d'espectador al que correspon a l'individu que roman immòbil i aleshores, immòbils nosaltres, és l'altre que s'aproxima. Però encara hi ha més. Gràcies a la sobreimpressió de les dues fotografies, el cinema permet veure simultàneament els dos espectacles, ens fa participar alhora de dos punts de vista incompatibles. Ens movem i no ens movem, som a la vegada en dos llocs distints de l'espai.

Demés, el cinema imposa a les coses un tamany convencional, d'acord amb el valor que tenen per a la intel·ligència de l'acció. Substitueix, a la perspectiva banal de la realitat empírica, una perspectiva moral plena de significacions.

Si l'art es constitueix per un doble moviment d'anàlisi i de síntesi per mitjà del qual l'esperit, després de descompondre la realitat en els seus elements constitutius, recrea amb els mateixos elements una ficció en la qual són distribuïts segons una exigència de valoració, el cinema realitza això amb una puixança màgica. Fragmenta la realitat, ens pot oferir només allò que és realment interessant. És el feix de joncs gros de tot el tamany de la pantalla (en *Albada*) oferint-se a l'esguard de l'espòs, perquè efectivament en aquell instant és l'única cosa realment existent en el seu esperit. I fixeu-vos també que aquí la nostra mirada coincideix amb la del protagonista, el cinema permet instal·lar-nos en el seu lloc, que no és el de ningú més. És la gran emoció del cinema, la seva formidable novetat.

Hom ha vist també el cinema a través de la pintura. Això és sens dubte

el defecte de certes pel·lícules a les quals una excessiva preocupació plàstica les fa absents d'aquell dinamisme que ha d'encloure tot film.

Parlant d'*Albada* Giraudoux deia: "Pareu la màquina i teniu davant dels ulls un quadro. Confessem per la nostra part que alguns d'aquests quadros amb goig els veuríem en un pany de paret. Però aquí no es tracta d'això. El valor de la meravellosa pel·lícula de Murnau és un altre, perquè una pel·lícula no pot aspirar a ésser una successió de quadros. El quadro viu de la bellesa d'una *posa* que resulta d'un instant i que la pintura capta per tota l'eternitat; en canvi, la pel·lícula ha de viure de la bellesa d'un *acte*, com és propi d'un art que es mou en el temps, en la *durée pure* de Bergson."

Independència envers la pintura no vol dir que el cinema no pugui utilitzar la immobilitat, però sempre ho farà d'una manera excepcional. La immobilitat és la negació del cinema, com el silenci ho és de la música, però de la mateixa manera que el silenci pot ésser utilitzat en música, així també podia la immobilitat incorporar-se al cinema. Recordeu el partit enorme que Jennings ha tret d'una immobilitat prolongada en *Variété*. Aquella immobilitat és un moviment que es conté, tensió excepcional que potser Jennings és l'únic home prou intel·ligent per sostenir-la dignament.

Es podria també parlar de la immobilitat del paisatge o de l'interior que constitueix el lloc de l'acció, el que es podria anomenar el decorat. Però aquesta immobilitat no té res a veure amb la pictòrica, perquè és l'escena tota que està sotmesa al moviment, de moment que passa, que té una durada rigorosament determinada que és funció de l'escena anterior i de la que ve immediatament. I és que el film s'escola en el temps i no hi ha cap instant que porti en si la seva pròpia significació, al revés de la pintura, que es dona tota integralment, independent que és del temps, essencialment art de l'espai com és.

Després de tot l'art que presenta més analogies amb el cinema és la dansa. Dansa i cinema es manifesten ensems en el temps i l'espai, hi ha en ells quelcom de l'esperit de les arts plàstiques, del moment que s'ofereixen a la visió, i de l'esperit de la música, ja que també exploten el nostre sentit intern de la durada i del ritme. També podria dir-se del cinema allò que Wagner deia de la *Setena simfonia* de Beethoven: és l'apoteosi de la dansa. Prenem el mot dansa en sentit genèric, en allò que té d'expressiu, de revelador d'una activitat espiritual, expressió de l'esperit pel gest, traducció corpòrea del que és anímic.

El gest, heus aquí el llenguatge que utilitza el cinema; llenguatge essencial, doncs comprensible a tothom; espontani, doncs sincer. És aquest llenguatge que nosaltres hem d'aprendre a comprendre i els actors a parlar. Tothom sap com Charlot el domina d'una manera mestrívola alhora que personalíssima.

Wagner deia que el llenguatge perdia en emoció el que guanyava en claredat intel·lectual, perdia en concreció el que guanyava en símbol. És una de les tesis que ha popularitzat Bergson: el llenguatge apte per a l'expressió dels

conceptes, còmode, social, deixa justament escapar allò que hi ha en l'ànima d'específic, d'individual, de realment emotiu. Poc pensava Wagner que es constituiria un art que prescindiria del mot d'una manera absoluta allí on semblava indispensable, que rehabilitaria el gest en el seu màxim valor, i amb quin èxit, ho saben tots els que han vist pel·lícules tan diferents com *La gran parada*, *Variété*, *Albada*, etc. Això és possible gràcies a la creació d'una tècnica especial que és tota una gramàtica del gest, alhora que amb una elecció de temes específicament cinematogràfics.

Marcel Lherbier prepara un llibre en un capítol del qual es proposa fer justícia de la frase massa famosa que el cinema és un art mut. No és ni més ni menys mut que l'escultura, la dansa, l'arquitectura, etc. A la base de tot art hi ha una convenció, per això l'activitat artística és creació i no reproducció i els que veuen en l'absència de la paraula una tara congenital del cinema haurien, per ésser conseqüents, de reclamar una tercera dimensió per a la pintura o el moviment per a l'escultura!

Llegim amb màxima claredat l'inenarrable dolor de l'ànima el mateix en una composició de Schumann, en un poema de Baudelaire, que en l'adorable rostre de Lilian Gish, i aquell que pateix de no sentir un discurs al final de *La dona marcada* no comprèn res a la independència del cinema.

JOSEP PALAU

L.L. MERCADER

LA BONA NOVA, DE JOAQUIM RUYRA

FINALMENT al Novetats fou donada a conèixer al públic la primera obra teatral de Joaquim Ruyra.

Abans d'aixecar-se la cortina, Carles Capdevila llegí una breu conferència on expressà el seu concepte personal sobre el teatre, va estudiar la personalitat literària de Ruyra i glossà les principals característiques de l'obra que hom anava a representar.

La conferència de Carles Capdevila pot ésser considerada un estudi notabilíssim.

Quant a *La bona nova*, el mateix Joaquim Ruyra, a *La Paraula Cristiana*, havia dit que no donaria l'obra a cap companyia que al seu entendre no reunís les necessàries condicions d'aptitud i estudi. Ell la donà al Novetats. Respectem les seves decisions.

Per Joaquim Ruyra, autor teatral novell i tot auriolat de glòria, *La bona nova* fou una victòria des de la primera escena. La poesia d'aquella conversa entre Gersó i Asurham vencé immediatament l'auditori. Podríem dir amb més exactitud que el va sorprendre. No és pas costum que en una senzilla primera escena, escrita només per tal de posar l'auditori en antecedents, l'autor ja hi aboqui aquelles tendreses de llenguatge que de vegades constitueixen el punt culminant de l'obra.

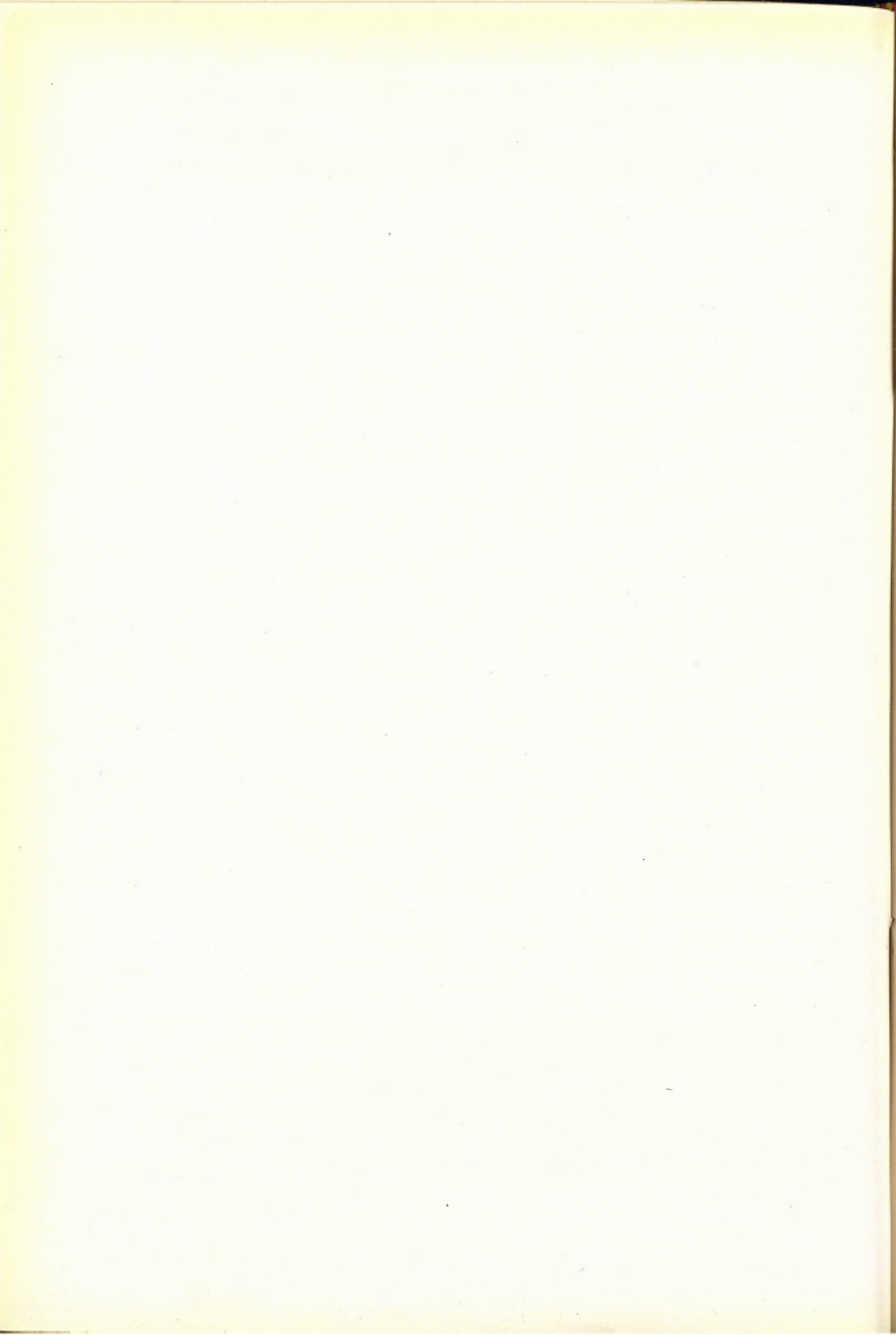
Generalment l'autor teatral estalvia, dosifica, administra sàviament les seves qualitats. D'això, entre bastidors, en diuen pràctica. Per sort d'ell i de tots nosaltres, Joaquim Ruyra té les pràctiques i les fórmules per compondre obres dramàtiques.

Hom també remarca de seguida l'agilitat del diàleg. I en aquest cas agilitat no vol dir pas la frase curta que molt sovint converteix els actors en dos galls de panses. Joaquim Ruyra és àgil sense deixar d'ésser líric. Ell no estalvia les paraules; és abundós en imatges. I això perquè l'autor de *La bona nova* s'encara net de prejudicis amb el públic. Ell no pensa si el públic l'entendrà o no; la inspiració és el seu únic guiatge. I el públic l'entén i s'emociona amb allò que a ell l'ha emocionat.

Tampoc manca d'agudeses el diàleg de *La bona nova*. Però no és pas, ni en cap moment, una mena de palanqueta per forçar la rialla del públic. És, senzillament, l'acudit nascut amb tota la frescor. Diríeu que són els palets ben arrodonits i lluentos que encara fan més saltadora la deu clara i abundosa de la seva paraula.

PL. N.º IV. — RAMON CAPMANY: PAISATGE

Quant als tipus de l'obra de Joaquim Ruyra, el primer que ens crida l'atenció és el d'Ada, la mare del petit Barrabàs.

Ruyra del seu personatge n'ha fet el que tots els autors dramàtics voldrien aconseguir: una dona de carn i ossos. Conté tanta naturalitat el tipus d'Ada, que pensem haver-lo conegut abans d'esdevenir matèria artística a mans de l'autor de *Jacobé*. Ella parla i es comporta com una bona dona dels nostres temps. No podia ésser d'altra manera. Ada invoca el Déu d'Israel, però pateix pel seu fill de la mateixa manera que una de les nostres camperoles.

Quant al petit Barrabàs, és un veritable joiell psicològic. El noieta així que entra en escena roba el flabiol a un pastor. ¿Com és possible de no entendre que els diners que després mostra a la seva mare els ha robat també? Ningú no ho diu que aquell minyó sigui dolent. La seva mare sempre procura disculpar-lo; però basta una rèplica, una petita insinuació perquè el públic es doni compte que té davant seu un barrabàs de debó.

Segueixen, en ordre de comparescència davant l'espectador, els tipus de Noema i Elisur. Ella, la donzella rica ahir, serventa avui; ell, l'hereu honestament enamorat de la noia que serveix a casa seva.

Si alguna prova calgués per demostrar que l'esperit de Joaquim Ruyra ha sabut mantenir-se jove mentre el cos envellia, n'hi hauria prou amb els protagonistes de *La bona nova*. La fuga de la seva passió no decau ni un moment. És talment un home en la plenitud de la juvenesa el que ha escrit el diàleg entre Noema i Elisur. Ell i ella són ben bé dos enamorats.

Però cal afegir, encara, que Joaquim Ruyra ha sabut — ¿podia ésser d'altra manera? — diferenciar humanament les conseqüències que la mateixa intensitat de passió produeix en un i altre personatge.

Mentre Elisur és prou fort per decidir deixar-ho tot, llar i riqueses, per l'amor de Noema, ella té fortalesa suficient per renunciar al seu estimat a despit de l'amor que la corseca. Ell, fort en les decisions; ella, forta en la dolor.

Diguem, però, que el tipus culminant de l'obra de Joaquim Ruyra és Hegla, la mare d'Elisur. És freqüent retreure el nom de Shakespeare en comentar obres contemporànies, però mai com en referir-nos a l'Hegla de *La bona nova* podrem parlar de personatges shakesperians. Hegla ho és de cap a peus. Ruyra ha creat una dona amb totes les virtuts i amb tots els egoïsmes d'una mare. Ella, si per cas fa mal, és d'una manera inconscient o, millor dit, amb la consciència absoluta de protegir el seu fill. Hegla és la personificació de la coneguda frase: "Oh, jo ho feia a fi de bé!"

També és digne del pensament que l'ha creat el personatge Acab, l'avi.

Acab és el vell que des del seu cadiral de paralític ho veu tot, ho sent tot, perquè ho endevina tot. Ell compta els batecs de tots els cors, llegeix a l'interior de tots els pensaments. Per ell no hi ha cap passió, gran o petita, bona o dolenta, que passi desapercibuda. Ell sempre té a punt el consell profitós, el guiatge ple d'amor.

Però els altres el respecten amb excés. Creuen que a la seva ànima només hi ha lloc per a la severitat. Procuren que ell no s'assabenti de res d'allò que els preocupa. El creuen incomprensiu, rebec, dèspota. És el divorci que amb molta freqüència existeix entre el cap i els subordinats. El temor excessiu els fa creure que no els és permès de replicar.

Respecte la tècnica teatral, ha quedat demostrat una vegada més que la millor tècnica és la senzillesa. És segur que Ruyra no s'ha entretingut estudiant un "manual de la construcció dramàtica", per exemple; i en canvi ens ha donat una obra on les escenes mai no són mancades de proporcions i on els personatges accionen amb una naturalitat que no sempre aconseguen els que creuen posseir el secret d'aquest art difícilíssim.

Si de la primera a l'última rèplica el diàleg de *La bona nova* és gustós sense que mai enfarfegui, cal no obstant remarcar la major gustositat, encara, de l'escena entre Noema i Elisur, al primer acte, i la d'Elisur i Acab, al segon.

Quant al jurament de Noema al final del primer acte, hem de dir que poques vegades ha estat possible produir major intensitat d'emoció amb semblant senzillesa de procediment. És innegable que la Sra. Tàpies posà al servei del personatge que interpretava tot el millor del seu talent, totes les seves dots de dicció i tota la seva tendresa femenina. Però sense pretendre regatejar-li ni un elogi a ella, hem de reconèixer que és en aquest moment on la paraula del poeta aconseguix la màxima vibració, el dramatisme màxim.

Ara, si passem a parlar de la dada que ha inspirat *La bona nova* haurem de declarar que és senzillíssima. Queda limitada al conflicte domèstic tantes vegades plantejat: els amors de dos joves i l'oposició de la família d'un d'ells. El conflicte, a més a més, té una solució feliç: el casament.

El que acabem de dir no és un retret. Al contrari: ens admira una vegada més el veritable mestratge de Ruyra. Ell ens ha demostrat que la simplicitat de l'anècdota no té res a veure amb la complicació anímica dels personatges.

Una sola cosa no assolí, a *La bona nova*, el resultat que segurament l'autor esperava: al final del segon acte, la resolució del problema plantejat.

La intervenció de l'element diví en el conflicte dramàtic no penetrà tant, ni molt menys, a l'espectador com la més insignificant de les altres escenes. Podríem dir que en iniciar-se el final de l'obra perd aquell "pathos" sostingut que manté contínuament viva l'emoció de l'auditori.

Potser hom podria deduir d'aquest fet una sensible pèrdua de fe. Tot és possible. Ara que no és aquest el lloc ni el moment indicat per esbrinar-ho.

En resum, *La bona nova*, la primera obra teatral de Joaquim Ruyra, iguala tota la seva producció anterior. Això ens fa esperar que Ruyra haurà quedat, des d'ara, incorporat al primer rengle dels nostres autors dramàtics, per glòria i honor d'ells.

J. NAVARRO COSTABELLA

NOTES D'ALGUNES EXPOSICIONS

JOAQUIM MIR. — Joaquim Mir ha arribat, segurament, en la seva nodrida exposició d'enguany, al moment més àlgid del seu prestigi.

Apressem-nos a dir que les obres que corresponen a aquest moment figuren entre un nombre doblat d'altres menys estimables, i alguna d'equivocada.

Però ni l'èxit ni la preparació pràctica de l'exhibició no ens interessen. Assenyalem només les característiques que condicionen el nostre elogi i el del nombrós públic que desfilà davant d'elles. La paleta del pintor sembla que s'hagi aclarit, donant pas a noves transparències que li encomanen un més saborós lirisme. Tots els recursos, totes les temptatives són classificables dins l'esfera de la pintura estricta, el llapis no es fa sentir a sota, sinó que s'endevina tot fet a cops de pinzell, guanyat a pols. La faramalla sorollosa i bigarrada d'alguns dels moments anteriors de l'artista s'ha perfilat bon xic, s'ha recollit en ella mateixa, els volums s'han compost i les línies han adquirit severitat sobre el robatge de les colors, que, per la seva part, s'han destriat en una més extensa gama, on les tonalitats s'emancipen i es complementen.

Aquesta part de l'exposició d'En Mir, que no cal enumerar, és definitivament regida i ennoblida per un seny i un enteniment bategant, càlid d'humanitat.

La integren aquelles teles on s'endevina el foc simultani de tots els fragments, de tots els termes vers una sola aspiració poètica. Grisos acendrats, ocres i verds i blaus donen naixença a mil i una valors cromàtiques.

Aquella altra part de l'exposició que constitueix una fallida i denuncia un perillós amanerament, està dominada pels morats truculents i sentimentals i el clarobscur groller hi supleix l'entonació que suara lloàvem.

PAHISSA LAPORTA. — El d'aquest mestre dibuixant és un cas que causa, ara, després de la seva mort, una general sorpresa, puix que ben pocs sospitaven que fos possible reunir tan estimable conjunt de la seva obra.

El crèdit d'En Pahissa era certament com a dibuixant, i podríem dir d'ell, per tant, a l'inrevés del que deixem de dir del pintor Mir. En els magnífics olis que poguérem veure a les Galeries Areñas, el dibuix ho és tot i s'hi sent a sota la pintura constantment. Els quadros no són pas el producte d'una visió intuïtiva directa i constantment controlada del paisatge, sinó peces lite-

ràries, acadèmiques, on tot parla un llenguatge convencional, les coses adquireixen una color específica. No poden titllar-se, però, aquests quadros d'imitació, tota vegada que foren pintats sense model i representats per una memòria privilegiadament imaginativa, que dóna al resultat una sabor ingènua no exempta de valor, que un verisme excessiu no assoliria.

Els dibuixos pròpiament dits asseguren per a Pahissa Laporta el prestigi que amb una llarga vida d'art es guanyà.

MANOLO. — El suculent llibre de Josep Pla respecte l'home és imprescindible pel que vulgui situar-se comprensivament davant l'obra del pintoresc escultor de Ceret.

Manolo té una personalitat d'home que s'escapoleix de la companyia de tot cognom que comportés la idea de família, àdhuc de nacionalitat. És un formidable català, per ventura seva fora de la llei, que s'ha criat entre Barcelona i París, i s'ha establert, per fi, al Rosselló, com una escaient concessió a les dues ciutats que han nodrit el seu esperit original.

La seva obra escultòrica és notablement influïda per aquest seu gust del pintoresc i per l'originalitat aquesta del seu temperament. La terra cuita li forneix el material més addicte al seu eclecticisme imprecís, de folgades calitats. Ell no pot cisellar com un clàssic. El sentimentalisme que furga per sota la joiosa expressió de les figures, la punta d'amargor que sobreïx de la tragèdia finament superada del seu viure, es resol en una barreja d'humor i de melangia que dóna el viu segell d'humanitat a les seves obres. Diria's que una mena d'impressionisme escultòric fonamenta la seva concepció estètica. La imatgeria que plasma té rels en els tipus més pintorescos i populars. L'actitud és per ell finament copsada, però no es plau de reproduir-la en tota la seva intensitat dramàtica, sinó que deixa marge constantment a la vaguetat interior de les figures, procedint ànima endins.

Per això l'art de Manolo té, a través del seu anecdotisme variat, un deix una mica amarg, com la gràcia de certs somriures.

C. FAGES DE CLIMENT

BIBLIOGRAFIA RETROSPECTIVA

JOAN ARÚS: “EVOLUCIÓ DE LA POESIA CATALANA”

D' manera que el desig de fixar esquemàticament l'evolució de la nostra poesia renaixentista serví a Joan Arús per a construir un ràpid compendi d'escoles o grups literaris (Romanticisme, Floralisme, Noucentisme; el llibre és de 1922), la relectura del seu volum ens fornirà pretext per a fer consideracions entorn de la construcció ben ordenada, imprescindible ja avui, d'una comprensiva i perfectament matisada Història de la Literatura Catalana.

Les coses no es fan totes soles. Si el procés evolutiu de la nostra renaixença poètica s'ha fet, gairebé biològicament, per forces que han passat i passen encara per damunt de nosaltres, la fixació d'aquest procés convé que neixi i creixi en les nostres mans. Els fets literaris neixen, viuen i s'esvaeixen o resten sense que ningú els empenyi; si no hi ha homes, però, que n'enregistren les fluctuacions i les derivacions, els fets no deixen rastre. Interessa, per tant, que al costat dels creadors hi hagi tothora els inspectors i els anotadors.

El renaixement literari de Catalunya deixa establerta, ja, a hores d'ara, una tradició, que ens plaurà o no ens plaurà, però que no podem esborrar. L'esquema d'història catalana convé que sigui pres amb mans netes i considerat sense reserves mentals. Si d'aquest principi de tradició renaixentista podem fer-ne la reducció ordenada amb vistes al futur, tot això hi guanyaran els venidors. La feina dels que fan història és una tasca de gent que fa llum. I entre nosaltres, on, al fons de cada intelligent ordenat hi ha sempre un desordenat que espera el moment propici per a fer de les seves, el treball de fixar límits cal que sigui lloat i fomentat. La majoria de la nostra gent que escriu té un o dos noms de grans literats — o que a ella li semblen tals — i treballa amb el retrat d'ells al capçal del llit. És evident que, quan ells vivien, aquest patronatge no existia. Ha estat el pas del temps, el contacte de la tradició que va formant-se, el repòs que només la mort atorga, allò que ha posat l'home i l'obra al punt més o menys exacte on caldrà cercar-lo a mesura que passin

els anys i els segles, no ja per si sol, sinó com a conseqüència dels precedents i com a antecedència dels posteriors. Tota feina d'historiador, tot treball de constatació de tradicions en germen, no fa més que aplanar camins. I augmentar el respecte envers els noms i les obres llunyanes.

Joan Arús divideix el llibre en agrupaments escolars; veiem clar, però, que els grans noms no s'avenen exactament amb el to d'escola. L'un s'enllaça amb l'altre, i les personalitats bracegen inadaptadament. Passen els dies, i el braceig va calmant-se; tots plegats, història enllà, fineixen adoptant un aire de família tranquil·litzador, per a ells i per a nosaltres. Del 1922, data del volum, a l'hora d'avui, el panorama de les nostres lletres ha canviat força. Els catalans, literàriament, caminem de pressa. A Catalunya, convindria que cada fi d'any fos publicada una abreviatura de l'estat de la nostra literatura. Com una mena d'anuari de la nostra borsa intel·lectual, amb alces i baixes i oscil·lacions. De l'Aribau al darrer vingut, tot són començaments de camí; alguns no passen avant, altres es resolen amb gran esponera, altres es divideixen i subdivideixen en multitud de petits camins nous. Si la nostra literatura va devenint cada dia, com creiem, una disciplina normal de poble civilitzat, aquests treballs d'enregistrament són imprescindibles. I cal saber a quines mans són confiats. I preparar les conseqüències.

En primer lloc, les antologies. Si l'editorialisme català fos una cosa ja resolta en normalitat, la feina es simplificaria. Avui, però, molts dels nostres literats fets (no parlem ja dels joves) tenen obres escrites i no troben manera de publicar-les. Una antologia, per tant, o haurà de basar-se en l'obra publicada de cada autor, i ens exposem a recollir-ne només fragments, prescindint de la part inèdita, o bé en l'obra impubliquada, i això comporta violència als ulls del públic. Tota antologia literària és, per definició, una antologia parcial. I si l'antologador es proposa ésser imparcial, nosaltres ens exposem a llegir una antologia més despersonalitzada que cap altra. D'altra part, i sobretot d'uns anys ençà, a Catalunya hom publica antologies de poetes. No tenim, encara, una excellent antologia de prosistes moderns. Parlo de veritables antologies, i no pas de resums antològics. Pendre noms d'autors i triar les obres que a l'antologador li semblen més característiques d'ells, és tasca relativament fàcil. La traça del triador ha de posar-se a prova traient a llum els lligams, visibles o invisibles, que uneixen les obres d'aquells amb els anteriors i els posteriors. I sense partit pres de cap mena ni enderriaments preferencials.

En segon lloc, les cronologies. Crec que cal ocupar-se de la formació i edició d'un Diccionari de la Literatura Catalana. Noms, prenom i cognoms d'autors, dates de naixença i mort, resum biobibliogràfic. Aquest diccionari prepararia el camí perfectament als historiadors de la literatura. Amb ell al davant, un historiador no hauria de fer més que compulsar textos i resoldre distàncies situant cadascú al lloc que li pertoqui dintre el panorama literari, segons cronologia preestablerta. Com a obra de consulta per als lectors que

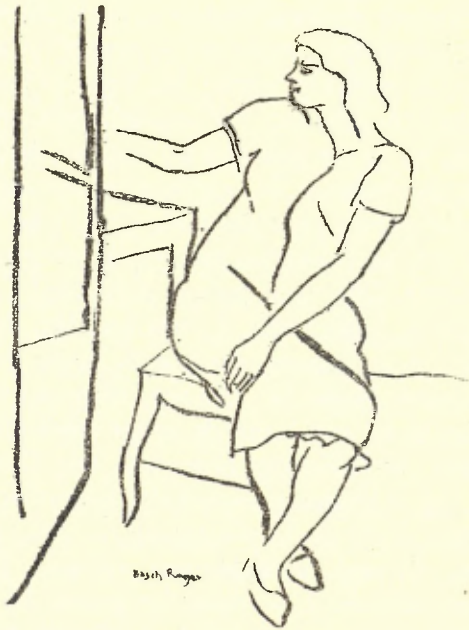
no volen profunditzar, no tindria preu. I al volt d'aquest resum ben fundat veuríem ordenar-se l'índex bibliogràfic de Catalunya, que també està per fer. Parlo d'un índex segons tradició literària, i no pas d'una taula de publicacions feta sense mètode ni estadística intel·lectual.

Finalment, la Història de la Literatura Catalana. No posseïm, avui, cap història del nostre renaixement literari construïda amb cara i ulls. Compendis, resums, abreviacions: tot això serveix per a la difusió popular. Convé, però, el gran cos històric de la prosa i el vers, dels teatristes i els oradors, dels filòsofs i els periodistes, dels polítics i els conferenciants, etc., etc. Les tres fites propulsores són ben marcades: Romanticisme, Floralisme, Noucentisme. L'època actual i les venidores no sabem encara quin nom d'escola prendran (neopopularisme? neoacademisme?). La gran Història de la Literatura Catalana convé que sigui una cosa perfecta com a aplec de dades, les quals seran represes més endavant per anar-les posant al dia. Amb el començament ben establert, hom podria posar-la al dia, per exemple, cada cinc anys. Cal que figurin en ella tots els noms, classificats segons escoles, tendències, matisos; jo us dic que existeixen ja, encara que molta gent superficial ho ignori o es proposi ignorar-ho, amb bona o amb mala fe. Pesi a qui pesi, els lligams escolars existeixen en tota literatura, no ja formada, sinó en formació. Per a veure'ls i fixar-los, només cal — només! — un màxim de serietat i de respecte envers tot producte literari, bo, mediocre o dolent. Coneixem la resposta. Hom objectarà que allò que possiblement ens semblaran escoles, tendències o matisos, no és res més que un conjunt de petites o grans segregacions de cenacles, de penyes o de capelletes intel·lectuals. Però jo, honradament, no puc acceptar aquest punt de mira. Crec, i ho he dit sempre, que a Catalunya, ara com ara, no existeixen tals fogars de remoció cordial i mental. Què pagariem nosaltres, Déu meu, perquè existissin! Cada vegada que algú em parla de l'existència, confessable o inconfessable, de capelletes, penyes o cenacles intel·lectuals, jo li demano, després de negar l'existència d'elles, que me'n citi algun o alguna. Doncs bé: fins ara, ningú no m'ha sabut respondre. No; a Catalunya no hi ha cap mena de grups intel·lectuals que puguin pendre, com a l'estranger, veritablement el nom de tals. Dos, tres, quatre literats o artistes, afins en més o en menys — gairebé sempre aproximadament — per llur manera de pensar o de sentir, s'apleguen en grup amistós o de camaraderia bona minyona. És això, veritablement, un grup literari? Evidentment, no. Això és un grup amistós. I si troben les portes dels periòdics tancades i barrades, i si propulsen o menen a terme la publicació d'una revista, jo us dic que això és encara, a Catalunya, un acte d'amistat i de convivència molt oberta de portes i, particularment, molt elàstica d'horitzons intel·lectuals. Avui, a Catalunya, no es publica ni una sola revista closa, acèrrima, rígida, veritable portaveu d'un grup definit. On són, doncs, les capelletes? En la ment dels que blasmen sense fer feina. I en les mans dels que posen bastons entre les rodes, sense fer ni deixar fer. I, a fi de comptes: si aquests grups inexistents,

cenacles o capelletes, existissin veritablement, i produïssin fos com fos, la resultant, gran o petita, seria encara una plataforma d'avenç per a la història literària. I la Història de la Literatura Catalana, ben composta i ben muntada, deuria constatar l'existència de les capelletes; i llur rendiment, pur o impur.

...Joan Arús faria bé si prengués la seva *Evolució de la poesia catalana* i la posés a l'hora d'avui, engrandint més les classificacions i delimitant d'una manera més incisiva els contactes i la manca de contactes dels noms i les obres dintre d'elles. La cosa ja imprescindible, a Catalunya, és la formació responsable d'una Història de la Literatura Catalana, dintre la qual l'evolució de la nostra poesia renascuda sigui constatada amb ratlles ben traçades i amb vistes al futur. Tots plegats, i els literats en primer terme, tenim la paraula... Tenim, però, l'editor?

A. ESCLASANS

BOSCH ROGER

NOTES I COMENTARIS

ELS ESPECTACLES

■■■■■ EL CIRC DE CHAPLIN

—Sòfocles! Shakespeare! Vaja, que ara ja no en queden d'homes grans.

—Què vol que li digui, hi ha un Chaplin.

Vaig haver de fugir, de poc que em pega. Era un senyor ben vestit, correcte, una mica gras, que s'havia format una cultura, a les hores de lleure, regirant enciclopèdies i manuals.

Al cap d'uns quants dies, trobo un minyó escardalenc, rialler, simpàtic, un sí és no és amic de fontades. Amb un gest una mica decebut, diu:

—Vaja, que Chaplin es fa vell, cada vegada fa riure menys.

—Oh, però cada vegada fa plorar més.

Bé, aquesta és la clau per entendre Chaplin. Saber veure el que hi ha dintre nostre d'aquesta figura que ell ha creat. La rialla amarga de Chaplin és la quinta essència de la nostra petita tragèdia quotidiana.

O bé riure en un món que fa plorar, o bé plorar en un món que fa riure.

Qui no vagi a veure a Chaplin amb l'ànim de retrobar-s'hi, no podrà fruit-ne totes les delícies. Unes delícies que no estan ni en les seves sabates, ni en el seu bastó, ni en el seu barret fort. Són molt més endintre. El bastó, el barret, les sabates són coses essencials de Chaplin, però no per la seva matèria en sí, sinó pel que representen. Quan us adonareu que de la facècia de Chaplin, traient-ne — si fos possible treure'n — totes les rialles, només en queda la nostra angoixa quotidiana, aquell contratemps que tots hem passat, aquella persecució que tots hem sofert, aleshores trobareu la gran delícia del seu art únic i podreu barrejar-vos sincerament amb les seves rialles i les seves llàgrimes.

Qui no pugui comprendre el vertader sentit dels ninots d'En Nogués, qui no pugui endevinar la gran tristesa dels arlequins de Picasso, no podrà veure la gran tragèdia de l'enamorat decebut que treballa sense optimisme i sense voluntat que ara hem vist en El circ.

Quan Chaplin torna de la pista amb els clowns, caminant alacaiçut, vessant amargor, és el Chaplin que fa riure i plorar alhora i al nostre entendre és quan esdevé més gran, més artista, més genial.

El film s'acaba. Chaplin seu damunt d'una caixa. Allí on hi havia el circ només queda una rodona damunt la sorra. Chaplin agafa de terra un tros de paper amb una estrella pintada, última reminiscència de la dona que ha estimat. (Amb una preparació intel·ligentíssima, aquella estrella, esquinçada per Lota saltant de cavall, ha estat la primera cosa que s'ha vist al començament del film.)

Chaplin estreny el paper entre les seves mans fins a fer-ne un manyoc, el llença amb un dels seus gestos característics i marxa via enllà fent-se petit, petit fins a fondre's. On va? Només hi ha una resposta. A començar un altre film. Ell és com els grans llibres, obriu-los per allí on vulgueu i sempre us interessen. En tots els començaments és el mateix home que veiéreu el dia abans. En tots els acabaments és l'home que retrobareu demà. Car ell mai no és un personatge circumstancial. Sempre és una figura eterna. És l'Home. L'Home que va d'Adam a la fi del món.

L'home desgraciat, però optimista. L'home perseguit per la societat (que en El circ diríeu que l'ha representada en un cavall-ruc que sempre s'interposa en els seus passos ben donats). L'home de les il·lusions màximes i les decepcions atüidores. I per fi de comptes, l'home que sap resignar-se.

Per això el seu bastó pintoresc, les seves sabates grotesques, el seu barret ridícul li són una cosa imprescindible i de la qual — val a dir-ho — es serveix d'una manera intel·ligentíssima.

Aquesta és per nosaltres la característica més gran de Chaplin i la que el farà etern. Agafeu qualsevol home, poseu-li totes les grans qualitats d'actor que té Chaplin. Feu-lo treballar, si només té això no veureu a Chaplin per enlloc. En canvi, agafeu-lo a ell, traiu-li totes les qualitats d'actor, però deixeu-li la seva intel·ligència. Que faci un film. D'una hora lluny ho veureu, és de Chaplin. Per exemple, el començament d'El circ. Uns clowns tornen de la pista on tot era gatzara i facècia, en ésser entre bastidors reben del director del circ l'amenaça d'un possible acomiadament, la seva cara grotescament de broma pren una expressió terriblement trista; aquell contrast és una meravella d'art, aquella escena on no entra el treball d'actor de Chaplin, però sí la seva intel·ligència, és una de les millors de tot el film. I encara, quan Chaplin fugint del policia imita un ninot automàtic, no és pas únicament la seva traça d'imitador la que ens emociona, sinó l'estat d'ànim que representa. D'aquestes coses que són fruit de la intel·ligència — i que en definitiva són les que tenen valor d'art — El circ n'està ple, més encara que en les produccions anteriors El noi i La quimera de l'or.

Ara que en Chaplin — i aquí s'escau la seva gran qualitat — l'actor, l'intel·ligent i l'home van tan lligats que són indestriables.

No hi ha res més desconcertant que la segona visió d'un film seu. Allò que a la primera vegada us havia fet morir de riure, a la segona us fa posar pell de gallina. I és que no deixa d'ésser humà i actor alhora. (El seu gest quan Lota li diu que ell és el número fort del circ i ell fa veure que ja ho sabia, direm per cas.) És que no deixa d'ésser intel·ligent i humaníssim al mateix temps. (Tota l'escena de la llesca de pa amb el generós i remordit lliurament de l'ou, posarem per exemple.)

El seu treball d'actor és incomparable. ¿Qui hauria pogut donar mai una sensació de caminar sense fer soroll més reeixida que la que ell dóna caminant dintre la gàbia del lleó? La seva humanitat és profundíssima. Ho dèiem abans, en Chaplin cal anar-hi a veure el que hi ha en vosaltres mateixos; si mai heu hagut de fer una feina sense entusiasme, ¿no us heu reconegut ara en aquell home que sap el seu amor inútil i ha de sortir al circ a fer riure els altres? La seva intel·ligència és agudíssima. ¿Voleu res més filosòfic que aquell home aturat que de tan desenganyat ni s'adona que els carros del circ passen pel seu costat i marxen enllà deixant-lo sol?

I per fi, hem de dir-ho ben alt, des d'un punt de mira exclusivament cinematogràfic, Chaplin en El circ s'ha superat donant una nova embranzida cap al cinema pur.

S'han suprimit més que mai detalls inútils, pròlegs desorientadors, acabaments sentimentals. I sobretot s'han estalviat molts rètols. El dit de Chaplin, el seu braç, tots els seus gestos, moviments, posicions, sense parlar de la seva cara que arriba al màxim d'expressió, així com la dels altres actors, han estalviat un sens fi de literatura poca-solta.

Ni caldria esmentar aquell dit que parla d'un cuc, aquelles mans que parlen d'un ocell, aquell clàssic singlot que descriu una possible malaltia; n'hi ha prou de recordar les múltiples converses que Chaplin sosté amb els seus col·laboradors sense necessitat de recórrer als rètols.

Heus aquí un gran film, altament moral, eminentment humà, que no ha necessitat acabar bé ni recórrer a truculències sentimentals per mantenir-se al cartell més temps que no els de cada dia.

Prova evident que la influència d'aquest gran artista, que a tots ens fa tornar infants barrejant-nos les rialles amb les llàgrimes, és una influència saludable. — JERONI MORAGAS.

LITERATURA GENERAL

■■■■■ VALERI SERRA I BOLDÚ: *ARXIU DE TRADICIONS POPULARS*.

Les dues qualitats més característiques de l'ànima de l'autor del *Llibre d'Or del Rosari de Catalunya* són la modèstia personal i l'afany d'estudi. És un home de paraula suau i d'expressió meditada. La bondat de la seva actuació i la intensitat del seu treball vindran a palesar-se i a reflectir-se en el seu *Arxiu de tradicions populars*.

Quan es parla amb l'autor de l'*Arxiu* us fa l'efecte d'un home pacient i indicat especialment per a recollir el nostre folklore escampat arreu de la nostra terra; això vol dir que la seva propera publicació de tradicions populars serà una obra completa, on caldrà anar a poar tota la bellesa de les nostres cançons populars, auques, boixos, romansos, rondalles, llegendes, acudits, aforismes, etcètera, etc., extrets de la història del nostre poble; és a dir, serà una obra en la qual serà recollit el nostre ric i incomparable folklore amb totes les seves variants, i tant la col·laboració com la part de les il·lustracions aniran a càrrec del bo i millor de casa nostra.

En un altre número de LA NOVA REVISTA ens ocuparem més extensament de la futura obra de Valeri Serra i Boldú, *Arxiu de tradicions populars*, de la qual cosa creiem que restaran agraïts els lectors. — F. PUJOL I ALGUERÓ.

■■■■■ CRISTÒFOR DE DOMÈNEC VIST PER SÀNCHEZ-JUAN

A la sala de conferències de l'Ateneu Empordanès, on Cristòfor de Domènec donà la seva bella conferència "Els Clàssics i nosaltres", l'inquiet poeta Sebastià Sánchez-Juan parlà, el mes passat, del malaguanyat escriptor.

Sánchez-Juan es declarà un devot incondicional de l'autor del *Carnet d'un heterodox* artista. Per ell Domènec és la sinceritat, la passió, la fogositat, la con-

cisió feta estil literari. Parlà de *Mort i passions de Donya Eleonora i altres* i cercà entre el diàleg d'aquesta vella novella totes les qualitats del temperament d'escriptor de Cristòfor de Domènec. Llegí l'*Apòleg del cec i el paralític*, fent ressaltar la seva gran humanitat; el lirisme d'aquest apòleg és un complement, en lloc d'un contrast, de l'obra total del filòsof-artista. Digué també que entre els avant-guardistes catalans s'havia de comptar aquest home.

L'actitud de Sebastià Sánchez-Juan, diametralment oposat a Cristòfor de Domènec, mostra l'esperit subtil i intel·ligent del jove poeta. Caldria recordar-ho si algú digués que Cristòfor de Domènec representa el tipus d'intel·lectual de fi de segle XIX.—J. R. i T.

■■■■■ CARLES SOLDEVILA: *FULLS DE DIETARI*. (Llibreria Catalònia, 1928)

És corrent la idea que el destí dels treballs que són publicats en les planes dels quotidians, gairebé sempre, és efímer. Hi ha dues maneres d'ésser efímera una cosa: la material i l'espiritual. Contra la primera, en el cas dels treballs periodístics, hi ha llur replega en volum, cosa utilíssima malgrat la prevenció d'un públic poc entrenat encara a comprar llibres. Ara bé: ¿què sabem nosaltres del que restarà i del que serà oblidat de tot el que ara es publica? La història literària registra innombrables casos d'engrescament contemporani que als ulls actuals resulten inexplicables. I també, innombrables casos d'obres que quan foren publicades passaren gairebé desapercebudes i després tenen un altíssim índex en l'apreciació dels futurs. Sense que aquesta inversió sigui la llei general, seria prou quantiosa per recomanar la cautela i infondre la convicció de la relativitat de la crítica, si d'altra banda no estiguéssim convençuts que, fet i fet, els lectors futurs s'han d'interessar poquíssim per les nostres particulars preferències i opinions.

A més a més, les modes literàries i els guanys de favor o les pèrdues d'estimació de determinats autors o de determinades escoles són coses imprevisibles. En totes les literatures del món hi ha temporades de preferència per a uns autors o unes èpoques i, naturalment, tret dels grans noms que resten introntollables, les preferències no deixen mai d'anar acompanyades de tàcites, mig involuntàries, pretericions. No hi ha receptes de crítica, com no n'hi ha d'escriure obres immortals. Hi ha obres de circumstàncies que viuen segles enllà. El sonet d'Arvers té més segura la vida que molts poemes èpics que ni els erudits no llegeixen ja. Aneu doncs a fer averanys.

Segurament, però, que l'escriptor que fa periodisme no vol atényer tant la immortalitat com una influència damunt el públic dels seus lectors. En aquest sentit és, potser, aquell en què els treballs periodístics són menys efímers — si no ells, llurs efectes.

Onze anys que Soldevila, des de *La Publicidad* primer, des de *La Publicitat* després, ha donat cada dia un *Full de dietari*: tres mil cinc cents articles dels quals acaba de publicar una tria. La tasca constant de Soldevila des de la seva tribuna ha estat d'una gran eficàcia i de les més necessàries. (Que poc lliga això de tribuna amb el to dels *Fulls* d'En Soldevila i amb En Soldevila mateix, al qual és temperamentalment impossible d'adoptar el to pedantesc i volgudament allixonador, que és, indubtablement, el més a propòsit per restar eficàcia a una obra i fer-la insuportable!)

La civilització no la donen solament els avenços materials ni la cultura

científica. La civilització comporta una gran dosi de civilitat, de maneres, de to; comporta també escriure d'una manera normal, amb un mínim de dignitat. Tant en un aspecte com en l'altre, érem un país deixat de la mà de Déu. Les coses comencen tot just d'anar per bon camí, i els *Fulls de dietari* han tingut una gran influència en aquest endegament.

El català escrit ha vorejat — com cap altre idioma, creiem — dos extrems: l'estil que per entendre'ns diríem noucentista, a l'un cap; a l'altre, la deixadesa més salvatge. Carles Soldevila ha demostrat, un dia darrera l'altre durant molts anys, que es pot escriure tot sense caure en el fetitxisme dels mots desuets — i sovint innecessaris — el significat exacte dels quals desconeixen la majoria dels qui els empen, creient donar amb ells qualitat literària al que hom escriu. (L'exemple de Stendhal llegint el Codi civil no s'hauria recomanat mai prou.) Soldevila és el que ha acostat més el català literari al català parlat, sense cap concessió de què avergonyir-se a aquest darrer.

Cada matí, el lector ha pogut trobar una manifestació de l'intervencionisme d'En Soldevila en totes les qüestions, des de les més altes a les més frívoles, tasca civilíssima que mai no li agrairem prou.

Resten encara moltes coses a dir, sobre Soldevila i la seva obra; el que hem fet fins ara són només unes remarques marginals que a penes enceten les qualitats intrínseques del llibre. — JUST CABOT.

|||||| 1928.

Així es titula una revista literària de l'Havana, que es publica en espanyol i que porta el lema de *revista de avance*. La primera impressió a la vista, que després no desdiu la lectura del text, és la d'una cosa feta amb molta cura, amb un lleu punt d'ingenuïtat o desorientació.

En el número de gener que tenim a les mans hi havem vist la reproducció d'un nu magnífic de Picasso (dibuix) i d'un dibuix de Matisse; una poesia de J. Carner Ribalta, traduïda per ell mateix i que es titula *Isadora Duncan*, i d'altres coses interessants. D'entre els articles, ens ho ha semblat sobretot un que firma Juan Marinello, una de les principals figures de la revista. Aquest senyor parla de *Arte y Política*. Discorre sobre la independència de l'art i la política, la qual independència, que creu indispensable, defensa amb bones raons, contrariant així el criteri de personalitats molt significades de l'Amèrica Llatina, les quals repudien — diu Marinello — tota obra d'art desvinculada del problema polític. Reproduïm, sense traduir-lo, per tal de conservar-ne tot el seu caràcter, un paràgraf que conté el nucli dels arguments del senyor Marinello; diu:

“Quien niegue que toda labor de seria cultura — seria en su propósito y en su anhelo, al menos — no trae como fatal secuela, a la postre, hondas mutaciones sociales, está cegado o quiere estarlo.”

|||||| POBLE NOU.

Caldria repetir que *Poble Nou* és una revista simpatiquíssima? No deu caldre afegir que publica ben sovint un text que es fa dir interessant, no per galanteria o compliment, sinó per justícia. L'article de capçalera d'un número passat acabava amb aquest bell paràgraf, del qual es desprèn no sé quina mena de perfum de puresa i d'entusiasme juvenívols:

“Ales. Ales. Ales. O. Maragall!, quines immenses ales posseïes, invisibles, en crear la serenor del “Cant espiritual”! O, Lindbergh!, com aletejava el teu cor en dibuixar el poema heroic, èpic, de l’Atlàntic vençut!... Per a nosaltres, també, mortals i pobrics, volem la gràcia de les ales, de les ales invisibles, de les ales cordials. Res no hi fa que, com Icar, se’ns fonguin les ales — o, ales! — si abans hem abastat un bocí d’èter de blau puríssim!”

■■■■■ OMAR KAYYAM, SAVI I FILÒSOF

Un astrònom de l’Observatori de París, M. Pierre Salet, acaba de publicar a la Llibreria Oriental i Americana Maisonneuve Frères, de la capital francesa, un interessantíssim volum sota aquest títol: *Omar Kayyam, savant et philosophe*. Ara que tot just iniciem, a Catalunya, els estudis de les grans figures i dels correns espirituals de l’Orient, és de raó que assenyaem l’aparició d’aquest llibre sobre el més famós poeta persa, que no fou solament poeta, sinó astrònom de professió i filòsof per temperament. Si la seva filosofia traspua sovint en els seus versos, no així la seva ciència matemàtica i astronòmica, que M. Salet estima considerable pel seu temps. Kayyam va dirigir un observatori a Merv i el seu sobirà va donar-li l’encàrrec de procedir, amb vuit altres astrònoms perses, a la reforma del calendari, que en aquella època (principis del segle XI), era indispensable. Segons M. Salet, astrònom modern, és cosa interessant de remarcar que el calendari inventat per Omar Kayyam era més precís que el de la reforma gregoriana establert cinc segles més tard. Aquesta sola observació de M. Salet ens dóna la mesura de la ciència astronòmica que posseïa l’autor dels “rubaiats”

M. Pierre Salet estudia els “rubaiats” o “quartets” de Kayyam i els que hom li atribueix en els diversos manuscrits antics que es conserven, i, segons les afinitats que presenten en dedueix unes quantes premisses generals que ens ajuden a conèixer més pregonament el veritable esperit del poeta. Hom ha qualificat Kayyam d’Anacreont musulmà. Hom l’ha comparat, també, pel seu pessimisme, amb els poetes moderns que s’han lliurat al desconhort. “Sense voler pronunciar-nos en una qüestió tan delicada, diu M. Salet, podem dir, en tot cas, que Omar Kayyam, devia ésser abans que tot un poeta que amava amb passió la vida, l’amor, el perfum de les roses, el cant de las flautes i els fresseigs de les matinades. No creia en el paradís de Mahoma que ha de donar, segons sembla, als musulmans, uns plaers completament semblants als de la terra. I són precisament aquests plaers terrenals els quals el poeta estima en la vida, i la temença de perdre’ls augmenta en ell l’angoixa que tots sentim davant de la mort. La seva filosofia, o almenys la que es desprèn dels seus nombrosos “quartets”, li permetia sens dubte d’esperar una absorció mística, una vaga unió amb la divinitat; però hom es podrà preguntar si aquest sentiment religiós, en tot cas, fou gaire profund, i si el poeta va trobar mai en el misticisme una segura consolació i una satisfacció a les aspiracions massa terrenals del seu cor. Aquest seu amor a la vida pot ésser prou per explicar-nos la melanconia i la temença de la mort que tornen tan amargs els seus clams desesperats de joia. En això el poeta no ens ha dit pas tot el seu pensament, pensament que, per altra banda, ha pogut canviar sovint durant la seva vida.”

Després d’analitzar els “quartets” on Kayyam expressa la seva confiança en la misericòrdia divina i aquells altres on el poeta sembla més aviat atribuir al seu Creador la responsabilitat de les seves faltes, en la qual cosa Kayyam recorda en alguns moments els planys del Llibre de Job, M. Salet explica ei

simbolisme amorós d'alguns "rubaiats" així com les idees religioses que hi trobem, repercussió dels corrents budistes que es filtraven per Pèrsia en temps del poeta i dels prejudicis de la secta dels "sufis" a la qual sembla que es va adherir el savi persa.

"Quan es tracta de poetes, observa M. Salet, no hem de pendre pas per article de fe ço que només és l'efervescència de pensaments creats per una imaginació fogosa." Així la pèrdua de certes creences no va pas donar a Kayyam la tranquil·litat d'un esperit que ha reconegut la seva impotència a penetrar el misteri. Al contrari, Kayyam cerca aquest misteri llargament, cerca el secret de la vida i es dol de no trobar-lo. Per dissort, hom no coneix els estudis filosòfics de Kayyam, resumits en dos llibres que s'han perdut, però la seva obra poètica ens dóna, si més no, el resultat negatiu de les seves recerques. D'aquí arrenca el pessimisme del poeta, el qual se'ns mostra tan desillusionat de la ciència i de la filosofia com de les joies terrenals, que tant va celebrar en els seus "quartets". El seu pessimisme voreja el nihilisme. Així i tot, sembla que Omar Kayyam no es va pas aturar en aquesta filosofia simplista i desconhortada. El poeta creu en el retorn eternal de les coses i alguns dels seus comentaristes li han atribuït idees de metempsicosi. Això l'allunya, a desgrat del seu pessimisme, del fanatisme resignat de l'oriental. Tota la seva poesia és, pel contrari, un clam contra el destí, una insurrecció contra les forces orbes i fatals.

Acabarem aquestes lleugeres notes donant, com a conclusió, una de les que M. Pierre Salet formula a la fi del seu estudi. "Omar Kayyam ha explorat tots els camins del pensament que en el seu temps eren oberts, i creiem que fou sincerament que va demanar a totes les doctrines la pau de la certesa. Kayyam va cercar realment, va amar realment, va sofrir realment, i és per això que a més de l'admiració que devem al savi i al poeta, bé li podem atorgar una mica de consideració i, ço que és més, bé ens pot inspirar vera llàstima." — A. MASERAS.

■■■■■ JUAN VÁZQUEZ DE MELLA: *FILOSOFÍA DE LA EUCARISTÍA*. (E. Subirana, ed., Barcelona, 1928)

La mort recent de Juan Vázquez de Mella ha posat un to momentani d'actualitat a la seva darrera obra: *Filosofía de la Eucaristía*, l'interès de la qual prové, però, únicament, de les seves qualitats intrínseques.

Vázquez de Mella, qui dominava perfectament la matèria i es movia amb singular agilitat en el medi més estrictament filosòfic, va fer, en escriure aquesta *Filosofía de la Eucaristía*, no una teorització personal, ans bé un llibre de divulgació filosòfica, encertadíssim recull de les raons filosòfiques més poderoses a favor del misteri eucarístic, degudament acompanyades d'algunes dades històriques i de la refutació d'algunes objeccions importants.

Cap originalitat, doncs, pel que es refereix a les idees, almenys les bàsiques, com no sigui la forma, diríem vulgaritzadora, de plantejar-les, desenvolupar-les i concloure-les. L'autor es limità a exposar amb una forma ordenada i fàcilment accessible els seus abundants i valuosos coneixements de la matèria aquesta, donant-nos així, de passada, una prova de la seva considerable cultura.

Però aquesta manca d'originalitat qui seria un defecte en una obra literària, és una qualitat recomanable en una obra així, divulgadora, de caràcter filosòfic, i qui tracta d'un tema exposat com és el dogma eucarístic. Cuitem

a dir que l'autor s'adapta d'una manera estreta, constant, al pensament escolàstic, i molt sovint àdhuc a la forma sillogística dels raonaments.

Per altra banda, en una *Declaració de l'autor*, es fan les degudes salvetats i es remarca la finalitat essencialment apologètica de l'obra. Mella digué en aquesta *Declaració* que les raons adduïdes en el llibre no són una demostració purament filosòfica del misteri, ans bé unes congruències i harmonies, que la raó, illustrada per la fe, descobreix *a posteriori*.

El llibre pot dividir-se en dues parts. En la primera, on l'autor parla minuciosament de les qüestions filosòfiques que es refereixen o poden referir-se a l'Eucaristia, consta dels següents capítols: I, Investigació filosòfica sobre la substància; II, Conseqüències de la Creació; III, La conversió de les substàncies; IV, El dogma; V, Relacions sobrenaturals de la natura humana amb el Verb.

Un cop feta aquesta llarga exposició, vénen les *Proves generals*, qui consisten de la prova filosòfico-teològica, de la psicològica i de la històrica.

La forma literària d'aquest llibre no desdiu en qualitat de la solidesa dels raonaments; això fa doblement interessant un text qui ja ho és en si, a causa de la matèria de què tracta.

El P. Miguélez ha escrit un pròleg a l'obra, sense cap relació amb el fons d'aquesta i de caràcter purament anecdòtic. — EDUARD NICOL.

■■■■■ JOAN SANTAMARIA: *VISIONS DE CATALUNYA*

Dues poden ésser les finalitats que moguin a escriure un llibre descriptiu, de viatge. Una, objectiva, destinada a donar una notícia de la naturalesa i les característiques dels llocs que hom visita i, llavors, si no es tracta de la descripció de terres exòtiques de propietats especials, que donen lloc, perquè hom els pugui fer intel·ligibles, a la comparació i a la metàfora, s'aparten del camp de la literatura.

L'altra pot obeir a una raó de poesia. En aquest cas, més que no pas assistir a la visió real d'un lloc, assistim a la manifestació ideal del poeta.

De totes maneres, però, hom pot arribar d'un extrem a l'altre a través de múltiples graduacions, determinades per l'essència temperamental de l'escriptor, el qual pot lliurar-se a les descripcions després d'haver observat les coses des de dos principis oposats. L'un, és que l'encís de la seva visió el mogui a escriure, l'altre, que es lliuri a l'observació amb el propòsit d'extreure'n tot el suc literari que continguin les coses.

En aquest darrer cas, és indubtable que l'esperit ha d'anar preparat a l'observació. Aquest efecte ens va fer el llibre *Del país de les coses grans* que l'any passat publicà En Francesc Blasi Vallespinosa. Tot el que en aquest llibre hi havia de subjectiu era un visible esforç de contenció lírica. Tota la resta esdevenia un comentari objectiu del viatge previngut.

Visions de Catalunya de Joan Santamaria donen la sensació d'ésser tot el contrari: un llibre projectat després de copsades, si no totes, algunes de les visions que el componen.

A les primeres lectures, el llibre de Joan Santamaria esdevé seductor. Ço que més ens plagué de les novel·les que coneixem d'ell, el lirisme descriptiu, ara havíem de trobar-ho condensat i lliure d'una acció enfarfegadora. Però hem comprès que la prosa lírica de Joan Santamaria és com una bona menja, l'excés de la qual li lleva bona cosa de la delícia que conté.

Els mitjans de l'escriptor per a donar varietat a les visions copsades són múltiples. Potser sobrepassen a les de la mateixa naturalesa. Però en arrencar el secret vital de cada comarca, hi ha la vibració sensual, la voluptuositat de la prosa, que fan potser massa constantment sensible la presència del poeta. Les *Visions de Catalunya* contenen una passió desbordant d'amor a la terra, com a principal característica. La virtut d'aquest amor convertit en planes d'una gran intensitat lírica, el sol i la lluna i tots els elements en pes es posen d'acord per confeccionar el quadro que convé a la sensibilitat del poeta. Perquè en *Visions de Catalunya*, Joan Santamaria és essencialment poeta.

La prosa descriptiva catalana compta actualment amb tres figures d'un altíssim relleu: Joaquim Ruyra, Josep Pla i Joan Santamaria, cadascú amb una personalitat ben definida.

El primer és el que d'una manera més objectiva ha trobat el lirisme dels objectes, no el del poeta davant d'ells i ens ha mostrat superbes visions del paisatge. Mentre, a través de la seva prosa riquíssima, la natura ha pres relleus arquitectònics, les coses mortes s'han encomanat la vida de la naturalesa.

A Josep Pla el podríem considerar com un esglaó per arribar del subjectivisme d'En Santamaria a l'objectivisme d'En Ruyra. No obstant, no s'assembla a cap dels dos. La seva particular manera de veure les coses fa que la prosa de Josep Pla observi un flux i reflux que s'adapta a la qualitat de cada aspecte, a través, però, d'una posició veritablement rabelesiana. Aquesta és l'apreciació que n'hem pogut fer, a través del seu estroncat *Viatge per Catalunya*, que començà a publicar a *La Nau* i ha restat interromput.

Les *Visions de Catalunya* de Joan Santamaria, en canvi, presenten tota la complexitat d'un esperit líric en el qual la laboració interna supera a l'exterior. No esdevé pas un contemplatiu de la naturalesa, sinó que ens la mostra obediènt a una poderosa raó de dinàmica, de cada lloc que trepitja el seu peu, tot acudit a l'ajut d'arts no literàries, com són les evocacions musicals i pictòriques, amb les quals s'ajuda per fer més viva la impressió del paisatge.

Si *Visions de Catalunya* no estigués ple d'encisos, seria un llibre d'aquells que no poden ésser objecte de blasme. Perquè una oculta energia sembla haver-ho dictat: l'amor a la terra. — PERE MIALET.

■■■■■ DE LA NOVA GRÈCIA: EL POETA COSTIS PALAMAS

Un diari que hem rebut de Salònica porta en lloc preferent el retrat de Costis Palamas, en la seva taula de treball, entre els seus papers i els seus llibres, i un entusiasta article sobre aquest gran poeta de la Grècia moderna.

Aquest home de noble front serè, d'esguard suau i pur, de venerable barba blanquíssima, pulcre, senzill i bo, ens fa pensar en un Francisco Giner, en un Bernardino Machado, en un Nicolás Salmerón. Si no sabéssim que és Costis Palamas, ens pensariem, al primer cop d'ull, que és un dels illustres "supervivents" d'aquella *Institución Libre de Enseñanza*, tan bescantada i sobre la qual no s'ha pas dit encara la darrera paraula.

Palamas és de la mateixa època en què aquells homes varen actuar i influir; però, si analitzéssim bé la seva obra, en el seu aspecte ideològic, potser hi trobaríem encara algun altre punt de contacte.

Costis Palamas és, com remarca *Le Progrès* de Salònica, "el qui ha sabut donar, en els seus poemes, l'essència de l'ànima grega, el qui ha sabut sintetitzar

en els seus versos la figura multiforme de les aspiracions hellèniques en el concert de les aspiracions humanes”.

Cantor del seu poble i de les seves belles tradicions, cantor de les aspiracions de tota la humanitat, l'obra de Palamas és coneguda a Europa i Amèrica. Alguns dels seus poemes han estat traduïts en francès i en anglès. Ens plauria que algun dels nostres poetes els incorporés a la nostra llengua. Catalunya va influir a Grècia en l'Èdat mitjana: són dos pobles que no poden oblidar les seves mútues influències. Si el filo-hellenisme fos el que hauria d'ésser, avui un poeta com Palamas seria ben conegut entre nosaltres.

Aquest poeta, al qual la seva pàtria acaba de retre un sentit homenatge, va néixer a Patras, i només tenia set anys quan, havent quedat orfe, anà a fer els seus estudis a Missolonghi, en mig dels records de la gesta byroniana. El lloc era a posta per somiar en la grandesa i en la llibertat de Grècia. Als setze anys, Palamas se n'anava a Atenes a cursar la carrera de dret; però aquesta assignatura no interessava pas gaire al qui ja sentia la seva vocació de poeta com un manament de la seva vida.

Un dels escriptors predilectes de Costis Palamas fou Víctor Hugo, del qual va llegir totes les obres en francès: elles foren, mentre estudià a la Universitat, els seus veritables llibres de text.

Palamas va donar-se a conèixer l'any 1877, quan esclatà a Grècia el famós debat entre els puristes i els partidaris de la llengua popular: el poeta va pendre partit decididament entre aquests.

L'any 1897 entrava com a secretari a la Universitat d'Atenes, on continua treballant amb el mateix delit de la seva joventut, i des de començaments de segle pot dir-se que ha produït les seves millors creacions poètiques, les quals són remarcables sobretot per les descripcions del paisatge grec i pel sentiment que anima l'autor.

Tanmateix, Palamas no és pas solament un poeta sentimental i descriptiu, sinó també un poeta d'idees, que canta l'esforç humà, la conquesta de l'ideal, l'amor a la bellesa... És, sens dubte, l'escriptor que més ha influït en el desenrotllament de la literatura hellènica dels nostres dies.

Durant una llarga sèrie d'anys, Grècia ha estat traspalsada per guerres i revoltes, i encara avui dóna la impressió d'un poble desorientat, que no se sap pas ben bé cap on va, ni quin és el seu destí.

A través de tants de canvis i traspalsaments, el poeta venerable es dreça avui en la seva pura glòria, no contaminat per cap baixa passió de partit, i rep l'homenatge d'una Grècia espiritual i unànime, que veu reflectit en la vida i l'obra del seu fill il·lustre el millor d'ella. — CARLES RAHOLA.

■■■■■ TOMAS ROIG I LLOP: *LA NOIA DE BRONZE* (Biblioteca Literària, Llibreria Catalònia, 1928).

Aquest llibre significa per a la literatura catalana l'adveniment d'un nou contista, i promeses fermes, segures de complir-se, de tenir un nou novellista.

Comença el volum amb *La Noia de bronze*, que li dóna el títol i és un conte llarg o una novella curta. Vénen després d'altres contes, en nombre de cinc, als quals segueixen un *Retrats epigramàtics*, característics, encertadíssims.

Tant la novella i els contes com els retrats serveixen en el fons, i en gran part dels detalls de forma, una unitat d'estil i de caràcter, interessantíssima per precisar i jutjar la personalitat d'En Roig i Llop.

El nostre autor se'ns mostra posseïdor d'un temperament de narrador jovial,

essencialment irònic, amb una considerable dosi d'agudes satírica. Hem dit que és un narrador; però no ho és mai a la manera objectiva. Ell *explica* sempre el que canta, adjectiva sempre, critica i es mofa dels caients grotescos dels personatges que la seva imaginació li suggereix abundantment. D'aquesta manera domina sempre l'acció, no és mai — almenys en aparença, i ací l'aparença és la realitat — endut per l'ànima dels personatges i llur vida, fenomen freqüent en molts, potser la majoria, dels novel·listes, especialment els de caràcter psicològic. Els personatges de Roig i Llop fan sempre el que vol que facin el seu autor. I aquest es complau a fugir de transcendentalismes, presentant-nos-els amb freqüència sota aspectes grotescos o humorístics, segons el caient de la seva fantasia. Ell és, aleshores, el primer de divertir-s'hi joiosament, amb la sana alegria de qui juga amb titelles creats per ésser motius d'esplai.

Amb tot, aquests titelles d'En Roig i Llop tenen una humanitat real i veritable. Són només titelles quant a llur constant dependència de la voluntat de l'autor, en quant llurs peripècies foren ideades dins una atmosfera de fantasia i imaginació. Aqueixa imaginació, aqueixa fantasia qui predominen en el treball de creació d'En Roig i Llop, no exclouen certament l'experiència viscuda ni l'observació directa de la vida; només, simplement, les utilitzen com a mitjà indispensable però secundari.

La unitat del volum no és trencada per la part dels retrats epigramàtics. En aquests retrats En Roig i Llop ha posat la seva aguda observació al servei de la seva ironia, més aviat faceciosa que molesta. Amb aquests dos elements obté un resultat singularíssim. L'enginy li ha estat ací particularment pròdig. Aquest enginy li guanyaria el perdó dels més severs al possible càstig que hauria merescut l'haver aplicat als personatges retratats, figures del nostre món intel·lectual, el mateix règim que als personatges dels seus contes.

Més afortunats — o menys potser —, els personatges de *La Noia de bronze* han gaudit, privilegiats, d'una certa llibertat d'acció. L'autor els ha permès de seguir el corrent de llur pròpia vida i, perfectes humans, la vida els ha conduït a la dolor. El final de la novel·leta és trist i deixa entreveure un esdevenidor desolat. Això és insòlit en aquest volum. L'autor, però, no ha abdicat ací de les característiques del seu temperament, i supera la situació dramàtica que exposa, amb la seva ironia, àcida de vegades, a base dels personatges.

Aquesta barreja entre el dramatisme de l'acció i la faceciosa manera de contar-la, produeix els efectes més personals i sorprenents. Al bon efecte general ajuda l'habilitat d'En Roig i Llop per a la cura dels detalls descriptius, i el seu domini d'un llenguatge abundant i d'un estil dúctil i expressiu. — E. N.

■■■■■ IMATGERIES, POEMES DE JOAN FERRATÉ (Reus, 1928)

Heu-vos ací una poesia viva, eixuta i discreta, però sense escala. La poesia de Joan Ferraté obeeix més que res a la seva pròpia lliure inspiració, no pas a una combinació de paraules llamineres i buides que no diuen res. Sovint aquest poeta reusenc empra en els seus versos la paraula rústega i feixuga, apresada, però, de boca de la gent del camp — diguem de la gent d'aquelles muntanyes — i això fa que doni al seu llibre, tan saturat d'idees, un fort i substancial regust de terra. En el pòrtic del llibre trobem aquests versos, que sense amagar la seva modèstia ens volen dir moltes coses; vegeu-los:

Parlant, som nosaltres;
parlant, serem sempre...

Aquest primer vers, aquest *Parlant, som nosaltres*, ens ve a dir també que *parlant* és el poeta i que aquesta forma tan viva d'expressió té quelcom d'etern en el seu fons i que solament un poeta com Joan Ferraté té la gràcia d'expressar-ho en els seus versos.

Joan Ferraté, que no és jove — encara que *Imatgeries* sigui el seu primer llibre de versos —, ens fa viure totes les emocions d'un home serè, que evoca els dies de la seva joventut, un excellent excursionista que ha sabut copsar en les imatges a través dels anys i de l'experiència d'un fort coneixedor de la terra que trepitja, amb una serenitat i força commovedores. En els versos de Joan Ferraté hi ha tot l'esperit rústec, tota la senzillesa de la vida d'aquella gent de muntanya que solament una comarca com la del Camp de Tarragona ens pot donar a comprendre. I així mateix ens la descriu en els seus versos lliures sense que obeeixin a cap ritme ni a cap escola, però les imatges de Joan Ferraté semblen copsades al vol, com una instantània, sense refinaments ni retocs de cap mena. Els versos de Joan Ferraté són tallats d'un mateix patró, tots fan una mateixa color i són com nois ben educats que van a una mateixa escola i ben al revés dels versos de Marià Manent — segons digué Joaquim Folguera — no van ben planxats ni vesteixen tots l'uniforme de col·legial. Els versos de Joan Ferraté obeeixen tots a la lliure inspiració de l'autor.

No sabríem acabar sense esmentar els poemes *Septentrional, Punta galera, D'allà dalt, L'amor a casa i L'esposa a l'espòs* poemes serens com l'ànima de l'autor qui creu que

tota la vida és un amor que corre
que va d'un cor a un altre cor i a uns altres...

Joan Ferraté, que sap transportar tan graciosament les imatges als seus versos, a voltes les vol sacrificar llastimosament, per cercar el consonant, ço que hauria de procurar defugir.

L'edició, feta per la casa Joaquim Horta, és excellent, així com el Proemi de Josep M. de Sucre i els boxos de Josep Gispert. — PROUS I VILA.

LES EXPOSICIONS

■■■■■ ADOLFO FARGNOLI I ELS SEUS COFRETS

A la "Casa de Cultura" de la sucursal d'Igualada de la Caixa de Pensions, es celebren tot sovint interessants exposicions. Darrerament, hi ha tingut lloc la de cofrets de Fargnoli. Aprofitant aquesta avinentesa, reproduïm les paraules que el malaguanyat Ignasi Folch i Torres escriví a propòsit de l'obra de l'artífex gironí.

Els cofrets de N'Adolfo Fargnoli són una cosa tan personal, tan inconfusible, que d'una hora lluny es coneixen, podríem dir. En Fargnoli, amb les seves arquetes i cofrets i caixes treballades i exornades amb una pompa gairebé oriental, és tot un període, una ciutat, millor dit. De moment això que diem sorprendrà els que no estiguin del tot al corrent de la vida espiritual catalana; però aquells que la coneixen i l'han seguida, estic segur que m'entendran de seguida i no ho trobaran estrany això que les caixetes d'En Fargnoli *siguin una ciutat*.

La ciutat que representa l'home dels cofrets dels títols literaris — perquè cada caixeta és un poemet en la ment de l'autor — és Girona, i la Girona d'En Fargnoli és la d'un grup d'esperits selectes que al volt d'En Rafael Massó, aquest home de les grans iniciatives i de les grans inquietuds, arquitecte i gustador de totes les belles coses del món, han creat la que temps a venir se'n dirà, en classificar i estudiar el nostre actual renaixement artístic i literari, *l'escola de Girona*.

I En Fargnoli és un dels representants més vistosos d'aquesta escola. Ell, en les quietuds dolcíssimes de la formosa vetusta ciutat, treballa a poc a poc, i tot fent la seva, veureu que de tant en tant ens surt amb el resultat exquisit d'aquest treball absolutament personal. Perquè l'art d'En Fargnoli no és — sortosament — art de manufactura. No ho és, perquè no pot ésser-ho, car deixaria d'ésser-ho en el mateix moment que perdés aquest sentit que ara té de cosa treballada quietament i amorosament en la solitud i calma del seu obrador gironí. No és que ho sàpiga, però a En Fargnoli jo me'l figuro igualment com un artífex medieval: modest, serà, calm i somiador. I el veig així, després de tota humanal vanitat, en un recó de l'obrador que jo el situo al capdamunt d'un d'aquells carrers camí de la Catedral, segut enfront del banc de treball i amb una gúbia a la mà i una cançó a flor de llavi. I ell, pensant només que amb les seves caixetes i amb les coses que s'hi podrà guardar, totes plenes d'aromes d'aquells fets que ens pessigollegen el cor, va fent... va fent, tot sentint la cançó de les campanes... I va somiant i esculpint i exornant de delicats arabescos "la caixeta de l'amor que neix"... — I. FOLCH I TORRES.

■■■■■ LLUÍS MEDIR

L'exposició de pintures que Lluís Medir tingué oberta els Establiments Maragall ens oferí una avinentesa de poder constatar unes personalíssimes opinions sobre el paisatge que situaríem entre Tossa i la platja de Pals.

Aquest paisatge, ple d'una harmonia de colors i de línees, no ofereix estridències ni perspectives desencaixades o truculentes. És una cosa tan deliciosament retallada i dibuixada, s'ajusta a un to tan inefable i dolç, que això el fa extraordinàriament perillós en dur-lo a la pintura. Aquest paisatge és propens a donar de seguida un to de làmina o de cromo a les reproduccions que se'n facin. Les seves mateixes perspectives, encloses dintre uns límits que mai no abasten grans distàncies — bo i tenint molt de panoràmiques — es fan de difícil pintar per la mateixa abans dita raó de l'equilibrada i gairebé precisa ondulació de corbes, gradació de colors i de límits. Oi més. Hi ha la mar. Prescindir de la mar en pintar la costa ho considerem un absurd. I pintar la mar, que és moviment, llum i xarbotament de colors, és tan difícil!

Lluís Medir ha fet una seriosa temptativa per copsar els secrets de la forma, de la llum i dels colors d'aquest paisatge. Algunes de les seves teles tenen una rica valoració de colors, tal vegada una mica exaltats. No és encara ben bé aquell equilibri entre les tonalitats i les línees, però és un seriós intent i s'endevina un noble afany d'arribar-hi. Car si bé els volums i les formes d'aquest paisatge que ell pintà són un fidel i recixida plasmació, en canvi, el color, de vegades, se li escapa en una llei d'estridentia. Aquest saber jugar i aprofitar-se dels colors, aquest saber fer-los vibrar que es veu en les teles exposades, ens donen raó de la rica potència del temperament de Lluís Medir, el quals se'ns apareix posseïdor d'una tècnica molt segura i d'un art molt decoratiu.

En la reproducció de les figures, en canvi, ens ha semblat que no arribava al mateix nivell on el situaríem com a paisatgista. Precisament la tela on recolzaríem amb més força aquesta opinió i l'anterior, és aquella on figura la llinda d'una porta de cara a mar en el qual hi ha una balandra fondejada. La llum hi entra a bell raig i s'ajau pel tros d'interior i per sobre la punta d'una taula

on fulgura un càntir vermellós. Aquesta llum és rutilant, vívida, potser cridadera i tot. És clar que el pintor vol donar la sensació d'un migdia carregat de sol, d'atuïment i de mandra. Però bo i això aquella llum tan carregada de lirisme i aquell conjunt tan suggestiu perden qualitats per culpa del gos ajaçat vora les potes de la taula, fals de línees i de posició.

Creiem que Lluís Medir posseeix indiscutibles condicions pictòriques. S'endevina també a través de les seves obres que sap els secrets de l'ofici, i els trucs i tot. La seva honradesa d'artista acompanyada d'aquestes qualitats i aquella mena d'atreuiment en resoldre alguns primers termes dels quadros han de fer que el seu nom s'arregleri ben aviat entre les avançades de la nostra jove pintura. — ALFRED GALLARD.

L'EXCURSIONISME

ITINERARIS, LLIBRES I PERIÒDICS

L'any 1928 promet ésser un any cabdal per a l'excursionisme català. En multiplicar les seves activitats, en disciplinar els seus esforços, en preocupar-se dels seus ideals i de les seves possibilitats, ha encaçat rompre el glaç de la indiferència amb què el voltaven els profans i avui el nostre excursionisme és una actualitat viva i palpitant.

Unes paraules lleugeres poc meditades d'un jove intel·lectual nostre, ignorant la puixança dinàmica dels nostres esportius, donen lloc immediatament a la rèplica serena d'un repòrter subtil descobrint la tasca contínua i modesta d'unes entitats excursionistes que llençaven al públic uns itineraris senzills i exactes, fruit d'excursions ben aprofitades i del desig de facilitar el coneixement de la nostra terra, l'amor a les nostres coses i l'afecció de la nostra juvenalla a l'excursionisme. El repòrter ens parlava de noves sèries d'itineraris en preparació i a punt de publicar-se, però no deia encara que aquests itineraris, fàcils i practicables aprofitant els dies festius, són estudiats i fets per diverses entitats excursionistes de tot Catalunya que s'han repartit de dues en dues les diferents comarques nostres. Aquesta tasca precisa i metòdica que ajunta els esforços de les nostres entitats excursionistes, disciplinant llurs esforços i estimulant llurs activitats, dibuixa ja les noves orientacions del nostre esport. El recent llibre del jove excursionista F. Pujol i Algueró, bellament prologat per l'infadigable amic i ferm excursionista el catedràtic J. M. Batista i Roca, *Orientacions d'Excursionisme*, és un primer assaig ple de prometes que inicia ço que podríem dir-ne l'estudi filosòfic de l'excursionisme català.

Darrerament havem llegit el primer número del periòdic quinzenal *Excursionisme*, qui vol ésser l'òrgan del jove excursionisme. Aquest primer número dóna el to de ço que deu ésser un periòdic d'esport quan neix per ajudar i enobrir el seu conreu contribuint a generalitzar la seva pràctica, a intensificar els seus resultats i a enlairar els seus mòbils i ideals. No creiem que els seus redactors restin satisfets del seu primer esforç, que estem segurs que consideren només una prova i un inici de ço que serà, ajudant tots, el periòdic dels excursionistes catalans. Cal només comparar-lo amb la premsa esportiva que es publica a la nostra terra per comprendre tot seguit la qualitat del nostre esport excursio-

nista, que desitgem veure estimulat, estudiat i practicat per les noves promocions intellectuals de la nostra terra al costat dels fills del nostre poble qui voldrien veure un tremp viril i decidit en els conreadors de les nostres lletres i ciències. — DR. J. RIERA I PUNTÍ.

TEMES DIVERSOS

■■■■■ SÍMPTOMES

Tothom que llegeixi diaris s'haurà adonat que a València es nota — d'algun temps ençà — una inesperada activitat autòctona.

És ben cert que a València mai no han mancat conreadors del nostre idioma; mai no han mancat tampoc determinades manifestacions de valencianisme més o menys vigoroses. Un moviment acorde, però, gairebé estructurat, d'amples horitzons i amb col·laboracions de tota mena com el que ara s'està iniciant, feia molts d'anys que no l'havíem vist.

Han tingut una part importantíssima en la gestació d'aquest moviment dos fets diversemblants però coincidents: l'aparició de la revista literària *Taula de les Lletres Valencianes*, que dirigeix el Sr. Navarro-Borràs, i la lloable tolerància amb què el diari *El Pueblo* (tradicionalment hostil al valencianisme i no sense certa raó) ha permès a diversos escriptors exposar des de les seves planes llurs respectius criteris valencianistes.

Cal valoritzar exactament aquests dos fets, per tenir una idea exacta de llur respectiva importància.

La *Taula* ha fet el miracle d'aplegar dins d'un sol grup molts elements valuosos que d'altra manera no s'haguessin mai solidaritzat per realitzar una tasca comuna. Petites diferències de criteri encara mantenen allunyades de la *Taula* algunes individualitats de la jove generació literària valenciana. Però el fet que cal remarcar amb satisfacció és que el grup existeix, que està animat d'un noble entusiasme i que cerca constantment una perfecció que no trigarà gaire a assolir, car des del primer número, escrit en un vocabulari gairebé dialectal i amb una ortografia lamentable, fins al número quart, al qual hom troba un llenguatge més pur i uniformat, s'ha fet molt de camí.

El resultat de la tolerància valencianista d'*El Pueblo* ha estat molt diferent, però potser és encara més interessant. Els lectors d'aquest diari republicà, avesats a mirar amb irònica desconfiança l'antic valencianisme, han tingut ocasió d'adonar-se que sota aquest rètol, sovint menyspreat per ells, caben moltes més inquietuds de les que es pensaven. Han fet un tomb en la seva línia de pensament. Han reflexionat. I com que són generalment comprensius i cordials envers les idees d'altri, han adoptat una civil actitud de respecte i d'expectació. En aquest mateix moment, un jove escriptor valencià — el Sr. Just Gimeno — que pertany a la Junta directiva de la Casa de la Democràcia, ha organitzat una sèrie de conferències en la qual abunden les dedicades a temes valencianistes, car el Sr. Just Gimeno sempre s'ha distingit per la seva fidelitat a l'esperit de la terra i ha estat un eficaç iniciador dels estudis folklòrics valencians. Resultat de tot això ha estat que el mateix públic que anys enrera hagués cridat indignat: "Que hable en castellano!", va aplaudir efusivament el Sr. Joan Estelrich i li va proporcionar un triomf inoblidable, com poc abans havia aplaudit una

lectura de versos de Miquel Duran, i poc després va aplaudir igualment el Sr. Adolf Pizcueta, el qual parlà en valencià sobre la renaixença valenciana.

I perquè aquest quadro sigui més falaguer encara, cal afegir que el Sr. Fèlix Azzati va autoritzar l'autor d'aquestes ratlles perquè escrivís en català a *El Pueblo*, com així ho ha fet des d'aleshores.

Avui sols hem volgut donar aquestes noves per tal que el lector en pugui treure conseqüències per ell mateix. Com aquests símptomes ens revelen les grans possibilitats que les lletres valencianes tenen actualment a València, potser ho direm un altre dia. — ARTUR PERUCHO.

LLIBRES CATALANS APAREGUTS EN EL MES DE MARÇ DE 1928

F. Pujol i Algeró. — Orientacions d'excursionisme. Pròleg de J. M. Batista Roca. — Ptes. 1'25.

Alexandre Galí. — La mesura objectiva del treball escolar. "Biblioteca Pedagògica", sèrie primera: Quaderns dels Cursos Lliures de Pedagogia. — Ptes. 15.

Carles Rahola. — L'amor al llibre i els grans amics del llibre. — Ptes. 2'50.

R. Miquel i Planas. — La llegenda del llibreter assassí de Barcelona. Il·lustracions de D'Ivori. — Ptes. 20.

Pau Griera i Cruz. — L'Estàtua Viva i altres narracions. Pòrtic de Joan Trias Fàbregas. Vol. XVI de la "Biblioteca Sabadellenca", Sabadell. — Ptes. 5.

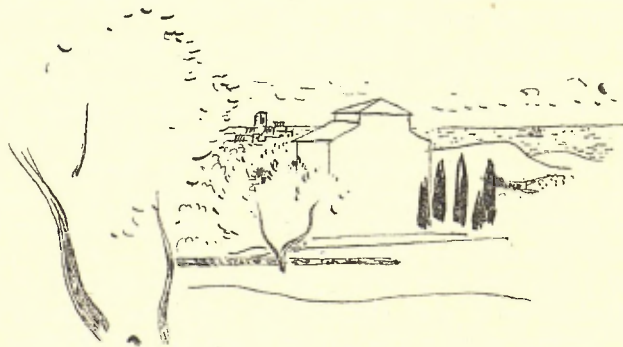
Els Sonets de Shakespeare. Traducció completa de Carme Montoriol Puig. Pròleg d'A. Plana. — Ptes. 5.

Josep Haydn. — La Creació. Traducció catalana de Joaquim Pena. Vol. I de la "Biblioteca dels Grans Oratoris". — Ptes. 2'50.

Màxim Gorki. — Lenin. El pagès rus. Traducció de Ventura Gassol i J. Carner Ribalta. — Ptes. 2.

Ferran Agulló i Vidal (Pol). — Llibre de la Cuina Catalana. — Ptes. 4.

Comunicació de la
Llibreria Verdaguer
Rbla. del Centre, 5.

LL. MERCADER

COL·LECCIÓ DE CONTES I NOVEL·LES

LA CRÍTICA

La crítica ha respost al llibre *Cartes de lluny* de Josep Pla, com era d'esperar, amb elogis unànimes. Veus-en ací alguns fragments, i reproduïm gairebé íntegra la crítica que Màrius Verdaguer publicà a *La Vanguardia*:

"En endinsar-me en la lectura del llibre de Josep Pla: *Cartes de lluny*, he tingut la sensació que contemplava un d'aquells mapes meravellosos dels bons temps. Un mapa que em mostrava a través una multitud de colors, de llums i d'idees, una nova ruta apassionant del llatí Enees a través d'unes terres nòrdiques insospitades i sensacionals. El món se m'anava convertint lentament en un prodigi, i embarcat en el carroussel irònic i sentimental vaig fer, assegut en la meva còmoda cadira de lectura, un dels viatges més meravellosos i fantàstics que es puguin fer.

"I és que el llibre d'En Josep Pla té, primer que tot, una enorme força suggestiva, un interès palpitant que neix d'un ocult ordit interior, i d'una insospitada manera de veure els paisatges i les ciutats.

"I és que En Josep Pla posseeix en gran manera la qualitat que és exigida despietadament a tot artista i sense la qual no ens interessaria mai: una sensibilitat fina i penetrant que vibrí constantment de seguida que es posa en contacte amb la vida. Això li permet de descobrir molts secrets escondits als altres, i que en sorgir donen al lector un estat de sorpresa i complacència.

"A més, l'autor de *Cartes de lluny* és un pintor extraordinari; sense temor d'errar-nos podem dir que és com un Renoir o un Monet de la moderna literatura; té un sentit profund, equilibrat i impressionista de les colors i les llums, un ull segur en veure i exprimir, i en la seva riquíssima paleta de lèxic troba, en sàvia combinació, la raó de totes les mescleres i de totes les gammes. I en això creiem que ja no es pot arribar a més: els paisatges escandinaus són una de les coses més belles que s'han escrit en llengua catalana.

"I aquest llibre, tot i essent molt català, no té res d'aquell gustet de cuina casolana, aquell deix d'escudella barcelonina, que és tal vegada un dels majors defectes que notem en moltes de les obres dels nostres autors contemporanis. Té tota la qualitat d'un llibre europeu; no, naturalment, pels assumptes que hi tracta, sinó també per la seva manera de veure'ls i enfocar-los.

"Aquest llibre ens demostra que la renaixença catalana comença a tenir bona saó; la llengua aromàtica i viva en què està escrit, constitueix una magnífica harmonia de matisos, d'aleacions i de gammes; té tota aquella agredolça savoria fragant de les fruites arribades a una ponderada maduresa en les estacions propícies. No gaires llibres com aquest ens poden donar a Catalunya una sensació d'obra perfecta i contemporània. Els capítols d'aquest llibre, sense que s'hi assemblin en res per llur tema i llur factura, arriben a aquella qualitat d'obra perfecta i aguda, amarada de sensibilitat d'artista, que trobem, per exemple, en aqueixes dues petites grans obres mestres de Gaziol: *El nou viatge sentimental* i *Eugeni, pintor de xemenies*, que tenen aqueixa perfecció espiritual rarament assolida i el secret de la qual també sembla que el tenia el temperament agut de Xavier de Maistre.

"Les *Cartes de lluny* tenen, a més, algun parentiu amb aquelles magnífiques *Cartes finlandeses* de l'extraordinari, injustament oblidat Angel Ganivet. En aquest hi ha tal vegada una major pregonesa ideològica, una ironia més dura i un pessimisme més d'altre temps; però les *Cartes de lluny* mostren un artista més fort i més sensible, amb una retina molt més penetrant per revelar-nos el paisatge, i amb una ironia molt més agradable, puix no té vetes de sang com la de Ganivet, sinó que escumeja d'una manera viva com el ferment inquiet d'un excel·lent llevat artístic.

"Celebrem que el talent indiscuible de Josep Pla hagi trobat en aquest llibre una perfecta expressió. Ell és, en definitiva, un artista, i havia de comprendre que l'art no és gens amic de certes dissonàncies de mal gust, i de certs atreviments que podran sorprendre al lector com un reclam baladrer i desentonat, mes que sempre repugnaran a les persones de bon gust. Net de tots aquests mancaments al bon gust, que ens semblen coses infantils, de què En Pla feia ús en les seves obres anteriors, *Cartes de lluny* ens revelen la verdadera personalitat de l'autor, sense fingiments ni postures poc transcendents d'estudiant trapassar.

"Aquest llibre, que pot ser llegit per totes les persones de gustos més exigents, honra la literatura a què pertany i a l'autor que l'ha escrit, i és un fermall magnífic per inaugurar la "Col·lecció de Contes i Novel·les". que amb ell inicia LA NOVA REVISTA i que, judicant pel seu començ, serà d'un interès realment considerable."

★

A la revista *Catalunya Social*, Joaquim Civera deia:

"Les descripcions són ràpides, però tenen el relleu dels aiguaforts. Amb unes quantes pinzellades ens fa conèixer les característiques d'una ciutat. En Pla, sense cap mena d'afectació, ens descriu bellament el paisatge. Escriu amb tanta naturalitat que no empra mai trucs literaris per a donar-nos una visió pura de la naturalesa."

★

A *La Veu de Catalunya* escrivia Prudenci Bertrana:

"Enguany els falziots han comparegut a l'hora justa d'aparèixer un bell llibre. Es tracta del primer volum de la "Collecció de Contes i Novel·les", o sia *Cartes de lluny*, d'En Josep Pla.

"El fet en si no és pas meravellós. Resulta una casualitat com una altra, però una casualitat escaient, de bon averany. Déu ens lliuri de comparar En Pla amb els falziots, sobretot ara que en la delectable prosa que ens ofrena no hi ha cap xiscle estrident ni cap d'aquelles envestides audacioses, gairebé temeràries, contra les parets, que caracteritzen els falziots i que a voltes els fa davallar mig estabornits arran de terra. En tot cas el Pla d'ara té dels falziots l'entusiasme pel viatjar, la inquietud impetuosa que els porta d'una ciutat a l'altra, la gràcia en saber giragonsar del centre als suburbis i l'agilitat admirable a entaforar-se — el falziot pels forats i esclètexes i En Pla per l'esperit dels homes i les coses — a tot arreu, sense enyorances ni escrúpols.

"El que hem envejat dels falziots aqueix delit de córrer món, aqueixa facultat d'enlairar-se per sobre els vents i les tempestes, amb aquella alegria i estoïcisme, ho envegem també de l'autor de *Cartes de lluny*. Ja suposareu que fem una petita diferència a favor del company. En Pla ha trobat les ales a la guixeta de les estacions i l'optimisme al senatxo de viatger, però vola pel cel literari amb seguretat incansable i àdhuc sap on va i on cal fer niu, molt millor que un falziot de campanar o de golfa.

"Si us interessa rebre sensacions exquisides de falziot intel·lectual llegiu aquesta primer llibre que, sota una mena de protectorat de LA NOVA REVISTA, acaba d'aparèixer. Fareu un viatge cap al nord d'Europa armats d'uns ulls que no se'ls n'escapa mitja, d'una intel·ligència penetrant i sintètica, d'un humor sà, despert, un poc maliciós i iconoclasta i d'un meravellós artista que, en un tres i no res, el mateix croquitza un paisatge que un interior, un camperol que un ciutadà, una catedral que una taverna.

"*Cartes de lluny* és el diari d'un home que, modestament, gaïment, vola molt alt, fila molt prim, i no té pannes i li sobra combustible."

★

A *La Publicitat* deia Tomàs Garcés:

"En *Cartes de lluny*, l'enlluernament, la visió, la imatge fresca i nova, us encisen a cada pas. Josep Pla troba a Anvers i a Rotterdam l'ambient pintoresc — taverna marinera — que li plau. Fa ballar als ulls del lector, amb ploma prodigiosament acolorida, bigarrats espectacles. Però on l'estil del nostre escriptor esdevé més viu i expressiu és en els articles de Noruega. Són pàgines a incorporar a la millor antologia d'escriptors rodamins.

"Llibre farcit d'imatges, té un gust agre-dolç de melangia i d'humor. Podrieu, amb facilitat, destriar dues menes d'imatges, a tot el llarg del llibre. Sembla que l'autor, abocat a l'idillisme, se n'aparti ell mateix a estrebades violentes. Mai, però, val a dir-ho, és trait el propòsit — humorístic tant com decidit — de delicadesa que Josep Pla confessa en el pròleg del llibre."

★

Carles Soldevila, en un d'aquells *Full de dietari* una tria dels quals, ara sortida, ens ha fet veure un cop més llur agilitat i finesa d'esperit, diu:

"El viatger Josep Pla no pertany a l'escola de Paul Morand. Duu a les venes el defici dels nòmades, però no el dels automobilistes rics i desenfïnats. En el pròleg de les *Cartes de lluny* que acaben de sortir es declara familiar dels vagons de tren i amic de la maleta, però ho fa sense gens d'esnobisme. La prova és que en la resta del llibre gairebé no en torna a parlar. Sabem que viatja perquè cada "carta" ens introdueix en una atmosfera diferent o ens acaba amb una altra gent exòtica, no pas perquè retregui quilometratges o doni informes minuciosos sobre l'estat dels paviments, el preu de la benzina o el funcionament dels hotels.

"Pla adora el paisatge. Tal vegada és el seu únic ídol. En la consideració dels espectacles humans el podreu trobar agressiu, sarcàstic o contradictori. En canvi, davant el barri marítim d'Anvers, la meravella del fiord noruec o l'opulència del cel d'Holanda, reacciona no sols com un poeta sensible, sinó com una persona seriosa i congruent. I mai no veu tan simpàticament els homes com quan els tracta en massa, com elements tot just destacats del paisatge..."

"*Canviareu de lloc* — diu el Kempis — i no us en trobareu millor. És possible. Però no és un consol menyspreable de veure que els canvis d'En Pla, en lloc de l'uniforme re-

gust de la cendra, ens ofereixen mil sabors prou personals perquè no puguem oblidar-les."

★

A *La Publicitat* (1 de maig) escrivia Josep Maria de Sagarra:

"Josep Pla diu en el seu llibre: jo de tal ciutat o del paisatge he vist això i això... —i les coses que ell veu són personalíssimes; de vegades vol ésser objectiu i tan impersonal com pot, però es traeix cada dos per tres, i aquestes traïcions són la gràcia i la força que aguanten les seves planes.

"Josep Pla, com a espectador del món, sembla a estones que es deixa enlluernar pel color de les coses, però això només ho sembla; el que l'enlluerna de debò és la forma; té com si diguéssim una visió escultòrica de la vida, i al meu entendre aquesta és la bona, és la més realista, la que evita més equívocacions i té garanties de perdurar.

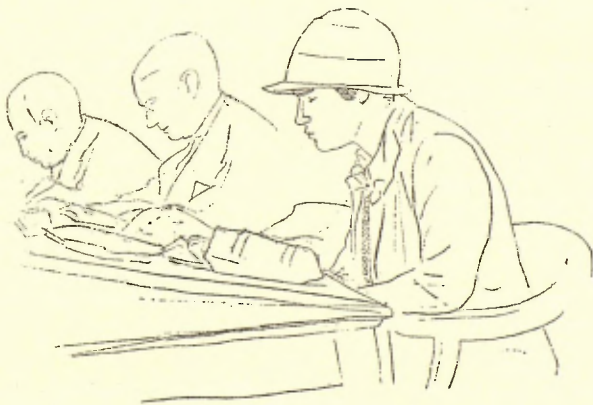
"En el cas d'En Josep Pla l'estil delata un cor que bull entre una bona terracuita antiga i una bona cassola de peix. Les bullides d'aquest cor poden ésser tan paradoxals, tan agres o tan explosives com vulguedu, però sempre hi ha dues coses que l'aguanten, que el lliguen definitivament: aquella terracuita, precisa, meravellosament realista, i aquella olla de peix amb els mil

gustos que l'avaloren. L'admiració de Josep Pla per l'escultor Manolo i el llibre meravellós que ha escrit sobre aquest tema demostren que això que dic no és gaire lluny de la veritat. I a més a més una posició com aquesta per a un escriptor del nostre país és una de les posicions més segures i més d'acord amb el nostre paisatge i amb tot el bo i tot el miserable que ens aguanta.

"Més que en els llibres de tema local, es veu en aquestes *Cartes de lluny* l'irreductible rodamon de barret fort i d'americana curta amb un brot de ginesta al trau, i amb unes grans ganes de seure al cafè del seu país, que sempre és el millor cafè per a ell. Amb aquestes visions d'Europa em fa l'efecte que Josep Pla crema els fulls del Baedeker amb sarments de la seva costa, i per a donar gust als que guaiten l'espectacle els cou entre les brases de la crema un rovelló magnífic o un rufí acabat de pescar, tot carregat de punxes i de camàndules, complicadíssim, com una pintura oriental."

★

Totes les demandes i consultes referents a aquesta col·lecció poden adreçar-se a la redacció de LA NOVA REVISTA, on hi ha també l'administració i el dipòsit per a la venda.

J.-F. RÀFOLS

ELS AMICS DE G. K. CHESTERTON

Heus ací una petita mostra de Chesterton poeta. Ja sabem que en tota traducció de versos s'evapora, en quantitat més o menys important, un element no gens menyspreable; així i tot, volem creure que en els versos següents són salvats els més importants elements que entren en la composició de llur *humour* i, sobretot, la intenció sana i plena de bon sentit, del formidable bon sentit chestertonianà, que són el senyal més autèntic de tota l'obra de G. K. C.

El bon ric

Mr. Mandragon el milionari
no volia muller ni vi.
No suportava complexitats:
ell vivia la Vida Senzilla.
Demanava el lunch per megàfon
amb un to senzill i mascle
i feia servir tots els seus autos
per dur la gent a votar,
i a més vint telèfons i una maquineta
coqueta i enginyosa com mai s'hagués vist
amb cents de polítxes i palanques
de metall sempre ben lluent.
Per issar-lo del llit saludable
cada dia de la seva vida
i rentar-lo i vestir-lo
i afaitar-lo i raspallar-lo
—per viure la vida senzilla.

Mr. Mandragon era molt refinat
i vestit netament sense pretensions.
Ho diuen tots els diaris americans
que coneixen millor el refinament.
Senzill i net, cap i capell,
i el gec també senzill i net,
a cada cama un pantaló
i una sabata a cada peu,
i no com tots esperarien
una pell de tigre
tota ratllada i bigarrada
i un capell de pagó amb la cua dreta
i una túnica escarlata
guarnida amb girassols,
que haurien estat de més efecte
i afalagat l'orgull de l'home feble
que sospirés per la muller o el vi.
Però la Fama i el Flascó
per Mr. Mandragon enterbolien
la vida senzilla.

Mr. Mandragon el milionari
m'alegro de dir-vos que ja és mort,
gaudi d'un quiet funeral
en un cobert crematori

i ara jeu allí, flonjo i suau
i gris i certament molt refinat,
quan es podia haver podrit
i convertit en flors i fruit
amb Adam i el seu llinatge...

La cançó del dret i el tort

Festegeu amb vi, dejuneu amb aigua
i el vostre honor romandrà segur,
fill i filla del Déu Totpoderós,
tu el valent i tu la pura.
Si un àngel baixés del cel
i us duia altres coses que beure
doneu-li les gràcies per la gentilesa,
aneu i aboqueu-les al pou.

El te és com l'Orient on es cria,
un gran mandarí groc,
amb urbanitat de maneres
i inconsciència del pecat.
Totes les dones com un harem
marxen a la seva cua;
i com l'Orient on es cria
ell és verí quan és fort.

El te per bé que oriental
és almenys un cavaller;
el cacau és un murri i un covard;
el cacau és una bèstia vulgar;
el cacau és totxo, deslleial,
mentider, rastrec i murri,
i pot estar ben agraït
al ximple que se l'empassa.

Pel que toca les aigües ventoses
plogueren com a tempestats
quan el bon beure deshonoraren
els borratxons de la ciutat.
Quan el vi vermell dugué la ruïna vermella
i la dansa de mort dels nostres temps,
el cel ens trameté l'aigua de soda
com un turment pels nostres crims.

★

El nostre admirable Josep Obiols ha dibuixat ja una admirable marca, inspirada en un relleu de la nostra catedral, per a les obres de G. K. C. que estem a punt de publicar.

★

La Llibreria Americana (Rambla de les Flors, 31) regentada per Joan Vinyes, fou la llibreria predilecta de G. K. Chesterton durant la seva estada a Barcelona. Algun

dia explicarem algunes de les anècdotes de les seves visites. El simpàtic i intelligent propietari de la llibreria mostra als visitants que s'hi interessin, una col·lecció de llibres de l'autor d'*Heretics*, dedicats expressivament, i una pàgina d'àlbum que reproduïrem un dia. Joan Vinyes ens ha tramès la traducció d'un poema de G. K. C., *El mar roig*, extret del recull *The Ballad of St. Barbara*.

★

"Els Amics de Chesterton" s'honoren, de fa poc, amb l'entusiasme i la cooperació intel·lectual i material d'alguns dels nostres millors amics, Josep Porta, Josep Sala i R. T. Vilaró.

★

Mn. Bonaventura Pelegrí, des del *Diario de Lérida*, mena una ardent i entusiasta campanya pro Chesterton que fa esperar que l'edició de les obres d'aquest tindrà un èxit en la cultíssima Lleida.

D'altres llocs també arriben constants demandes d'exemplars d'*Heretics*, l'aparició de la qual tindrà lloc a primers del mes vinent.

★

Fa un parell d'anys, a *La Veu de Catalunya*, fou publicat un article d'un amic nostre, *L'enorme rol reparador de Chesterton*, dedicat al malaguanyat Joan Crexells, un fragment del qual reproduïm com a complement a la *Rèplica* d'E. Jardí que inserí LA NOVA REVISTA del mes de març:

"L'apologètica catòlica de Chesterton és tan vasta, tan general, tan universal — oh, Joan Crexells! — com la contraapologètica anti-

cristiana de mitjan segle divuitè del Voltaire de Ferney.

"El tema, universalíssim, que l'un defensa amb "humour" entusiasta, que l'altre va atacar amb "esprit" corrosiu, no pot circumscriure's, en l'essencial almenys, a cap mida o graduació exclusius de sabor i de lloc.

"La influència de Voltaire fou general.

"La influència de Chesterton és — i ho serà, sobretot, el dia que la seva obra sigui coneguda, apreciada i admirada amb tot el seu abast transcendental — una influència veritablement mundial.

"La impietat humorística de Voltaire, que tants d'estralls va ocasionar, no podia ésser vençuda, en un terreny parell, sinó per la pietat humorística de Chesterton.

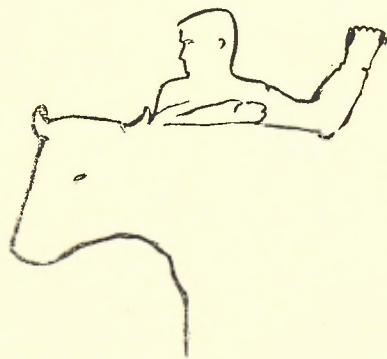
"La força de la rialla i de la mitja rialla terribles que Voltaire posà contra el servei de Déu, Chesterton, no menys terrible, l'ha posada al servei de Déu.

"Es massa grossa, però, és massa plena, és massa profunda, és massa original la tasca que s'ha emprès el gran escriptor anglès contemporani — (una de les tres o quatre grans mentalitats de l'època) — per a ésser judicada, ara com ara, en el seu just altíssim valor.

"Hom no es pot imaginar les conseqüències morals i teològiques extraordinàries que conté, en germen, l'obra catolicitzant de Gilbert K. Chesterton per al present i per a l'esdevenidor."

★

Tot el que interessi aquesta secció pot adreçar-se a la direcció de LA NOVA REVISTA o al Sr. Pau Romeva, carrer Font de Sant Miquel, 4, 1.ª, 2.ª.

F. DOMINGO

NOTICIARI

JOSEP LLEONART — del qual L. N. R. té l'alt honor de publicar el seu poema inèdit Tizianella — ens escriu des de París tramentent-nos unes molt expressives paraules d'elogi per a la nostra publicació que li han dit algunes personalitats intel·lectuals franceses. Entre aquestes figuren, en primer terme, Gaëtan Bernoville i Chaigne, director i secretari de redacció, respectivament, de Les Lettres.

El mateix volgut amic i collaborador ens anuncia que té en projecte la publicació d'un recull de contes i impressions de París que acollirà probablement la nostra "Collecció de Contes i Nouvelles". Per la nostra banda, publicarem aviat un llarg i documentat assaig d'ALFRED GALLARD sobre la doble personalitat de poeta i de prosista de Leonart.

De cactus n'hi ha més de dues centes varietats. La moda, en son caprici que no té rèplica, ara els imposa en la decoració d'interiors. En els aparadors de la casa URALITA (passeig de Gràcia, 90) hem pogut admirar, aquests últims dies, uns bells exemplars de cactus, presentats en testos d'un aire que lligava molt amb les formes exòtiques d'aquelles plantes.

El 30 de març ha fet tres anys de la mort d'ALFREDO DE VILLACIÁN, un dels escriptors més selectes i que millor han comprès i estimat les nostres coses. Un grup d'amics tenen intenció d'editar un petit volum a la seva memòria.

JOAN MIRÓ ens ha tramès una tarja d'invitació de l'exposició que ha tingut oberta aquest mes a les galeries del gran marxant parisenc Georges Bernheim.

Rimes noves és el títol del llibre de poemes que prepara el nostre car amic E. BOSCH I VIOLA. El propi autor, en una carta que agraim, ens diu que aquest llibre és, en gran part, autobiogràfic.

Assenyalem als nostres lectors, editors i literats, l'Oficina Tècnico-Jurídica, de patents, marques i tota mena de registres de propietat comercial i intel·lectual dirigida pels nostres amics J. ROURE I TARENT I X. FINA (Via Laietana, 30, 5.ª).

A. PUIG GAIRALT és l'arquitecte de la nova Fàbrica que construeix Myrúrgia. Tant l'arquitecte com l'empresa industrial figuren entre les amistats provades de L. N. R.

La novella d'ALFONS MASERAS, La fira de Montmartre, ha estat traduïda a l'italià per V. Brindisi i S. Lo Presto (Edit. Carabba, Milà).

TOMÀS GARCÉS prepara un llibre sobre temes italians, en el qual figurarà el seu assaig sobre Maquiavel, del qual tenim les millors referències.

JOSEP MARIA CAPDEVILA ha escrit un importantíssim pròleg a les Obres completes de Joan Maragall, d'imminent publicació.

Sota la direcció literària de J. PUIG I FERRETER, és imminent l'aparició dels primers volums de la Biblioteca A tot vent. Entre aquests, a més a més, de Manon Lescaut traduït per D. Guansé i Adolphe traduït per A. Esclasons, que anunciàvem en el nostre número anterior, hi ha les següents obres: Boires, de Millàs-Raurell; Els tres al·lucïnats, en edició revisada, de Puig i Ferrer; Tàntal, de Miquel Llor; Adam i Eva, de Joan Santamaria; Dona robada, de Frank Thiess, traducció d'Alfred Gallard; Crim i càstig, de Dostoievski, traducció de C. A. Jordana.

La LLIBRERIA CATALÒNIA, per commemorar el quart aniversari de la seva fundació, ha regalat aquest any als seus amics una Auca del bon bibliòfil, amb boixes d'E. C. RICART i rodolins de CARLES SOLDEVILA. També ha començat les diades de l'autor, durant les quals l'escriptor del qual acaba d'aparèixer una obra la signa per als lectors.

L. N. R. té la intenció de publicar una sèrie d'articles dedicats a cada un dels periòdics i revistes que es publiquen fora de Barcelona i que representen, al bell mig de les més diverses argiles pairals, amb una dignitat i una persistència exemplars, el millor del nostre esperit. Desfilaran els noms d'alguns dels nostres amics més selectes — l'ajut entusiasta i desinteressat dels quals L. N. R. no pagarà mai prou — i de llurs publicacions principals. Al Diari de Mataró i El Pla de Bages seguiran L'Avi Muné de Sant Feliu de Guíxols i El Baix Empordà de Palafrugell, a la La Veu de Sabadell, el Diari de Sabadell i El Dia de Terrassa, la Revista de Sabadell, Ciutat de Manresa, Lleida, Vida lleidatana, i tots els altres — l'omissió dels quals, aquí, avui, no implica, ni de molt, cap preterició. El lligam que L. N. R. ha establert i pensa establir, cada dia més vigorosament,

sament, amb la premsa diària i periòdica de fora de Barcelona s'inspira en un ideal d'alta harmonia complementària i de suprema ideològica unitat.

A la Biblioteca popular del Poble Nou, l'AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA JÚPITER ha inaugurat una exposició en la qual figuren obres de Carles, Casanovas, Dunyac, Ju Pascual, etc. La mateixa entitat té avançats els estudis i treballs per a la publicació, que pensa emprendre, de llibres d'autors vilanovins.

Assenyalem la revista Emporion, de la qual hem rebut el primer número, que veu la llum a La Bisbal, on L. N. R. té tants de bons lectors.

El primer número de Monitor mèdic ha estat acollit com era d'esperar pel seu contingut i presentació. És un tipus de revista informat per un esperit de totalitat que li dona un aspecte no gaire vist en les publicacions científiques i, al mateix temps, la fa interessant a tot esperit cultivat encara que no pertanyi a la professió mèdica.

Amb ocasió de visitar el pintor Joaquim Mir el taller del nostre amic MANUEL ROCAMORA, tinguérem, una vegada més, ocasió d'admirar les belles col·leccions de gravats referents a Barcelona i d'indumentària, en la contemplació de les quals les hores són curtíssimes, i encara les escurça més la gentilesa de gran senyor de l'afortunat col·leccionista.

LUIS BELLO, esperit generós i equànime, que compta amb grans simpaties entre nosaltres, ha fet una breu estada en diverses poblacions catalanes.

El nostre col·laborador FELIU ELIAS va dar una conferència al Cercle Artístic: De l'apreciació de l'art de Goya, plena de doctrina i agradabilíssima d'escollir.

El nostre amic i col·laborador J. FARRAN I MAYORAL va donar, a Sitges, un curs sobre La cultura clàssica i les belles arts. Fou presentat pel també nostre amic i col·laborador el poeta sitgetà S. SOLER I FORMENT.

Home d'activitats diverses, FERRAN AGULLÓ (POL), sense interrompre les seves tasques habituals, ha publicat un Llibre de la cuina catalana i ha donat una conferència sobre Lleó Fontova.

Són vivament esperades les Impressions de Grècia que publicarà JOAN ESTELRICH. CARLES RIBA té, també, el projecte d'escriure el seu itinerari hel·lènic.

Ha estat celebrat un discret homenatge, merescudíssim, al venerable patriarca FRANCESC MGTHEU.

L'ofrena matinal és el títol que portarà el primer recull de poemes d'A. MOLINÉ GENDRAU, la publicació del qual tindrà lloc aquest mes.

El mes passat, el nostre amic BADRINAS exposà un moble de toaleta, en erable gris. Aquest mes prepara una exposició de teles estampades de gran novetat, pròpies per a l'agencament de la llar i vestits de camp i platja.

RAFAEL BENET va donar, invitat per l'Ateneu Lleidatà, un curs de quatre lliçons, molt interessant, sobre Postimpressionisme.

FRANCESC DOMINGO, després d'una llarga estada entre nosaltres — on, dit sigui de passada —, el seu art no ha trobat l'acollida a què és mereixedor, ha tornat a París, on romandrà unes setmanes abans d'instalar-se en un poble de Bretanya.

Està anunciada la visita de LE CORBUSIER a Barcelona, a fi de donar unes conferències organitzades per elements valuosos entre els nostres estudiants d'Arquitectura.

FRANCIS CARCO ha passat uns dies a Barcelona. Ha visitat els medis que li solen furnir temes per a les seves obres, ha signat exemplars dels seus llibres i ha repartit autocaricatures. Un nou llibre, Printemps d'Espagne, serà el fruit d'aquest viatge.

La BIBLIOTECA BALMES, benemèrita per molts conceptes, ha organitzat unes sèries de conferències de primavera. La primera sèrie ha consistit en tres conferències de Mn. Joan Serra i Vilaró sobre Les excavacions de Tarragona i altres tres del Dr. Josep Vives sobre Les catacumbes de Roma. La segona sèrie, dedicada completament a les Relacions de l'art i la moral, ha comprès les conferències següents: Plantejament del problema, pel P. Ignasi Casanovas, S. J.; La moral en les arts plàstiques, per Dionís Baixeras; Transcendència de la moral en l'art, per Lluís Millet; La "catharsis" grega en les arts i en les lletres, per Manuel de Montoliu; La moral universal i la cristiana i l'art i les seves normes essencials, per Joaquim Ruyra; Resolució del problema, pel Dr. Carles Cardó.

A assenyalar, un poema, Pregària, de R. LLATES, aparegut en el darrer número del D'ací d'allà, peça lírica de primer ordre com poques en trobaríem en la poesia catalana de Maragall ençà.

La tela de Joaquim Sunyer que reproduïm en aquest matxix número pertany a la col·lecció del nostre bon amic JOSEP ROVIRA, de Sitges.

A partir del número vinent, L. N. R. començarà la publicació regular d'una sèrie d'assaigs sobre literatura catalana signats per JOSEP MARIA CAPDEVILA.

El 19 del corrent s'inaugura un monument erigit pel ROTARY CLUB a la memòria del DR. PEARSON. El projecte, d'una elegant sobrietat, és de la casa Lena S. A. L'escultura — una victòria amb una palma a la mà — és del nostre amic Josep Viladomat.

En el número pròxim de L. N. R. començarem la publicació d'Un contista es conta, de SHERWOOD ANDERSON. Tenim especial interès destinar, tan sovint com puguem, algunes pàgines de la nostra publicació a formes literàries com la novella, el conte i les memòries.

L. N. R. publicarà periòdicament una sèrie d'informacions il·lustrades sobre l'art del moble, la decoració, els jardins, les edicions, etcètera.

Hem saludat els escultors PAU GARGALLO i JOAN REBULL, de pas per Barcelona.

L'ORFEÓ GRACIENC, que dirigeix el mestre Balcells, va celebrar una sessió de rítmica i plàstica sota l'encertadíssima direcció de la Sra. Ivonne Attenelle de Giménez i prepara un recital d'arpa per la Srta. Rosa Balcells.

JOAQUIM SUNYER ha fet una breu estada a Madrid. (¿Haurà anat a visitar l'exposició de Goya?) D'allí ha marxat cap a París.

L. N. R. publicarà pròximament croquis i apunts d'actualitat de l'àgil i exquisit R. AULINA.

■ *CONRAD ROURE, el barcelonès periodista, morí a Barcelona a darrers del mes passat, als 87 anys d'edat, ric d'acció i de records. D. E. P.*

■ *JOSEP MARIA DE GARGANTA (del qual publicarem en el número anterior unes belles traduccions de Leopardi) morí fa pocs dies a Olot. El seu gran amic, el nostre caríssim Josep Maria Capdevila, dedicarà al senyorivol poeta cloti un assaig que publicarem en aquestes planes.*

LA NOVA REVISTA

PUBLICACIÓ MENSUAL DE LITERATURA I D'ART

Director: JOSEP M. JUNO } Redactor en cap: JUST CABOT } Administrador: JOAN PAGÈS

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ

Semestre: 18 ptes. - Trimestre: 10 ptes. - Núm. solt: 3'50 ptes.

Estranger: Semestre: 22'50 ptes.

Redacció i Administració: Portaferrissa, 26, 1.ª

AQUEST NÚMERO HA ESTAT SOTMÉS A LA CENSURA GOVERNATIVA